

***Res Gestae Divi Augusti* kap. 34, en myteteoretisk analyse**

REL - 3900

Njål P. Gjølstad

*Mastergradsoppgave i religionsvitenskap
Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning
Universitetet i Tromsø
Våren 2012*

***Res Gestae Divi Augusti* kap. 34, en
myteteoretisk analyse**

Njål P. Gjølstad

Forord

Min interesse for romersk kultur og historie begynte med en studietur til Roma høsten 2007. En sak er å lese om et sted, men å kunne stå i ruinene av en by som har vært *polis* for et av de største rikene i europeisk historie har en unik tiltrekningskraft. I møte med en så overveldende kulturell inspirasjon forstod jeg litt av tiltrekningen denne kulturen har hatt på så mange forskere i mer enn hundre år og sikkert vil ha i mange år i fremtiden etterhvert som arbeid med utgravninger fortsetter.

Denne studieturen inspirerte meg til å skrive bacheloroppgave på romersk keiserkult og det komplekse forholdet mellom keiseren som leder for den romerske staten og statsreligionen. Dette arbeidet bidro med flere spørsmål enn svar og inspirerte meg til å arbeide videre med feltet.

Jeg bestemte meg tidlig i arbeidsprosessen med denne masteravhandlingen at temaet skulle være romersk historie, men jeg satt samtidig to viktige forutsetninger for meg selv. For det første ønsket jeg å arbeide med kritiske religionsvitenskapelige metoder og for det andre ville jeg ta utgangspunkt i en konkret empiri. Motivet bak denne avhandlingen var derfor å ta i bruk en moderne teori på en kjent romersk tekst.

Gjennom disse fem årene har romersk kultur og historie stått i fokus og jeg har brukt mye tid på å lese, samtale og skrive om denne kulturen. Heldigvis har jeg vært omgitt av mennesker som har tatt interesse i mine prosjekter og som har vært en viktig del av dette sluttresultatet. Jeg vil derfor få takke Øyvind Norderval og Peter Jackson for å organisere en studietur som har formet min akademiske karriere og inspirert meg til og arbeidet med dette fagfeltet. Jeg vil også takke min families engasjement til mitt prosjekt og romersk historie og håper dere vil ha med meg som guide til Roma flere ganger. Jeg vil takke mine nære venner og min kjære for støtte og for at dere, mer eller mindre frivillig, ville lytte til mine frustrasjoner underveis. Jeg vil også takke de andre studentene på lesesalen for tilbakemelding på prosjektet mitt og for et godt fagmiljø. Jeg kommer til å savne de sosiale stundene våre, spesielt kaffepausene. Jeg vil takke Ola Melby og Synnøve Des Bouvrie for gjennomlesning og kommentarer til oversettelsen min. Sist, men ikke minst vil jeg også få takke veilederen min, Kristin Joachimsen, for hennes tålmodighet med meg gjennom arbeidet mitt.

Tromsø mai 2012

Njål P. Gjølstad

Innholdsfortegnelse

Kap. 1 Innledning	3
1.1 Tema	3
1.2 Avhandlingens disposisjon	4
1.3 Forskningshistorie: Avhandlingens forutsetning	6
1.3.1 Eldre forskning på <i>Res Gestae Divi Augusti</i>	6
1.3.2 Religion og politikk	7
1.3.3 Nyere forskning på <i>Res Gestae Divi Augusti</i>	10
1.4 Teori og metode	11
1.4.1 Arbeid med tekst: filologi	12
1.4.2 Lincolns myteteori: Ideologi i narrativ form	12
1.4.3 Teoretiske begreper	14
Kap. 2 Empiri	17
2.1 <i>Res Gestae Divi Augusti</i> – En introduksjon til tekstsamlingen	17
2.1.1 <i>Innhold</i>	17
2.1.2 <i>Form</i>	19
2.1.3 <i>Språk</i>	20
2.1.4 <i>Sjanger</i>	21
2.2 Kildene til <i>Res Gestae Divi Augusti</i>	22
2.3 <i>Res Gestae Divi Augusti</i> kap. 34	24
2.3.1 <i>Oversettelse av Res Gestae Divi Augusti kap. 34</i>	24
2.3.2 <i>Oversettelse med kommentarer</i>	25
Kap 3. Politisk og historisk kontekst	35
3.1 <i>Res Gestae Divi Augusti</i> : En historisk innføring	35
3.2 De romerske embetene fra den romerske republikken til keisertiden	36
3.2.1 <i>Den romerske republikken</i>	37
3.2.2 <i>Det politiske bildet under Julius Caesar</i>	38
3.2.3 <i>Det andre triumviratet</i>	38
3.2.4 <i>Republikkens gjenopprettelse og Augustus' nye posisjon</i>	39
3.2.5 <i>Augustus' militære makt</i>	40

Kap. 4 Analyse	43
4.1 Potestas og Auctoritas	43
4.2 Lincolns analyseverktøy	45
4.3 Mine analysekategorier	48
4.4 Res Gestae Divi Augusti kap. 34: Ideologi i narrativ form	51
4.4.1 <i>Mytens maktkategorier: rangering og relasjoner mellom dem</i>	51
4.4.2 <i>Endringer i forholdet mellom kategoriene</i>	53
4.4.3 <i>Andre kilder og lignende tekster</i>	57
4.4.4 <i>Mytens utgivelse, sirkulering og mottakelse</i>	64
4.4.5 <i>Hvordan redefineres samfunnets sosiale orden gjennom myten</i>	68
Kap. 5 Konklusjon	71
5.1 Oppsummering	71
5.2 Problemer med bruken av Lincolns myteteori	74
5.2.1 <i>Bruken av Lincolns myteteori på min empiri</i>	74
5.2.2 <i>Hva ser jeg ikke med min teoretiske tilnærming</i>	75
5.3 Svar på problemstilling	76
5.4 Videre forskning	76
Litteraturliste	79

Kap. 1 Innledning

1.1 Tema

I denne avhandlingen vil analysere kap. 34 av tekstsamlingen *Res Gestae Divi Augusti* som en myte. Jeg vil ta utgangspunkt i religionsforskeren Bruce Lincolns forståelse av myte som ideologi i narrativ form, slik han presenterer teorien i boken *Theorizing Myth* fra 1999.¹ Jeg ønsker gjennom å benytte meg av Lincolns teoretiske tilnærming for å finne ideologiske føringer i den teksten jeg tar for meg. Siden denne tilnærming tar utgangspunkt i at teksten har ideologiske føringer i form av underliggende motiver har jeg valgt å ta utgangspunktet i historikeren Edwin S. Ramage's konklusjon fra boken *The Nature and Purpose of Augustus' 'Res Gestae'*.² I dette studiet konkluderer Ramage med at formålet med RG var å “[...] describe in a clear, succinct manner the new form of government, the principate, that he [Augustus] had established at Rome”.³ Forutsetningen for avhandlingen er at formålet med RG var å beskrive den nye politiske maktinstitusjonen – *principatet*. Jeg vil i denne avhandlingen prøve å finne politiske føringer i RG 34 som underbygger Ramage's påstand. Jeg ønsker å se på tekstsamlingen fra et teoretisk perspektiv som ikke har vært gjort før. Jeg vil ikke gjøre rede for Ramage's analyse siden hans konklusjons rolle i denne avhandlingen er gjennom å plassere RG (og dermed kap. 34), i en kontekst som en politisk tekst. Ramage's konklusjon er dermed bare en forutsetning for min myteteoretiske analyse av RG 34.

Et av de overliggende spørsmålene jeg vil utforske i avhandlingen er hvordan den romerske politikeren Augustus⁴ legitimerte *principatet* og hans posisjon som *princeps*⁵ i det romerske politiske systemet. Jeg vil ta utgangspunkt i kap. 34 av *Res Gestae Divi Augusti* – Den hellige Augustus' prestasjoner. RG er Augustus' egne beskrivelser av hans politiske karriere fra han som 19 år gammel i 44 fvt. ble en del av det andre *triumviratet* etter hans adoptivfars (Julius Caesar⁶) død,

¹ Lincoln 1999

² Ramage 1987

³ Ramage 1987:111

⁴ Født Gaius Octavius Thurinus (63 fvt.). Fra han i 44 fvt. ble adoptert og til 27 fvt. het han Gaius Julius Caesar Octavianus. Etter 27 fvt., tok han navnet Gaius Julius Caesar Augustus, et navn han bar frem til han døde i 14 evt. Jeg vil i denne avhandlingen bruke navnet Octavius om ham før 27 fvt., og Augustus om ham etter 27 fvt. Dette for å gjøre det enklere å skille mellom periodene.

⁵ Begrepet *princeps* er beskrivelsen brukt om Augustus' politiske posisjon etter *res publica restituta* – den gjeninnførte romerske republikken. Oversatt til norsk kan *princeps* bety “den fremste av likemenn” (Ravnå 2006:151). Begrepet er et eldre romersk uttrykk brukt om den mest ansette senatoren *princeps senatus* – senatets førstemann. Med Augustus endret dette begrepet seg fra å være senatets førstemann til å bli statens førstemann (Mørland 1974:11)

⁶ Gaius Julius Caesar 100-44 fvt

og frem til hans egen død i 14 evt. RG 34 er det nest siste og et av de mest omdiskuterte kapitlene i tekstsamlingen på grunn av dets politiske karakter. Jeg har valgt dette kapitlet siden det er her maktforholdet mellom *princepsen* Augustus og senatet og det romerske folket kommer tydeligst frem. Dette motsetningsforholdet mener jeg er helt sentralt i forståelsen av opprettelsen av *principatet*.

Utgangspunktet i RG 34 er at Octavius holdt en tale til det romerske senatet i 27 fvt. I denne talen fortalte han at han ønsket å gi fra seg råderetten som han hadde tilegnet seg over staten til senatet og det romerske folket. Bakgrunnen for dette ønsket var at han i 30 fvt. hadde endt borgerkrigene (RG 34.1) og ønsket derfor å gjenopprette den romerske republikken. I denne prosessen ville han gi fra seg konsulembetet som han hadde holdt flere perioder på rad.⁷

I årene etter 27 fvt. fortsatte likevel Augustus å kontrollere flere aspekter ved den romerske politikken. Selv om republikken var gjenopprettet og republikkens maktinstitusjoner fortsatte som tidligere inkluderte dette også nå Augustus under tittelen *princeps*, som hadde gått fra å være senatets førstemann til å bety hele statens førstemann.⁸ Noe som kjennetegner denne perioden, var et komplekst maktforhold mellom senatet og det romerske folket, og Augustus.⁹ Utgangspunktet for Ramages konklusjon er dette komplekse maktforholdet og det er i lys av dette forholdet han ser innholdet i RG.

1.2 Avhandlingens disposisjon

I kap. 1 vil jeg presentere noen viktige elementer for resten av avhandlingen. I 1.3 vil jeg først etablere et rammeverk for avhandlingen ved å introdusere forskningshistorien på RG. Det har vært skrevet mye om RG, men jeg vil forholde meg til de mest relevante bidragene, dvs. de som legger vekt på en politisk tilnærming til RG. Jeg har valgt et slikt fokus for å vise den tradisjonen Ramage bygger på, siden jeg igjen tar utgangspunkt i hans forståelse av RG. 1.3 vil inkludere en redegjørelse av forholdet mellom religion og politikk i avhandlingen. Intensjonen med dette underkapitlet er å legge til grunn en forklaring av mine valg av tema og teoretisk tilnærming samt plassere avhandlingen i en forskningstradisjon. Jeg ønsker også at 1.3 vil vise avhandlingens relevans og aktualitet innenfor fagfeltet.

I 1.4 vil jeg gjøre rede for Lincolns teori om myter slik han presenterer den i boken

⁷ I fredstid kunne man bare sitte som konsul i ett år av gangen, men på grunn av konfliktene som hadde herjet riket og på grunn av at senatet var svekket etter Octavius sin adoptivfar Julius Caesars (Gaius Julius Caesar (100 – 44 fvt.) krig mot Pompeius (Gnaeus Pompeius Magnus (106 – 48 fvt.), hadde Octavius hatt embetet i flere år.

⁸ Mørland 1974:11

⁹ Farrel:2005:48

Theorizing Myth.¹⁰ Dette vil inkludere en kort gjennomgang av de forskningstradisjonene Lincolns teori bygger på, samt en utredelse av hvilke teoretiske rammer dette gir avhandlingen. 1.4 vil også bestå av noen filologiske forutsetninger jeg gjør i arbeidet med RG 34 samt noen problemer knyttet til et slikt arbeid med tekst. Samlet vil kap. 1 plassere avhandlingen i forskningstradisjonen, både innenfor forskningen på empirien min, men også innenfor en teoretisk tradisjon.

I kap. 2 vil jeg ta for meg avhandlingens empiri: RG 34. Her vil jeg presentere tekstsamlingen i sin helhet, samt hvor kildene til teksten er fra. Videre vil jeg i 2.3 presentere min oversettelse av RG 34. Oversettelsen er etterfulgt av en utredning om språklige valg og relevant historisk kontekst. Oversettelsen er gjort med utgangspunkt i RG 34 slik den latinske originalteksten forekommer i Alison E. Cooleys bok *Res Gestae Divi Augusti*.¹¹ Kommentarene er basert på min egen språklige kunnskap og fordommer, men også andre forfatteres kommentarer om ulike deler av teksten. Jeg har også valgt å kommentere andre forskeres oversettelser der jeg ser motsetningsforhold i deres valg av oversettelser. Dette har jeg gjort for å nyansere min egen oversettelse, samt for å stille spørsmål til forståelsen av innholdet i teksten.

Det lar seg vanskelig gjøre å analysere de ideologiske føringene i teksten uten å forstå den politiske situasjonen teksten fantes i og beskriver. Jeg vil derfor i kap. 3, gi en introduksjon til de sentrale politiske hendelsene som refereres til i RG 34. Jeg har valgt å redegjøre for den historiske og politiske konteksten etter jeg har introdusert empirien slik at denne konteksten blir tydeligere. Jeg vil i dette kapitlet spesielt vektlegge en grundig gjennomgang av Augustus' embeter. Når jeg begynner på analysen er det viktig å ha en forståelse av den formelle legitimeringen som ligger bak *princepsens* makt. Makten til de politiske institusjonene er heller ikke statisk, men endret seg gjennom hele Augustus' karrier. Gjennom avhandlingen tar jeg for meg endring og legitimering av makt. Det er derfor viktig å gi en grunnleggende introduksjon til hvilken makt det er som endrer seg gjennom denne perioden.

I kap. 4, vil jeg foreta analysen av innholdet i RG 34 med utgangspunkt i Lincolns myteteori. Målet er å finne ideologiske føringer i RG 34 som underbygger Ramages påstand om at RG handler om innføringen av *principatet*. I dette kapitlet vil jeg også gi en gjennomgang av hvordan jeg vil ta i bruk Lincolns myteteori. Analysen vil inkludere en redegjørelse av Lincolns fremgangsmåte i arbeid med myter, men jeg vil også tilpasse Lincolns teoretiske rammeverk min egen empiri. Kap. 4 vil påvirkes av de valgene jeg har gjort i oversettelsen min og vil også bygge på forståelsen av den politiske og historiske konteksten jeg har presentert gjennom avhandlingen.

I kap. 5, avhandlingens avsluttende kapittel, ønsker jeg å redegjøre for funnene i analysen

¹⁰ Lincoln 1999

¹¹ Cooley 2009:98

min. Jeg vil trekke tråder til avhandlingens innledning og forsøke å svare på problemstillingen dens. Konklusjonen vil reflektere forutsetningene i avhandlingen om forholdet mellom religion og politikk, samt mitt valg av teori. Valget av teori er ikke bare med på å forme min forståelse av empirien, men funnene mine vil også være et resultat av dette valget. Jeg ønsker derfor å tydeliggjøre hva jeg ser gjennom mitt teoretiske perspektiv, samtidig vil jeg også drøfte hvilke begrensninger et slikt perspektiv har.

1.3 Forskningshistorie: Avhandlingens forutsetning

1.3.1 Eldre forskning på *Res Gestae Divi Augusti*

Historikeren Theodor Mommsen utga i 1883 en oversettelse og kommentarer til RG. Hans bidrag var det første akademiske arbeidet på RG og har vært utgangspunktet for den etterfølgende forskningen på RG, selv om funnet av tekstsamlingen var eldre.¹² Dette er det viktigste bidraget til forskning på RG og satt standarden for senere forskning på tekstsamlingen. Et av spørsmålene Mommsen stilte, og som forskere i senere tid har forsøkt å finne svar på er Augustus' motiv bak RG og hvilken type tekst RG er. Noen alternativer har vært at RG er en gravtekst (*elogium sepulcrale*), et politisk testament (*politisches Testament*), en oversikt over regnskapet (*Rechnungsbuch*) eller en del av Augustus' forventning om å bli guddommeliggjort.¹³ Mommsen selv mente at RG var en oversikt over statens tilstand (*Rechenschaftsbericht*). Tekstsamlingen har også vært beskrevet som et helt unikt verk, som et *monumento sui generis*.¹⁴ Alle disse bidragene har sitt utgangspunkt i Mommsens kommentarer til tekstsamlingen fra 1883.¹⁵ Fra Mommsens bidrag og frem til i dag, har det blitt gjort en rekke oversettelser av RG til tysk, fransk, engelsk og italiensk.

I 1941 utga Staedler en rekke artikler hvor han argumenterte for at historiske tilnærminger ikke hadde klart å svare tilfredsstillende på spørsmålet om hvilken tekst RG var.¹⁶ Staedler argumenterte for at man heller måtte forstå hensikten med RG knyttet til at Augustus ga avkall på

¹² Første funnet er fra 1555. For detaljer på funnene av RG se kap. 2.2.

¹³ Cooley 2009:30

¹⁴ De tyske og latinske begrepene er hentet fra Ramage 1987:135-37.

¹⁵ Ramage 1987:122

¹⁶ Staeder, E., "Über Rechtsnatur und Rechtsinhalt der Augusteischen Regesten". ZRG 61 (1941), 77-122. (v93). "Das römisch-rechtliche Element in den Augusteischen Regesten". ZRG 62 (1942), 82-121. "Über Rechtsnatur und Rechtsinhalt der Augusteischen Regesten". ZRG 64 (1944), 368-70. "Zur staatsrechtlichen Tragweite der Datierungsweise in den Res gestae Divi Augusti". ZRG 65 (1947), 327-39. Ramage 187:136.

staten eller tok avskjed med den, sett i et juridisk lys.¹⁷ Schönerbauer bygget videre på forståelsen om at RG var knyttet til det juridiske og observerte at det ikke finnes et grunnlovsmessig spørsmål knyttet til Augustus' liv som ikke blir besvart i RG.¹⁸ Han argumenterer for at hensikten med RG er politisk (*staatspolitisch*), og at hensikten med RG er å overbevise innbyggerne i den romerske staten om at det nye statssystemet (*principatet*) er den beste styreform.

Ramages konklusjon bygger på både Staedlers og Schönerbauers forståelse av RG, men konkluderer med at Augustus' intensjon var å forklare det nye politiske systemet, ikke å konsolidere det eller overbevise folket om at det var det beste. Ramage bygger også på en eldre forskningstradisjon hvor man har ansett kap. 34 som et nøkkelkapitel i RG spesielt gjennom begrepet *auctoritas* presentert i RG 34.3. Ramage trekker denne tradisjonen til Heinze.¹⁹ I en slik tradisjon har også forholdet mellom *potestas* og *auctoritas* vært sentral.²⁰ Disse to begrepene vil også være sentrale i min analyse av RG 34.

1.3.2 Religion og politikk

Ramage bygger på forskningstradisjonen jeg har vist over. Siden jeg bruker Ramage som forutsetning for min forståelse av RG 34 plasserer dette meg også i denne forskningstradisjonen. Dette er en religionsvitenskapelig avhandling hvor jeg har tatt i bruk en religionsvitenskapelig teori. I videst forstand handler derfor avhandlingen om forholdet mellom religion og politikk. Begrepet politikk er her definert i bred forstand i form av underliggende ideologier og motiver. Jeg vil i dette underkapitlet derfor presentere tre argumenter for forholdet mellom religion og politikk i avhandlingen.

Teoretisk perspektiv

Det første argumentet er at denne avhandlingen er religionsvitenskapelig, hvor jeg benytter meg av en religionsvitenskapelig teori. Denne teoretiske tilnærming legger føringer på forståelsen av forholdet mellom religion og politikk. Myteteori har lenge vært en viktig del av det religionsvitenskapelige forskningsfeltet og bygger på en lengre forskningstradisjon. I denne avhandlingen har jeg valgt en kritisk myteteori for å analysere forholdet mellom kategoriene i myten og gjennom dette si noe om hvordan myten prøver å endre eller opprettholde hierarkiet i

¹⁷ Ramage 1987:137. Begrepet Ramage bruker er *eiuratio*.

¹⁸ Schönbauer, E., "Die Res gestae divi Augusti in rechtsgeschichtlicher Beleuchtung" SAWW 224, 2 (Vienna, 1946). Ramage 1987:136

¹⁹ Heinze, R., "Auctoritas," *Hermes* 60 (1925), 348-66. Ramage 1987:143

²⁰ Jeg kommer tilbake til begrepene *potestas* og *auctoritas*, og forholdet mellom dem i kap. 4.

samfunnet.

Gjennom denne teoretiske tilnærmingen visker jeg ut skille mellom det politiske og det religiøse i et forsøk på å se disse dimensjonene som uttrykk for det samme. Jeg forstår myten som en legitimerer av en politisk ideologi og som et uttrykk for maktforhold i samfunnet. Dette ideologiske grunnlaget dreier seg i RG om Augustus' posisjon og makt i samfunnet, og på den politiske arenaen. Augustus fremstår som en skaper av nye politiske ideer gjennom *principatet* og den nye posisjonen *princepsen* får i samfunnet, men også som en bevarer av det gamle, gjennom å gjeninnføre senatets posisjon og republikkens eldre prinsipper.

Religion og politikk som moderne begreper

Det andre argumentet er at begrepene *religion* og *politikk* er moderne begreper som man tilskriver eldre samfunn. Jeg ønsker å forsøke å unngå en slik anakronistisk inndeling av fenomenene religion og politikk. Dette innebærer at jeg vil unngå å skape et tydelig skille mellom disse to dimensjonene og at jeg heller ønsker å utfordre forståelsen av et slikt skille i denne avhandlingen. En av mine forutsetninger er at romerne ikke forstod skillet mellom religion og politikk på samme måte som har vært gjort senere. Religion og politikk eksisterte ikke som to adskilte dimensjoner, men alt som ble bestemt politisk ble bestemt ut fra både praktiske og religiøse behov. Et eksempel på kontrasten mellom en moderne forståelse av skille mellom religion og politikk er at det ikke fantes noen spesiell lære om etikk i den romerske religiøse praksisen. Moralen i religiøs kontekst var den samme som i ikke-religiøse sosiale relasjoner.²¹ Jeg vil senere i avhandlingen vise hvordan dyder som moralske egenskaper var en viktig del av Augustus' *auctoritas* og dermed en sentral del av hans politiske makt, i like stor grad som religiøs.

Scheid advarer mot anakronistiske oppfattelser som har påvirket studiet av antikk historie opp gjennom århundret. Selv om romersk kultur og religion er utdødd, bruker vi fortsatt for eksempel mange begreper fra denne perioden. Dette kan lett føre til anakronistisk bruk av disse begreper som har fått nye betydninger og forstås i dag på en annen måte enn i antikken. Samtidig har romersk religion (og da indirekte politikk) blitt farget av en forskningstradisjon bygd på kristne forestillinger og verdier. Et eksempel på slike fordommer knyttet til romersk historie er at romerske religioner har vært forstått som kald og upersonlig sammenlignet med kristendommen. Et annet eksempel er at forskere har forstått de romerske gudene som å være direkte kopier av de greske. Mange elementer er hentet fra de greske guder, men ifølge Scheid er problemet at tidligere paradigmer ikke prøvde å svare på hvorfor det var slik. Ingen stilte spørsmål om hvilke forhold det

²¹ Scheid 2003:19

var som gav behov for nye guder. Scheid prøver på ingen måte å fraskrive seg disse fordømmene, men gjør en observasjon av konsekvensene av slike tilnærminger. Han understreker at det er viktig å forsøke og å bevisstgjøre seg fordømmene sine så man er klar over sin egen forståelse av feltet.²²

Selv står jeg står i en moderne forskningstradisjon basert på en kristen kulturhistorie. Det er ingen lett oppgave å finne en “romersk” bruk av begrepene, men jeg har prøvd å forstå begrepene jeg diskuterer i lys av sin samtid. I en religionsvitenskapelig behandling av RG 34, ønsker jeg å plassere teksten i relasjon til forholdet mellom religion og politikk slik Scheid argumenterer for at fantes i det romerske samfunnet. Jeg forsøker med dette å unngå en anakronistisk forståelse av forholdet mellom religion og politikk. Jeg prøver dermed ikke å kategorisere teksten som rent “politisk” eller “religiøs”, men som et uttrykk om det komplekse forholdet mellom disse dimensjonene.

Guddommeliggjøring av keiseren

Det tredje argumentet som binder politikk sammen med religion i denne avhandlingen er at RG var funnet på tempelvegger i dagens Tyrkia.²³ Disse funnene viser den nære koblingen mellom den politiske og religiøse sfæren i det romerske samfunnet. Dette funnet har vært tolket som et uttrykk for at Augustus ønsket å bli guddommeliggjort etter sin død. Dette er et fenomen som er knyttet til praksisen med å gjøre keisere til guddommer etter deres død.²⁴

I boken *Roman Religion: A Sourcebook*, presenterer Valerie M. Warrior RG 34.1-2, i sitt kapittel om “Becoming a God”. Warrior gir ikke en tydelig teoretisk ramme for sin forståelse av teksten, men beskriver teksten som Augustus’ ønske å bli guddommeliggjort.²⁵ Ramage viser også i sin forskningshistoriske oversikt på RG at tekstsamlingen helt siden historikeren Theodor Mommsens utgivelse av teksten i 1883 har vært forklart som dette.²⁶

Ideen om Augustus' guddommeliggjøring er sterkt knyttet til hans adoptivfar, Julius Caesar, som ble guddommeliggjort etter sin død i 44 fvt. Octavius brukte dette forholdet i hele sin politiske karriere og beskrev seg selv som *divi filius* – sønn av en gud.²⁷ Det kan virke som om at det var viktig å kunne identifisere sin politiske posisjon med ulike religiøse skikkelser i et forsøk på å

²² Scheid har viet hele introduksjonen i boken *An Introduction to Roman Religion* til en rekke ulike problemer med tidligere forskningsparadigmer (Scheid 2003:1-18).

²³ Jeg vil i 2.2 redegjøre for funnene av kildene til RG. I denne delen ønsker jeg bare å gjøre et poeng ut av teksten var funnet på tempelvegger.

²⁴ S R.F. Price viser hvordan romere gjorde et språklig skille mellom *deus* – det gudelige og *divius* – den hellige keiseren (mer som en halvgud), for å skape et skille mellom gudene og de guddommelige keiserne (Price 1984:220).

²⁵ Warrior 2002:133-34

²⁶ Et argument presentert av Wilamowitz i 1886, (Ramage 1987:135-36)

²⁷ En kilde til Augustus' fremstilling av seg selv slik finner vi blant annet på mynter som ble trykket i Roma med teksten *divi filius* på (Warrior 2002:133). Et bilde av dette finnes i Cooley 2009:259.

legitimere sine politiske ambisjoner. Antonius²⁸, Augustus politiske motstander, prøvde selv å identifisere seg med mytiske skikkelser, først som Hercules og senere som Dionysus.²⁹ Augustus tok også opp religiøse verv gjennom sin politiske karriere hvor det mest sentrale var stillingen som *pontifex maximus* (RG 7.3), som han bar etter år 12 evt.³⁰

1.3.3 Nyere forskning på *Res Gestae Divi Augusti*

I mitt arbeid med grunnteksten og oversettelse har jeg i denne avhandlingen arbeidet en del med Alison E. Cooleys bok *Res Gestae Divi Augusti: Text, Translation and Commentary* fra 2009.³¹ Verket gir historiske rammer, men presenterer ikke større analytiske linjer utover innholdet i RG selv. Richard Westfall kommenterer i sin bokanmeldelse av Cooleys bok, at den er en god introduksjon til studenter som ikke har mye forkunnskaper på feltet, men at den ikke kan erstatte Scheids viktige bidrag fra 2007 hvor Scheid oversetter RG til fransk.³² Scheid er en mye referert forfatter innenfor romersk religion og historie og jeg har brukt hans bok *An Introduction to Roman Religion*, spesielt hans kritiske advarsel i bokens introduksjon mot tidligere forskningsproblemer på feltet.³³

En annen bidragsyter som retter seg mer generelt mot Augustus og hans politiske makt er Karl Galinsky. Et av hans hovedverk som er mye referert til er *Augustian Culture* fra 1996.³⁴ Boken tar for seg i detalj begrepet *auctoritas* som er svært sentral i forståelsen av *princepsens* maktgrunnlag under Augustus og i senere keisertid. Mye av den litteratur jeg har lest (eks. Cooley), referer til Galinsky (og Ramage), i spørsmål om forholdet mellom *auctoritas* og *principatet*.

To artikkelsamlinger fra 2006/2007 som er skrevet av ledende forskere på fagfeltet og som har særlig relevant for mitt arbeid er: *A Companion to The Roman Empire*³⁵ og *A Companion to Roman Religion*³⁶. Selv om jeg siterer fra få av artiklene i avhandlingen, har de vært med på å forme min oppfatning av det romerske samfunnet, religiøse ideer fra denne tiden og forskningen på dette og er derfor en sentral av mine fordommer til feltet.

Av disse to verkene vil jeg trekke ut en spesiell artikkel som inspirerte meg inn i min

²⁸ Marcus Antonius (83 – 30 fvt.)

²⁹ Warrior 2002:133

³⁰ Augustus var tilbudt denne tittelen tidligere, men understreker at han ikke tok den før Lepidus (hans gamle politiske fiende, som holdt tittelen) var død, mye mulig av politiske grunner.

³¹ Cooley 2009. Jeg valgte å arbeide med denne boken på grunn av at den er på engelsk og nyutgitt.

³² Westall 2011 om Cooley 2009 og Scheid 2007

³³ Scheid 2003

³⁴ Galinsky 1996

³⁵ Potter 2006

³⁶ Rüpke 2007

teoretiske tilnærming til RG, samtidig som den gir en god grunnforståelse av fagfeltet. I *A Companion to Roman Religion* skriver C. Robert Phillips, III i artikkelen “Approaching Roman Religion: The Case for *Wissenschaftsgeschichte*”, om problemer ved forskningen på romersk religion. Phillips argumenter for at siden antikken har vært forsket på i så lang tid (siden slutten av 1800 tallet), har forskningen også gått gjennom en rekke ulike forskningsparadigmer. Dagens forskning bruker litteratur og tar ofte utgangspunkt i ideer som er et resultat av ulike og til dels utdaterte tilnærminger til fagfeltet. Phillips trekker spesielt frem empirisk positivisme hvor hermeneutiske tilnærminger har blitt neglisjert.³⁷

Et av Phillips' punkter i hans kritikk av metoder i klassiske studier er forskeres mangel på tverrfaglig tilnærminger til feltet. Han fremhever i denne forbindelse antropologi, religionsvitenskap og sosiologi.³⁸ Mitt motiv med dette kapitlet er å gjøre meg selv og leseren bevisst på problemer knyttet til arbeid med antikk historie. Samtidig ligger Phillips' oppfordring til tverrfaglighet til grunn for mitt eget prosjekt.³⁹ Jeg ønsker å se på et empirisk materiale gjennom en moderne teoretisk tilnærming for, om mulig, å unngå noen av disse fallgropene. Samtidig vil jeg ikke å gi et inntrykk av at jeg mener jeg kan fjerne meg fra tidligere forskning. Mye av den litteraturen jeg har lest er basert på eldre forskningstradisjoner. Med andre ord er mye av forkunnskapen og fordommene mine påvirket av disse eldre paradigmene.

1.4 Teori og metode

I dette underkapitlet vil jeg presenterer min teoretiske og metodiske tilnærming til empirien min. Jeg vil også ta for meg noen konkrete utfordringer knyttet til arbeid med oversettelse, spesielt forbundet med at jeg oversetter fra et utdødd språk og fra en periode innenfor veldig ulike kulturelle rammer enn de som har eksistert i Europa siden antikken. Videre vil jeg redegjøre for min bruk av Lincolns myteteori og om hvilke konsekvenser en slik tilnærming vil ha på min avhandling. Jeg vil også plassere Lincolns i forskningstradisjonen, siden dette i forlengelse også vil plassere denne avhandlingen.

³⁷ Phillips 2007:11-12

³⁸ Phillips 2007:11

³⁹ Som jeg vil vise i 1.4.3 har jeg valgt en religionsvitenskapelig tilnærming til RG som er inspirert både fra lingvistikken gjennom Lévi-Strauss og klassisk sosiologi med Durkheim og Mauss, men også moderne kritisk tenkning med Barthes og Bourdieu.

1.4.1 Arbeid med tekst: filologi

I denne avhandlingen vil jeg oversette RG 34 fra latin til norsk. Mitt mål med denne oversettelsen er å bevare de opprinnelige betydningene av begrepene best mulig. Det vil si å tolke begreper og teksten i sin historiske og kulturelle kontekst. Perioden jeg tar for meg er før-kristen, men mange av begrepene som er brukt for å beskrive romersk religion finnes også i kristendommen, slik som *pietas* (fromhet eller gudsfrykt). Dette gjelder også politiske begreper slik som *rex* (konge), *Caesar* og *imperator* (keiser). Disse begrepene hadde en helt annen betydning i det romerske samfunnet enn det de har i dag. Dette skyldes at begrepene har hatt en vid bruk i det politiske Europa helt fra Romerriket og frem til i dag. Utfordringen i en slik avhandling som dette er å opprettholde en før-kristen bruk av begreper, presentert på et språk hvor vi fortsatt i dag henter mange begreper og formelle titler fra.

Det er ikke bare språket som setter rammer for fortolkningen av teksten jeg tar for meg. Den politiske situasjonen Augustus beskriver i RG 34 samt de bakenforliggende årsakene til konfliktene er med på å legge til grunn en forståelse av innholdet i RG. For å avgrense hvilke historiske aspekter som er viktige, vil jeg i denne delen vektlegge de hendelsene Augustus referer til i RG med vekt på kap. 34. Selv om det er disse hendelsene som står i fokus, vil jeg også benytte meg av andre kilder til denne perioden for å gi et mer nyansert bilde enn det Augustus selv presenterer i RG. Dette er den romerske politikeren og konsulen Dio Cassius⁴⁰ og den romerske biograf forfatteren Suetonius⁴¹. Dette er noen av de best bevarte kildene til den aktuelle epoken og gir innsikt til temaet mitt. Samtidig ser Dio Cassius og Suetonius på hendelsene fra en senere tidsperiode med andre politiske rammer og med kritiske blikk på perioden under det andre *triumviratet* og årene som fulgte.

1.4.2 Lincolns myteteori: Ideologi i narrativ form

Ifølge Lincoln har mytestudier etter andre verdenskrig og frem til i dag vært styrt av tre store forskere på feltet: George Dumézil (1898 – 1986), Claude Lévi-Strauss (1908 – 2009) og Mircea Eliade (1907 – 1986). Både Lévi-Strauss og Eliade bygger på ulike deler av Dumézils forskning. Lincoln viser hvordan Eliade har vært mest opptatt av den tidligere forskningen til Dumézil som er knyttet til folklore basert på forskere som Frazer og Mannhardt. Hans forskning har også vært sterkt

⁴⁰ Lucius Cassius Dio Cocceianus (150 – 235 evt.)

⁴¹ Gaius Suetonius Tranquillus (ca. 69/75 – etter 130 evt.)

knyttet til ideen om det “indo-europeiske”, og søken etter “the archaic people”. En slik beskrivelse er ifølge Lincoln svært problematisk. Lincoln tar sterk avstand fra Eliades tilnærming til myter gjennom hans komparative studier på feltet.⁴² Lévi-Strauss var, i motsetning til Eliade, mer interessert i senere tekster fra Dumézil med vekt på hans forståelse av kategorier i myter og brukte dette som utgangspunkt for sin strukturalistiske tilnærming til myter.⁴³

Lincoln selv baserer seg på sosiologene Emile Durkheim (1858 – 1917) og Marcel Mauss (1872 – 1950) sine ideer om at myter kan bli forstått som en taksonomi i narrativ form.⁴⁴ Lincoln mener samtidig at Durkheim og Mauss ikke klarer å utvikle disse ideene. Definisjonen bygger på to sentrale begreper: Taksonomi og narrativ. Med taksonomi mener Lincoln et system av ulike kategorier. Disse kategoriene kan være alt fra personer eller grupper til gjenstander. Jeg forstår dermed kategoriene som de aspektene myten prøver å si noe om. Det andre begrepet, narrativ, legger føringer om at klassifiseringssystem blir presentert gjennom en fortelling eller en historie som er fortalt eller skrevet.

Ideen om myte som taksonomi i narrativ form er utgangspunktet for Lincolns myteteori, men samtidig kritiserer han denne definisjonen for ikke å være tilpasset politiske og historiske situasjoner.⁴⁵ Lincoln støtter seg i stede på kritiske perspektiver fra kulturteoretikere som Roland Barthes (1915 – 1980) og Pierre Bourdieu (1930 – 2002). Nøkkelen til Lincolns forståelse av myte ligger i begrepet taksonomi, som han utforsker videre. Lincoln påpeker at taksonomi ikke er en nøytral prosess, siden alle kategoriene står i forhold til hverandre i et hierarkisk system skapt av mennesker.⁴⁶ Durkheim påsto at hierarki er noe mennesker skaper for å få “det dominerende”, “det underordnede” og et forhold mellom disse. Hierarki er ifølge Durkheim noe som ikke finnes i naturen eller hos oss som individer, men er et resultat av en sosial prosess.⁴⁷ Lincoln trekker Durkheims redegjørelse lengre og lener seg på Lévi-Strauss’ lingvistiske forståelse av strukturer i myter. Lincoln ser de hierarkiske motsetningene i myten ikke for å være basert på det rent sosiale, men på det språklige gjennom binære opposisjoner i myten.

Lincoln mener dermed at når taksonomi er skjult i mytisk form, altså som en myte – en narrativ, så vedlikeholder, opprettholder og legitimerer den et system med dominerende og underordnede kategorier. Slik jeg forstår det, dreier det seg om et hierarki mellom kategoriene i

⁴² Lincoln gir en lengre redegjørelse for kritikken mot disse tre forskerne (spesielt Eliade og Dumézil) i Lincoln 1999:141-47.

⁴³ Lincoln 1999:147

⁴⁴ Lincoln 1999:147

⁴⁵ Lincoln 1999:147

⁴⁶ “[...] including items treated only by allusion or implication, and above all human groupings[...].” (Lincoln 1999:147)

⁴⁷ Lincoln 1999:147, siterer fra Emile Durkheim, *The Elementary Forms of the Religious Life*, trans. Karen Fields (New York: Free Press, 1995; French original, 1912), p.149

myten, skapt av de som produserer myten, men også blant dem som “mottar” den, eller er målet for den. Myter er dermed, ifølge Lincoln, ikke bare en taksonomi, men *ideologi* i narrative form.⁴⁸ Dermed får denne definisjonen en politisk dimensjon til seg. Teorien handler om å finne de ideologiske føringene som ligger i fremstillingen av ulike kategorier gjennom narrativen.

For å benytte seg av denne tilnærmingen introduserer Lincoln syv trinn for å analysere en myte. Målet med disse trinnene er å redegjøre for hvilke kategorier som finnes i myten og avdekke forholdet mellom dem. Dette innebærer å se på hvordan relasjonene mellom disse kategoriene utvikler seg gjennom narrativen, men også hvordan disse forholdene sier noe om det samfunnet myten eksisterte i. I kap. 4 vil jeg anvende disse syv analysetrinnene på RG 34 for å besvare avhandlingens problemstilling.

1.4.3 Teoretiske begreper

Kategori

Et sentralt begrep jeg bruker i analysen min er “kategori”. Dette begrepet er direkte hentet ut fra Lincolns myteteori og har en sentral plass i analyseverktøyet han presenterer. Begrepet kategori er flertydig, men når Lincoln tar det i bruk, er det i en strukturalistisk tradisjon. Lincoln regner Lévi-Strauss sin forståelse av binære opposisjoner for å være den videste, dypeste og mest utfordrende av de tre teoretikerne Lincoln anser som sine forgjengere i forskning på myter (Strauss, Dumézil og Eliade) og er samtidig den beste teoretiske tilnærmingen på myter til i dag.⁴⁹

Binære opposisjoner er de grunnleggende motsetningene i det lingvistiske systemet ifølge strukturalisme. Slik jeg forstår Lincoln er kategoriene i myten slike grunnleggende opposisjoner. Lincoln argumenterer for at det i binære opposisjoner alltid vil finnes et hierarkisk system, altså at det alltid vil være en maktrelasjon mellom kategoriene i taksonomien.⁵⁰

Når jeg i avhandlingen omtaler kategoriene i myten, dreier dette seg om de gruppene som står i et hierarkisk forhold til hverandre. Det er kanskje ikke alltid like tydelig hva man anser som kategorier i en tekst. Analysens resultat vil være sterkt preget av min oppfatning av hva som er kategoriene i den. En annen person vil med den samme teoretiske tilnærmingen dermed kunne få et helt annet svar ved å se på andre motsetningsforhold i myten enn de jeg tar for meg.

Jeg anser RG for å være en politisk tekst. Selv om forskere er uenig om hvilken type tekst RG er, omhandler den en politisk prosess og politiske institusjoner. I selve analysen vil jeg

⁴⁸ Lincoln 1999:147

⁴⁹ Lincoln 1999:146-147

⁵⁰ Lincoln 1999:147

argumentere for at disse politiske institusjonene er de mest sentrale kategoriene i RG 34. Dette valget legger sterke føringer på analysen min og senere på resultatet jeg får. Jeg tar i bruk et teoretisk perspektiv som forutsetter at empirien er politisk. Selv om man kan argumentere for at dette er et problem med denne tilnærmingen vil jeg her bare vise en bevissthet rundt problematikken.

Makt

Et annet sentralt begrep jeg bruker i avhandlingen er “makt”. Dette begrepet opptrer på to ulike nivåer i avhandlingen. Det første nivået er som oversettelse av to begreper som forekommer i empirien min: *potestas* og *auctoritas*. Makt fungerer som ulike måter å kontrollere staten på. *Potestas* er den makten som er forsvart av romerske lover knyttet til embetsverket og styret av staten. Som kontrast fungerer *auctoritas* som makt knyttet til et individs prestasjoner. Jeg vil komme tilbake til dette skillet i kap 4 av avhandlingen. Det finnes flere nyanser og kontraster mellom *potestas* og *auctoritas*, men jeg har valgt å bevisst bruke disse begrepene hvor jeg spesifikt snakker om disse formene for makt gjennom avhandlingen. Dette har jeg gjort for ikke å forveksle den teoretiske bruken jeg benytter meg av, med begrepets bruk i min empiri.

Samtidig bruker jeg makt som en del av min teoretiske begrepsbruk på lik linje med begrepet kategori. Begrepet makt beskriver forholdet mellom kategoriene i myten. Lincoln bruker ikke begrepet makt for å beskrive relasjonen mellom kategorier, men sier at hans myteteori handler om klassifisering av kategorier i et hierarki. En slik klassifisering vil justere forholdet mellom kategoriene, der noen er sterkere og noen svakere.⁵¹ Jeg har valgt å bruke begrepet makt for å forklare det hierarkiske forholdet i myten fordi jeg mener dette er en presis beskrivelse av Lincolns forklaring av forholdet mellom kategoriene.

⁵¹ Lincoln 1999:147

Kap. 2 Empiri

Jeg vil i dette kapitlet gi en kort introduksjon til RG sitt innhold (2.1.1), form (2.1.2), språk (2.1.3) og sjanger (2.1.3). I denne delen er vil jeg presentere rammene for RG i sin helhet for å kontekstualisere mitt arbeid med kap. 34. Flere av disse elementene kommer jeg tilbake til i analysen, hvor jeg i større grad vil utforske konsekvensene av dem i lys av min teoretiske tilnærming. Jeg ønsker i dette kapitlet også å gi et innblikk i kildene til RG (2.2).

Etter min introduksjon til tekstsamlingen og kildene til den vil jeg presentere oversettelsen min av RG 34 (2.3.1). 2.3.2 vil bestå av en gjennomgang av mitt arbeid med oversettelsen. Jeg vil vektlegge språklige valg og utredninger for å begrunne valgene jeg har gjort, men også gi en introduksjon til elementer i empirien min som vil være gjeldende gjennom avhandlingen. Disse elementene vil også ha relevans for analysen i kap. 4, hvor jeg vil behandle flere av disse aspektene i større dybde.

2.1 Res Gestae Divi Augusti – En introduksjon til tekstsamlingen

Theodor Mommsen beskrev RG som “the queen of all inscriptions”.⁵² Selv om påstanden kan diskuteres, viser den en holdning om at RG var og fortsatt er ansett som en svært viktig kilde til romersk historie. Den gir innsyn i Augustus’ egne tanker om en periode han selv var en viktig politisk deltager i. RG beskriver en periode med store politiske endringer som hadde konsekvenser i flere hundre år for den romerske staten og den beskriver sentrale hendelser som i senere tid har vært forstått som overgangen fra republikken til *principatet*. Samtidig, som Ramage argumenterer for, introduserer RG den nye maktinstitusjonen – *principatet*.⁵³

2.1.1 Innhold

RG inneholder ikke en kronologisk oversikt av Augustus sine politiske prestasjoner gjennom hans karriere. Fra han som 19 år (44 fvt.) samlet en privat hær med sine egne midler og befridde staten fra *dominatione factionis* – en despotisk fraksjon (RG 1.1). 44 fvt. var året Julius Caesar ble drept av sine politiske fiender i senatet. Denne despotiske fraksjonen var medlemmer fra senatet som

⁵² Cooley 2009:1-3

⁵³ Ramage 1987

hadde sammensverget seg mot Julius Caesar, men også Antonius, som Octavius hadde delt makten over staten med i det andre *triumviratet* med. Konflikten mot disse politiske fiendene varte frem til 31 fvt., da Octavius vant over Antonius i Actium og stod igjen som seierherre og den som hadde gjort slutt på borgerkrigene som hadde vart i noen tiår.

RG er en gjennomgang av politiske avgjørelser gjort av Octavius etter at han hadde seiret over Antonius, men også etter at han fikk tittelen Augustus i 27 fvt., og frem mot hans død i 14 evt. Mange av kapitlene er oversikter over økonomiske bidrag Augustus gav fra sine egne midler til ulike prosjekter, spesielt tempelbygg i Roma. De økonomiske bidragene er redegjort for i mengde *sesterces* (romersk myntenhet), eller i *denarii* (gresk myntenhet), i den greske versjonen. Mengden er nøyaktig regnet om til riktig mengde i den nye myntenheten.

Et annet sentralt element i innholdet i RG er alle utmerkelsene Augustus ble tildelt av ulik type. Noen av disse var politisk makt tilbudt fra senatet og det romerske folket. Det finnes flere eksempler på slike tilbud, som når Augustus får muligheten til å bli enehersker (*dictatura*), men takker nei (RG 5). Augustus forklarer hvorfor han takket nei, når han forteller at han ikke aksepterte noen embeter som ble tildelt han som brøt med eldre skikker (RG 6.1). Å godta posisjonen som *dictatura* ville bryte med romersk lov, som forsvarte republikkens politiske institusjoner. Denne tittelen hadde Julius Caesar gjort krav på, noe som førte til at senatet myrdet ham.⁵⁴

Fokuset i RG er på Augustus som en forsvarer av eldre romerske prinsipper og samtidig som en radikal politiker som skapte viktige endringer i riket. På den ene siden takket han nei til stillinger som ville skape et brudd med republikkens prinsipper. Samtidig gjeninnførte og brukte han eldre tradisjoner for å legitimere sine politiske handlinger. Dette blir eksemplifisert når Augustus bruker forfedrenes tradisjoner som begrunnelse for at han ikke innlemmet Armenia i det romerske riket. Samtidig argumenterer Augustus også for sin unike posisjon slik som når han beskriver at Janus⁵⁵ port ble lukket. Dette var noe som bare hadde hendt to ganger tidligere i romersk historie (RG 13). Augustus forteller at hans handlinger satt et eksempel som senere generasjoner burde etterfølge (RG 8.5). Slik viser Augustus sin egen unike posisjon i samfunnet på samme tid som han gjør krav på å være en forsvarer av tradisjoner.⁵⁶ På mange måter er det tydeligste innholdet i RG unikheten til Augustus.⁵⁷

RG sin slutt (appendikset) forteller leseren at den ble skrevet ned av Augustus i hans siste år, men historikere har problematisert denne påstanden. Cooley argumenterer for at ulike deler av RG

⁵⁴ Fra tidlig romersk tid var Roma styrt av konger, men folket gjorde opprør mot deres tyranniske styre og siden den gang har monarki med en konge (*rex*), eller enehersker (*dictatura*) nesten vært synonymt med tyrann (*tyrannus*).

⁵⁵ Janus er vokterens guddom. Han er avbildet med to hoder, som ser hver sin vei, slik at han kan holde oversikt begge veier. Var ofte plassert ved innganger til bygg eller ved porter.

⁵⁶ Cooley 2009:37-38

⁵⁷ Cooley 2009:30

ble skrevet ned over en lengre periode. Dette prosjektet kan spores helt fra 2 evt. og frem til etter Augustus død i 14 evt. Selv om teksten er diktert og skrevet av Augustus, har det også vært påstått at Tiberius oppdaterte dokumentet etter Augustus' død.⁵⁸

2.1.2 Form

RG er delt inn i 35 ulike kapitler. Siden tekstsamlingen ikke er kronologisk, har det vært vanlig å dele kapitlene inn etter innhold. Ramage gir i boken *The Nature and Purpose of Augustus' 'Res Gestae'* en forskningshistorisk oversikt over hvordan RG har vært organisert.⁵⁹ Den grunnleggende inndelingen er: *honores* ("utmerkelser" 1-14), *impensae* ("utgifter" 15-24) og *res gestae* ("prestasjoner" 25-35).⁶⁰ Denne inndelingen er ikke uten problemer.

Ramage argumenterer for at RG 1-2 ikke burde kategoriseres som "utmerkelser". Disse to første kapitlene er heller en introduksjon til hele tekstsamlingen og binder sammen starten med de to siste kapitlene, som Ramage også mener har en spesiell posisjon. Han problematiserer også delen med *honores*. Ramage argumenterer for at RG 3 - 4.4 omhandler Augustus' militære aktiviteter og utmerkelser knyttet til krigshandlinger.⁶¹ Et eksempel på dette er RG 3.1, hvor Augustus understreker at han har ført kriger både til land og til havs. Han har ledet konflikter med andre stater, men også borgerkriger og han har alltid vist barmhjertighet til dem som ba om tilgivelse.⁶²

I siste setning av RG 4 (4.4), beveger Augustus seg bort fra militære utmerkelser og over til et sivilt tema om hans utmerkelser i staten som leder frem til RG 7.2. I disse kapitlene trekker Augustus frem en rekke politiske embeter han holdt eller ble tildelt og avviste, som for eksempel i RG 5.1, hvor han påstår at senatet ønsket at han skulle ta posisjon som enehersker (*dictatura*) over staten. RG 7.3 begynner med en oppsummering av Augustus' religiøse titler og ritualer han har utført på vegne av staten som en del av hans religiøse utmerkelser, men blir avbrutt av RG 8 som omhandler politisk styre av staten gjennom eksempelvis telling av innbyggere i manntall (8.2-4). Etter dette avbruddet fortsetter Augustus' religiøse utmerkelser i RG 9-13. Til sist kommenterer Ramage at han synes RG 14 heller ikke passer inn i denne inndelingen. Dette kapitlet oppsummerer, ifølge Ramage, den første hovedinndelingen om Augustus' militære, sivile og religiøse utmerkelser i RG.⁶³

⁵⁸ Cooley 2009:42

⁵⁹ Ramage 1987:17-20

⁶⁰ Cooley 2009:34

⁶¹ Ramage 1987:17

⁶² Min oversettelse fra Cooley 2009:60 (RG 3.1)

⁶³ Ramage 1987:18

Del to, *impensae* (RG 15-24) er ifølge Ramage mye fastere organisert. Disse kapitlene er oppramsinger av Augustus' økonomiske utgifter. Augustus beskriver også hvordan han fire ganger gav store summer fra sin egen formue til statskassen (RG 17.1), hvordan han kjøpte opp store mengder land til sine soldater (RG 16.1) og hvor mye han brukte på å restaurere templer i Roma (RG 19-21). Kapitlene bærer fortsatt preg av å være delt i militære, sivile og religiøse utmerkelse.

Ramage problematiserer også den tredje inndelingen, *res gestae*, og argumenterer for at en slik beskrivelse passer for RG 25-33, men ikke de to siste kapitlene. Delen begynner med militære prestasjoner utført av Augustus i form av militære seirer, slik som slaget ved Actium i RG 25.2. De følgende kapitlene har vært foreslått som en rekke tilfeldige kriger (25-29) til de viktige krigene (30-33), men Ramage argumenterer for at ved nøye lesning kan man heller forstå RG 25-30 som militære handlinger på ulike måter, mens RG 31-33 ikke inkluderer faktiske militære handlinger, men heller Augustus som leder over verden i kontakt med andre folk på et diplomatisk nivå.⁶⁴

Ramage velger også å dele inn de to siste kapitlene i RG (34-35) for seg selv på bakgrunn av det han forstår som deres unike posisjon i tekstsamlingen. Han argumenterer for at RG 1 og 2 gir en introduksjon til tekstsamlingen, mens RG 34 og 35 er klimakset og konkluderer det han forstår som det gjennomgående temaet i RG.⁶⁵ Cooley velger heller den eldre inndelingen hvor man forstår RG 25-35 som en del i seg selv, uten å utforske det misforholdet Ramage trekker frem. Selv om tidligere forskere har trukket frem hvor sentral kap. 34 og 35 er av tekstsamlingen, mener Ramage at ingen har trukket linjene til de to første kapitlene i RG, slik han har valgt å gjøre.⁶⁶ Ramage gjør ingen forsøk på å omorganisere denne inndelingen, men problematiserer den på en rekke steder. Samtidig trekker han frem de aspektene med inndelingen han vil vektlegge i sitt eget arbeid.⁶⁷

2.1.3 Språk

Som nevnt er en tydelig intensjon med RG å vise hvor unik Augustus er. Dette kommer tydelig frem både gjennom innholdet og språket. Største delen av RG er skrevet i 1.person entall med Augustus som *jeg*-personen i teksten. Det eneste unntaket er appendikset etter de 35 kapitlene. Denne formen retter leserens fokus mot denne ene *jeg*-personen og alt er beskrevet fra denne *jeg*-personens

⁶⁴ Ramage 1987:19

⁶⁵ Ramage 1987:19. Med det gjennomgående temaet refererer jeg her til Ramages konklusjon om hensikten bak RG (se min introduksjon over).

⁶⁶ Ramage 1987:19

⁶⁷ Jeg vil i kap 4.4.3 se nærmere på forholdet mellom RG og kap 34. her vil jeg returnere til spørsmålet rundt RG 34 spesielle posisjon i tekstsamlingen. Ramage påstår at meningen med RG er å introdusere det nye politiske systemet. Siden jeg tar for meg RG 34 for å finne legitimering for en slik tolkning av hele RG, legger dette til grunne en forståelse av kap. 34 sin unike posisjon for Ramages tolkning av tekstsamlingen.

ståsted. Augustus fremstår dermed som fortellingens absolutte fokus, men også som historiens forteller. Han forteller sin historie med sine ord og sin fortellerstemme fra sitt synspunkt. Et eksempel på Augustus sin rolle i teksten er når han forteller om familiemedlemmer. De refereres alltid med hvilket forhold de har til Augustus (med unntak av Agrippa).⁶⁸

Alle som nevnes, nevnes for å vise eksempler på gode handlinger gjort av Augustus. Andres deltagelse i teksten er bare som et middel i fremstillingen av Augustus' kvaliteter og ikke for å fremstille disse individene i seg selv. På samme måte er også noen av Augustus' politiske fiender referert til i teksten. I motsetninger til familiemedlemmer er ikke disse referert til ved sine personlige navn, men blir bare omtalt som "de" (RG 2), eller ved negative kallenavn slik som Pompeius som bare omtales som en pirat involvert i en slavekrig (RG 25.1).⁶⁹

Hele RG inneholder minimalt med adjektiv og Augustus tar bare i bruk beskrivende ord når det er viktig for ikke å miste betydningen av ordet slik som *pontifex maximus* (øversteprest). Når Augustus bruker adjektiver andre steder, er det for å understreke et poeng, for eksempel å fremheve hvor stor hans egne bidrag har vært.⁷⁰ Et karakteristisk trekk ved RG er at den setter fakta og tolkninger side om side, samtidig skjuler den de subjektive føringene i teksten. Resultatet er at Augustus' personlige tolkninger fremstår som fakta i tekstsamlingen.

I det latinske skriftspråket er det vanlig å sette verbet sist i setningen. Verbet bærer ofte mye av betydningen i setningen og er avgjørende for tolkningen av setningen. Dermed blir spenningen hold til det siste punktet i setningen. Dette retoriske virkemidlet er ofte funnet i latinsk poesi.⁷¹ Slik får den siste delen av setningen mye betydning. Augustus la ofte bisetninger etter hoved verbet. Dette er et retorisk grep for å legge ekstra trykk på denne delen av setningen.⁷² En slik språklig teknikk er vanskelig å få med seg i en oversettelse, spesielt til et språk som norsk med en så fastsatt setningssyntaks.

2.1.4 Sjanger

I avhandlingens innledning diskuterte jeg hvordan forskere har forøkt å forklare hvilken type tekst RG er. Dette har ofte vært gjort ved å sammenligne den med andre tekster fra samtiden. RG har

⁶⁸ De som nevnes er Agrippa, Marcellus, Gaius, Lucius og Tiberius.

⁶⁹ Cooley 2009:35. Pompeius ble i sin tid hedret for sitt bidrag for å kvitte Middelhavet for pirater (Ravnå:141). Grunnen til Augustus harde kritikk er heller rettet mot Pompeius for hans konflikter med Julius Caesar.

⁷⁰ Cooley 2009:23

⁷¹ I poesien kunne forfattere velge å la andre ord komme sist i setningen, om disse ordene var avgjørende for hvordan setningen skulle tolkes.

⁷² Cooley 2009:23

vært forstått som alt fra en gravtekst, et politisk testament, oversikt over statens tilstand, oversikt over regnskapet, til et ønske om å bli guddommeliggjort. Samtidig finnes også Ramages forklaringen som jeg har lagt til grunn om at RG er en beskrivelse av det nye politiske systemet. I dette underkapitlet er ikke hensikten å svare på hvilken tekst RG er, men å si noe om sjangeren til RG på et språklig nivå. Jeg vil derfor sammenligne tekstsamlingen med andre språklige uttrykk fra den samme perioden.

For å finne tekster med av samme type både i lengde, men også i den grad teksten dyrker individet i fokus, må vi bort fra Roma og se på tekster som omhandler eldre hellenistiske monarker. Flere av disse tekstene ligner RG i sin oppramsing av militære prestasjoner. De er også skrevet i 1. person entall, uten at man med sikkerhet vet hvem som produserte flere av disse tekstene. Et problem med en sammenligning mellom eldre østlige monarker og Augustus er at Augustus ikke ønsket å få posisjonen som en monark. Det er flere eksempler på at Augustus takker nei til slike muligheter gjennom RG (se over). Selv om det er tydelige likhetstrekk i tekstene, er de produsert ut fra ulike politiske forutsetninger. Det er mulig at Augustus ønsket å spille på måten østlige monarker fremstilte sine prestasjoner på, uten selv å fremstå som en.

Augustus fylte sitt forum med innskrifter som beskrev kjente døde romeres prestasjoner. Han skal ha ønsket at hans prestasjoner skulle bli sammenligning med dem og at hans handlinger skulle bli vurdert i lys av deres handlinger. Samtidig har det vært påstått at Augustus gjennom RG viser hvordan han har overgått alle tidligere romere. Ved å lage et verk så storslagent som RG, ønsket muligens Augustus å fjerne all tvil om at han hadde overgått alle sine forgjengere.⁷³ En slik påstand underbygger observasjonen om at et av de sentrale trekkene ved RG er at Augustus er unik.

Selv om RG tydelig skiller seg fra de fleste tekstene fra sin samtid i form, innhold, betydning og størrelse, bygger den fortsatt på elementer fra andre samtidige tekster. RG bygger også på en rekke eldre tradisjoner både innenfra Roma, men også fra lengre unna i riket, slik som Egypt og Hellas. Jeg vil argumentere for at Augustus hadde god innsikt i ulike innskrifter som ligner RG og gjorde konsise valg om innhold og formuleringer. Både ordvalg og tydelige litterære virkemidler er med på å underbygge Ramages konklusjon om hensikten bak RG var å innføre *principatet*.

2.2 Kildene til *Res Gestae Divi Augusti*

Originalkildene til RG som i dag brukes til oversettelser er funnet på en tempelvegg i Ankara

⁷³ Cooley 2009:32

(*Monumentum Ancyranum*), som var provinshovedstaden i den romerske provinsen Galatia i dagens Tyrkia. Tempelet var bygd mens Augustus levde og hørte til gudinnen Roma og til Augustus selv. RG ble ikke ført på før noen år etter Augustus' død, det vil si en stund etter at den opprinnelige teksten ble hengt opp i Roma.⁷⁴ RG er hugget inn i steinveggen og dekker deler av selve tempelveggen. Det finnes også noen få fragmenter fra en latinsk versjon av RG fra Antiokia ved Pisidia (*Monumentum Antiochenum*) og en skadet inskripsjon av RG i Apollonia, som også ligger nær Pisidia (*Monumentum Apolloniense*).⁷⁵ Tekstfragmentene i Antiokia og Apollonia er i seg selv for fragmenterte til å leses, men supplerer hovedteksten fra Ankara der deler av teksten er skadet og derfor vanskelig å lese.

RG i Ankara var først funnet i 1555 av Ghiselin Busbecq, en ambassadør av Det tysk-romerske riket som var på et diplomatisk oppdrag. Busbecq hadde med seg et stort følge som hadde som mål å oppdage områder av Det Ottomanske riket. De kopierte greske og latinske tekster de kom over, men notater de gjorde viser at de anså funnet av RG i Ankara som noe spesielt. Den første publikasjonen knyttet til teksten kom i 1579 som en del av Aurelius Victors arbeid *On the Caesars*.⁷⁶

RG vakte ikke interesse igjen før en rekke ekspedisjoner ble sendt til tempelet i Ankara fra 1701. I 1813 fikk diplomaten Sir John Macdonald Kinneir revet et hus som stod lent mot tempelruinen og dekket deler av veggen. Et viktig vendepunkt var i 1861, da Napoleon III gav ordre om at monumentet skulle studeres nøye og gav oppdraget til arkeologen Georges Perrot og arkitekten Edmond Guillaume. I forbindelse med dette arbeidet ble det publisert en oversettelse på fransk i 1865. Denne lå til grunn for Theodors Mommsens første arbeid med innskriften fra 1865 som også inkluderte deler fra teksten fra Apollonia. I 1882 dro Karl Husmann til Ankara og lagde gipsavstøpninger av tekstene på veggene. Dette arbeidet lå til grunn for Mommsens arbeid med sin andre utgave av RG i 1883.⁷⁷ Dette var det første akademiske arbeidet med RG som gjorde teksten tilgjengelig for andre forskere og et av de viktigste bidragene til forskningen på RG.⁷⁸

Siden templene befinner seg i Tyrkia, har forskningen vært preget av tyrkisk nasjonsbygging. Under Mustafà Kemal Atatürk ble det vakt ny interesse i monumentet i Ankara gjennom The Turkish Historical Society, som var stiftet i 1931, motivert ut fra en søken etter nasjonal arv. Atatürk fikk de siste bygningene rundt tempelet fjernet, noe som gav forskere fra Tyskland bedre tilgang til deler av den greske teksten, som hadde vært skjult frem mot andre

⁷⁴ Cooley 2009:9

⁷⁵ Cooley 2009:16

⁷⁶ Cooley 2009:44

⁷⁷ Cooley 2009:45

⁷⁸ Ramage 1987:117

verdenskrig. Etter andre verdenskrig var det ingen viktige ekskursionsjoner til monumentet før i 1997 av Dipartimento di Scienze dell' Antichità "Leonardo Ferrero", Università degli Studi di Trieste, som drevet et arbeid med detaljerte avbildninger av tempelveggene og innskriften på dem. Sist har Stephen Mitchell, David French og Graham Oliver gjort et arbeid med å ta nye bilder og dokumentere innskriften i Ankara i 2005/6, som enda ikke er publisert.⁷⁹

De første funnene ved Antiokia nær Pisidian ble gjort i 1914 av Sir William og Lady Ramsay. Dette var bare fragmenter og løse steiner som lå i hauger av stein og var ikke en del av bygg som fortsatt stod. På grunn av første verdenskrig ble arbeidet stoppet og fortsatte ikke før i 1924, da sammen med professor D.M. Robinson på vegne av Universitetet i Michigan.⁸⁰ På grunn av private konflikter mellom Sir William og Robinson opphørte samarbeidet og det var lenge splid om tolkningen av hvor på templet teksten må ha vært. I senere tid ble fragmentene satt sammen til en tekst og flyttet til Ankara, før Mehmet Taşlıalan tok fragmentdelene til museet i Yalvaç. I nyere tid har teksten blitt fotografert av Charles Crowther og republisert av Thomas Drew-Bear og John Scheid.⁸¹ Fragmentene fra Apollonia er i dag få og vanskelig å lese. Allerede i 1842 oppdaget forskere at teksten på veggen vitret hen og at deler av den var markant svekket. Da William Buckler, William Calder og William Guthrie besøkte templet i 1930 var bare teksten på tre av de seks søylene leselige. Det som er igjen av teksten finnes i et museum i Afyon.

2.3 Res Gestae Divi Augusti kap. 34

2.3.1 Oversettelse av Res Gestae Divi Augusti kap. 34

1. In consulatu sexto et septimo, postqua[m] b[er]el[la] civil]ia exstinxeram, per consensum universorum [po]tens re[ru]m om[n]ium, rem publicam ex mea potestate in senat[us] populi]que R[om]ani [a]rbitrium transtuli.
2. Quo pro merito meo senat[us] consulto Au]gust[us] appe]llatus sum et laureis postes aedium mearum v[estiti] publ[ice] corona]ue civica super ianuam mea fixa est, [et clu]peus [aureu]s in [c]uria Iulia positus, quem mihi senatum pop[ulum]ue Rom[anus]m dare virtutis clement[ia]e]ue

⁷⁹ Cooley 2009:46

⁸⁰ Cooley 2009:47

⁸¹ Cooley 2009:47

iustitiae et pieta[tis caus]sa testatu[m] est pe[r e]ius clupei [inscription]em.

3. Post id tem[pus a]uctoritate [omnibus praestiti, potest]atis au[tem n]ihilo ampliu[s habu]i quam cet[eri, qui m]ihi quoque in ma[gis]tra[t]u conlegae f[uerunt]

1. I mitt sjette og syvende konsulat, etter at jeg hadde endt borgerkrigene, overførte jeg staten fra min makt til senatets og det romerske folkets rådighet, enda jeg etter alles enighet hadde makt over alle ting.

2. På grunnlag av min fortjeneste ble jeg etter et senatsvedtak kalt Augustus og inngangen til huset mitt ble offisielt kledd med laurbærgreiner og en borgerkrans av eikeløv ble hengt opp over inngangsdøren, og et skjold av gull ble satt i curia Iulius, som gjennom en innskrift på seg bevitnet at det var gitt til meg av senatet og det romerske folk på grunnlag av mitt mot, min barmhjertighet, rettferdighet og plikt.

3. Etter dette tidspunktet overgikk jeg alle i innflytelse, men jeg hadde ikke mer makt enn de øvrige som var mine kollegaer i hvert embete.

2.3.2 Oversettelse med kommentarer

RG 34.1

“I mitt sjette og syvende konsulat”

Augustus hadde i de siste årene av borgerkrigene blitt tildelt tittelen som konsul flere år på rad. Denne posisjon brukte han til å slåss mot sine politiske motstandere. Augustus sin sjette og syvende periode som konsul var i årene 28 og 27 fvt. Innholdet i RG 34 skjedde altså ikke over natta, men var en politisk prosess som utspilte seg over et tidsrom på to år. Hvilke grunner dette kan ha, utdyper ikke Augustus selv, men det er innenfor rammene av disse årene at innholdet i RG 34 utspiller seg.⁸²

“etter at jeg hadde endt borgerkrigene”

Et nøkkelbegrep i dette setningsleddet er verbet *extinguo*, som betyr å “slukke”, og som jeg har

⁸² I boken *Antikkens Historie* (Meyer 2002:283), blir Augustus fremstilt som usikker på hvordan han ville løse problemet med mangel på legitimering av hans makt i samfunnet. At han var usikker kan mulig forklare hvorfor det gikk en periode fra borgerkrigene endte til han faktisk gav fra seg makten beskrevet i RG 34.

valgt å oversette med “endt”. I denne sammenhengen er det en metafor for at Augustus slukker borgerkrigens flammer. I overført betydning avsluttet Augustus borgerkrigene med å seire over Kleopatra⁸³ og Antonius i 31 fvt.

Augustus gir ikke ære til noen andre enn seg selv gjennom hele RG. Dette ser vi et eksempel på i RG 34.1, hvor han understreker at det var han som endte *alle* borgerkrigene. Det var Augustus' nære venn og general Agrippa, som slo hæren til Antonius og Kleopatras i slaget ved Actium i Hellas.⁸⁴ Augustus påstår at det var han selv som endte borgerkrigene uten å gi Agrippa en del av æren. Et eksempel finnes også i RG 27.1, hvor Augustus referer til seieren mot Antonius som en av sine egne prestasjoner.⁸⁵ Kanskje mente Augustus at borgerkrigene endte under hans ledelse og som resultat av hans politiske handlinger, og at hans generalers hjelp derfor i denne fremstillingen var irrelevant. Resultatet underbygger det konkrete fokuset Augustus rettet mot seg selv gjennom hele RG.

“overførte jeg staten fra min makt til senatets og det romerske folkets rådighet,”

Dette setningsleddet er sentralt for hvordan resten av setningen skal tolkes. Gjennom verbet *transfere* (overføre) får setningen sin viktigste betydning. Det er med dette ordet det uttrykkes hva Augustus gjorde med *potestas* (makten) han hadde over *res publica* (staten), nemlig at han overførte den fra sin makt til senatet og det romerske folkets rådighet.⁸⁶ Augustus uttrykker gjennom *res publica* at setningen dreier seg om den politiske makten over staten. Gjennom dette setningsleddet vil det være logisk å anta at han i hele denne setningen mener politisk makt. Augustus refererer i denne delen til det som vil være den historiske hendelsen avhandlingen min tar utgangspunkt i. Det dreier seg altså om forflytning av *potestas* over staten fra Augustus til det romerske folket og senatet.

Augustus referer i dette setningsleddet til hans *publica restituta* (republikkens gjenopprettelse). Som jeg har vist, gav Augustus fra seg konsulembetet og lot aristokratiet igjen kjempe om det prestisjetunge embetet. Augustus nevner ikke her de embetene han selv tok, blant annet makten som lederen for folketribunen⁸⁷ hadde med vetorett over senatet og nesten full kontroll over hvem som skulle få de ulike embetene der.⁸⁸ Jeg vil i analysen komme tilbake til dette

⁸³ Kleopatra VII Filopator (69 -30 fvt.)

⁸⁴ Meyer 2002:283 og Ravnå 2006:150

⁸⁵ Meyer påstår at Agrippa “[...] var tilfreds med å være støttespiller [...]” (Meyer 2002:283). Denne påstanden kan underbygges med at de hadde vært venner siden tidlig ungdomså og fortsatte som venner gjennom hele Augustus' liv.

⁸⁶ Jeg vil i kap 4 av avhandlingen komme tilbake til begrepet *potestas* og forholdet mellom *potestas* og *auctoritas*.

⁸⁷ Dem romerske folkeforsamlinga

⁸⁸ For en nøyere utredning av de politiske endringene mellom republikken, det andre *triumviratet* og senere under *principatet*, se kap. 3.2.

misforholdet mellom Augustus' påstand om at rådgivningen over staten gikk tilbake til senatet og det romerske folket og det faktumet at Augustus selv behold flere viktige nøkkelposisjoner i staten.

“enda jeg, etter alles enighet hadde makt over alle ting”

Det første er adjektivet i setningen, *universalis*, som kan bety “alle”, står i genitiv og peker til *consensum*, og betyr derfor “alles enighet”. En annen oversettelse kunne vært “universell”, men “alles enighet” reflekterer at Augustus mener alle som har noe å si i den spesifikke sammenhengen, mens “universell” er mer bombastisk og gjelder alle utenfor den aktuelle rammen. Augustus hadde også politiske motstandere og det er sannsynlig at denne motstanden ble uttrykt i det offentlige rom i Roma. Jeg har derfor valgt å oversette begrepet *universalis* med “alle”.

Et problem med oversettelsen er hvordan jeg skal forstå begrepet *potens* (mektig), i denne delen av RG 34. I teksten knytter *potens* til seg et objekts-genitiv – *rerum omnium* (alle ting). Augustus bruker *rerum omnium* uten å spesifisere hva han mener med det. Spørsmålet blir derfor hvilke *rerum* (ting) Augustus mener han hadde makt over.

Siden “makt” har en sentral rolle i avhandlingen, vil jeg se på noen oversettelser av uttrykket *consensum universorum potens rerum omnium*. Valerie M. Warrior oversetter uttrykket til “[...] when I had attained supreme power by universal consent [...]”.⁸⁹ Hun har valgt å oversette *potens rerum omnium* med “supreme power”. Warrior fremstiller her *potens rerum omnium* ikke bare som makt innenfor et aspekt ved politikken, men som en suveren makt over den. *Potens rerum omnium* blir derfor tolket ganske bokstavelig innenfor en romersk politisk sfære. Videre har hun valgt å oversette *consensum universorum* med “universal consent”. Virkningen av denne setningen, slik Warrior fremstiller den, gjør krav på både universalitet og enighet blant folket om makten Augustus mente han hadde.

Alison E. Cooley oversetter uttrykket *consensum universorum potens rerum omnium*, “[...] although by everyone's agreement I had power over everything [...]”.⁹⁰ Cooley presenterer en mer moderat fremstilling av *consensum universorum* med “by everyone's agreement”, sammenlignet med Warriors “universal consent”. Bruken av “everyone's agreement” er mer lik min oversettelse om “alles enighet”. Altså at det var en generell oppfatning blant romere at Augustus hadde *potens rerum omnium*. Cooley har også valgt en mer nøytral oversettelse av *potens rerum omnium* med “power over everything”. “Everything” er lik min oversettelse “alle ting”. Med denne oversettelsen slipper Cooley å ta stilling til spørsmålet om hvilke “ting” Augustus har makt over.

Rosalinde Kearsley oversetter *consensum universorum potens rerum omnium* med “[...]”

⁸⁹ Warrior 2002:134

⁹⁰ Cooley 2009:98

when through universal consent I was in possession of power over all public affairs [...]”.⁹¹ Likt Warrior, velger Kearsley å oversette *consensum universorum*, med “universal consent”, men Kearsley har en mer bestemt forståelse av *potens rerum omnium*, som hun oversetter med “power over all public affairs”. Kearsley går dermed bort fra en nøytral oversettelse av begrepet *potens rerum omnium* ved å forstå den makten Augustus hadde som politisk. Begrepet “public affairs”, eller på norsk “offentlig anliggende”, er vidt, men har den fordelen at det avgrenser seg til å handle om politisk makt. Hvis jeg forstår *potens rerum omnium* som makt over det offentlige anliggende vil dette si at Augustus påstod at han hadde makt over alt hva angikk staten eller den offentlige organiseringen av staten.

RG 34.2

“På grunnlag av min fortjeneste ble jeg etter et senatsvedtak kalt Augustus”

Andre setning i RG begynner med *Quo pro merito meo*, som jeg har valgt å oversette til “På grunnlag av min fortjeneste”. Denne formuleringen (spesielt *quo*) indikerer at utmerkelsene Augustus beskriver i RG 34.2 er et resultat av handlingen i RG 34.1. Begrepet *merito* har skapt diskusjoner rundt hvilke fortjenester det er som gir Augustus tittelen sin. Tidligere har det vært foreslått at den spesifikke fortjenesten kunne vært Augustus’ gjenopprettelse av republikken, men utmerkelsene Augustus ble tildelt i resten av RG 34.2, fikk han for å ende borgerkrigene. Cooley argumenterer også med at Augustus i RG 34.1 viser til en periode på to år. Dermed er hans fortjeneste noe som skjer over tid og ikke den spesifikke handlingen gjennom å gi de romerske provinsene tilbake til senatet og det romerske folket.⁹² Det spesifiseres ikke at Augustus beholdt kontroll over de viktigste provinsene hvor militæret stod.

Augustus fikk navnet *Augustus* gjennom et *senatus consulto* (senatsvedtak).⁹³ Navnet har mange viktige konnotasjoner ved seg, hvor det mest sentrale kanskje er koblingen til det hellige gjennom begreper som *augusta* (hellige gjenstander) og *augury* (en prestetittel i det romerske riket). Men tittelen Augustus bar også politisk betydning knyttet til *auctoritas* (innflytelse og autoritet).⁹⁴ Augustus endte opp med å bruke dette navnet frem til han døde, et tegn på at han tok navnet og de betydningene det bare med seg meget seriøst. Det kan ha vært viktig for Augustus å understreke at

⁹¹ Kearsley 2009:147

⁹² Cooley 2009:261

⁹³ Jeg bruker Augustus som et navn. Jeg kunne også omtalt det som en tittel, uten at det ville vært feil. Grensen mellom navn og titler i en romersk kontekst ganske flytende og brukes om hverandre. Vanligvis hadde frie menn et fornavn (som det fantes få varianter av), et familienavn og et kallenavn eller en tittel, som var vanligst å bruke siden dette var individuelt og siden mange delte familienavn og fornavn (det var vanlig at frigjorte salver tok familienavnet de hadde tjenestegjort under som sine navn).

⁹⁴ Kommer tilbake til begrepet *auctoritas* i kap. 4.

han fikk alle utmerkelsene (spesielt navnet) gjennom et senatsvedtak, ved at dette gav en bestemt legitimering. Sett fra mitt perspektiv, hvor det er Augustus' maktposisjon som står i fokus, er det et sentralt poeng hvordan Augustus understreker at det er den legitime forsamlingen i Roma som gir ham navnet og ikke han selv. Samtidig finnes det kilder som beskriver at Augustus selv tok navnet. Dette skal ha hendt etter at han først ønsket å bli kalt Romulus, den første kongen av Roma, men etter at Augustus ble beskyldt for å ønske å bli konge, tok han et navn som understrekte andre kvaliteter, som jeg har vist over.⁹⁵

Siste del, *Augustus appellatus sum*, lar seg vanskelig oversette til norsk. Begrepet *appellatus* kan oversettes med "tiltale"⁹⁶ eller "å henvende seg til". En mer bokstavelig oversettelse kan være "jeg [Augustus] skulle bli [være – *sum*] tiltalt eller henvendt til som Augustus". Cooley har valgt å oversette med "[...] by decree of the Senate I was named Augustus [...]".⁹⁷ Her er *consulto* oversatt med "decree". Slik Cooley presenterer teksten, er det dette vedtaket (decree) som gjorde at Augustus fikk navnet sitt. Jeg har valgt en oversettelse som ikke overkompliserer det jeg mener er budskapet i setningsleddet, nemlig at det var gjennom dette vedtaket at Augustus fikk navnet, som han deretter ble tiltalt som.

“og inngangen til huset mitt ble offisielt kledd med laurbærgreiner”

Ifølge Dio Cassius ble to eviggrønne laurbærgreiner, *laurus*, plassert på hver sin side av *aedium mearum* (min [Augustus'] inngang), som tegn på at han alltid seiret over fiendene sine og at han var en redningsmann ovenfor Romas innbyggere.⁹⁸ Laurbærgreinerne var plassert der av senatet som en av de ærefulle tildelingene Augustus mottok etter at han endte borgerkrigene. Ifølge Cooley knytter denne gesten fra senatet sammen den romerske praksisen med å pynte inngangen til husene sine til fest med en mer tradisjonell praksis med å vise frem krigsbyttet sitt også ved inngangen til huset sitt. Laurbærgreiner hadde en religiøs betydning i det romerske samfunnet og var ofte brukt ved templer. Cooley spekulerer i om dette var gjort for å gi boligen til Augustus en religiøs aura og å knytte navnet hans opp mot embetet *pontifex maximus*.⁹⁹ En viktig kilde som underbygger denne beskrivelsen av Augustus' bolig, er mynter med avbildninger av inngangen til Augustus med store laurbærgreiner på hver side og en krans av eikeløv over inngangen.¹⁰⁰

⁹⁵ Denne prosessen blir beskrevet av Dio Cassius 53.16.6-8. Dio Cassius presenterer også i samme avsnitt en ide om at Augustus tok dette navnet for å bli ansett som noe mer enn et menneske.

⁹⁶ Som i "å tale til" noen. Må ikke forveksles med den juridiske bruken av termen.

⁹⁷ Cooley 2009:98

⁹⁸ Dio Cassius 53.16.4

⁹⁹ Cooley 2009:262-263 – Et embete Augustus ikke godtok før mer enn 10 år senere (RG 10.2)

¹⁰⁰ Cooley 2009:262-264

“og en borgerkrans av eikeløv ble hengt opp over inngangsdøren”

Augustus ble også tildelt en *coronaque civica* (borgerkrans). Dette var en symbolsk utmerkelse som ble tildelt personer som reddet en medborgers liv i kamp. Denne symbolske utmerkelsen var ansett som en stor ære blant romerske borgere. Kransen av eikeløv, med to greiner som er bundet bak og ligger frem langs hodet, er blitt et meget kjent symbol på den romerske keisermakten i moderne tid. På engelsk oversettes *coronaque civica* med “civic crown”.¹⁰¹ Krone er ofte forbundet med makt og er et symbol på lederskap i overført betydning. På samme måte kan det tenkes at laurbærkransen også har vært et symbol på makt.¹⁰²

“og et skjold av gull ble satt i curia Iulia”

Den tredje og siste gjenstanden Augustus ble tildelt, var et *clupeus aureus* (skjold av gull), som ble hengt opp i *curia Iulia* (senatsbygget). Skjoldet var et symbol tildelt Augustus og hadde ingen praktisk bruk, da gull ikke egner seg til krigersk utrustning. Gull var sjeldent og dyrt, og var i det romerske samfunnet knyttet opp mot status. Det originale skjoldet skal ha hengt i det romerske senatsbygget, men har gått tapt med tiden. Dagens kilde til innskriften på skjoldet er gjennom en kopi fra Arelate.¹⁰³

Jeg har valgt å beholde det latinske uttrykket *curia Iulia* i min oversettelse. Det er to grunner til dette. For det første er Iulia et egennavn som jeg derfor ønsker å beholde, og begrepet *curia* henger i dette kapitlet sterkt sammen med *Iulius* og er derfor, slik jeg tolker teksten, en del av egennavnet.¹⁰⁴ Den andre grunnen er at *curia* er et etablert begrep for senatsbygget i Roma. Den greske versjonen forenkler beskrivelsen av stedet til *rådssal*.¹⁰⁵

“som gjennom en innskrift på seg bevitnet at det var gitt til meg av senatet og det romerske folk”

Dette setningsleddet og den siste i RG 34.2 er vanskelig å oversette til norsk fordi syntaksen i språket er meget ulikt mellom latinsk og norsk. Jeg har omorganisert rekkefølgen på innholdet i disse to setningsdelene for at setningen skal få den korrekte norske syntaksen.

Innskriften (*inscriptio*) på skjoldet gir opphav til hvorfor og fra hvor Augustus har fått det. Teksten på skjoldet understreker at det er senatet og det romerske folk som har gitt det til ham med

¹⁰¹ Warrior 2002:134, Kearsley 2009:147, Cooley 2009:98

¹⁰² Etter Augustus ble det vanlig at keiserne bar borger-kranser av eikeløv. Borger-kransen var et sentralt symbol på den romerske keisermakten. (Cooley 2009:263-265)

¹⁰³ I dag Arles i sørlige Frankrike. Det er også gjort flere funn av ulike varianter av dette skjoldet med referanser til innskriften som fantes på den, flere steder i Europa (Cooley 2009:266-270).

¹⁰⁴ Iulia er familienavnet til Augustus, slik vi kan se gjennom hans adoptivfars navn, Julius Caesar

¹⁰⁵ Cooley 2009: 270

teksten: *senatus / populusque Romanus / Imp. Caesari Divi f. Augusto / cos. VIII dedit clupeum / virtutis clementiae / iustitiae pietatis erga / deos patriamque* – Senatet og det romerske folk ga *Imperator Caesar Augustus*, konsul for 8. gang, et skjold gitt på grunn av mot, barmhjertighet, rettferdighet og plikt til gudene og fedrelandet.¹⁰⁶ Det er denne innskriften Augustus refererer til i slutten av RG 34.2.

Deler av innholdet i RG 34.2 og innskriften på skjoldet glir over i hverandre. Begge tekstene understreker hvorfor han blir tildelt skjoldet. Samtidig skapes det en kontrast i teksten. På skjoldet spesifiseres det at det er gitt til Augustus på bakgrunn av fire dyder (se under). I kontrast er skjoldet nevnt i RG som en serie av utmerkelse tildelt Augustus på grunn av hans politiske handlinger i RG 34.1.

“på grunnlag av mitt mot, min barmhjertighet, rettferdighet og plikt.”

Den første dyden som nevnes på skjoldet er *virtus*. Dette romerske begrepet betyr “mot” eller “tapperhet”. Dyden ble sett på som en maskulin egenskap og ordet er beslektet med *vir*, som betyr mann. Bak begrepet ligger det et meget sterkt kjønnsrollemønster, og ble brukt i overført betydning som “manndom” eller “mandig kraft”.¹⁰⁷ Begrepet kan også bety “fotsoldat” – et yrke som var for menn, eller et ideal for hvordan en mann skulle være. *Virtus* er i seg selv også det latinske begrepet for “dyd” og “gode egenskaper”. Det er altså et vidt begrep som omhandler manndommen til et individ, som han viser gjennom å være modig og definerer selve det mannlige kjønn. Som *imperator* for den romerske staten underla Octavius seg et større landområde enn noen annen romersk representant for staten. På den ene siden ble Augustus hedret for å ha endte borgerkrigene og skapt fred i riket (*pax Augusta*), men samtidig fortsatte han å erobre landområder som ikke var underlagt den romerske staten.¹⁰⁸

Den andre dyden er *clementia*, som jeg har oversatt med “barmhjertighet”. *Clementia* kunne også vært oversatt til det å være nådig, men nådig er mer en beskrivelse av en handling. Begge begrepene er preget av å ha blitt sentrale begreper i kristen terminologi og har derfor en rekke kristne konnotasjoner i dagens bruk av begrepet. I RG 34 spesifiseres det ikke hvilken type barmhjertighet eller for hvem den er rettet til, men vi har flere kilder på bruken av det. I en romersk kontekst har det vært vanlig å tolke bruken av begrepet *clementia* på to ulike måter. Det første var i form av å utøve moderat straff av fangede fiender så fremst fienden var villig til å underkaste seg Romas styre og ikke var ansett som ondskapsfull (som å torturere sine egne fanger). *Clementia* var

¹⁰⁶ Min oversettelse fra Cooleys engelske oversettelse (Cooley 2009:266)

¹⁰⁷ Galinsky 1996:84

¹⁰⁸ Galinsky 1996:84

ansett som en god egenskap hos generaler og kommandører.¹⁰⁹ Den andre formen er i en ikke-militær kontekst, hvor *clementia* var en god egenskap for *patronus* overfor en *clientia*. Det var et avhengighetsforhold mellom mektige individer – *patronus*, og deres tilhengere eller undersåtter som tilhørte en *clientia*. I forholdet mellom disse var *clementia* en ønsket dyd hos *patronus* ovenfor sin *clientia*.¹¹⁰

Den tredje egenskapen Augustus presenterer er *iustitia*, som jeg har oversatt med “rettferdighet”. Andre oversettelser av dette begrepet kunne vært “rettsindighet” eller “rettskaffenhet”. Dette er en av de mest sentrale egenskapene i en romersk kontekst gjennom Platon og Cicero.¹¹¹ Denne dyden knytter seg også direkte til motivet bak hendelsene i RG 34. Som jeg vil komme tilbake til senere, var Octavius’ politiske situasjon vanskelig å legitimere juridisk etter at han hadde endt borgerkrigene i 31 fvt. Dette nevner ikke Augustus i RG, men gjennom å trekke frem denne dyden, understreker han at han praktiserte *iustitia* ved å gi råderetten over staten tilbake til senatet og det romerske folk (RG 34.1). I seg selv var rettferdighet en viktig del av legitimeringen av politiske handlinger. Roma kunne bare gå til krig dersom krigen var rettferdig (sett juridisk fra et romersk ståsted). Selv brukte Augustus *iustitia* som en viktig del av sin retorikk. Når Augustus beskriver at han skal frigi staten fra en *tyrannus* (i denne sammenhengen Antonius) og bringe *iustitia* tilbake til staten, er dette med på å legitimere krigen mot Antonius.¹¹² Samtidig skapte Augustus en kontrast mellom seg selv som bevarer av *iustitia* og Antonius som en fiende av den.

Den fjerde og siste egenskapen er *pietas*, som jeg har valg å oversette med “plikt”. Hvis *virtus* er en kompetitiv dyd knyttet til en aggressiv holdning ovenfor andre parter, er *pietas* den sosiale motvekten. Dyden omhandler “samarbeid” og romerske idealer for sosialt ansvar overfor eksempelvis familie, fedreland, medborgere, venner og gudene. Dyden er ifølge Karl Galinsky den viktigste av de dydene som er nevnt i RG.¹¹³ Den romerske forfatteren Cicero beskriver *pietas* som rettferdighet ovenfor gudene.¹¹⁴ Denne bemerkningen viser den religiøse dybden i begrepet og illustrerer samtidig det vanskelige forholdet mellom religion og politikk. Scheid forklarer begrepet som at det uttrykker en riktig holdning ovenfor gudene og ens plikter ovenfor dem.¹¹⁵

Begrepet *pietas* har i senere tid vært brukt i kristen terminologi. Her blir begrepet oversatt til “gudsfrykt” eller “fromhet”. Både begrepene “gudsfrykt” og “fromhet” gjenspeiler et forhold til

¹⁰⁹ Galinsky 1996:85

¹¹⁰ Galinsky 1996:85

¹¹¹ Galinsky 1996:85

¹¹² Galinsky 1996:86

¹¹³ Galinsky 1996:86

¹¹⁴ *Om Gudenes Natur*, Cicero 1.116. Galinsky 1996:86

¹¹⁵ Scheid 2003:23

gudene (eller en gud i entall, slik som i kristendommen), hvor individet viser underkastelse. Denne ideen er ikke i samsvar med romersk verdensforståelse, hvor mennesker og guder samspilte i et mer likeverdig forhold basert på tjenester (eksempelvis i form av ritualer). Når jeg har valgt å oversette *pietas* med “plikt”, er dette med utgangspunkt i innskriften på det gylne skjoldet (se over). På skjoldet er det spesifisert at Augustus har *pietatis erga deos patriamque* – plikt ovenfor gudene og fedrelandet. Det dreier seg her om plikt i form av sosialt ansvar ovenfor gudene og fedrelandet.

Det er vanskelig å skulle oversette noe så kulturelt betinget som dyder som finnes i et gitt samfunn. De fleste av dydene nevnt over har sitt utspring i det romerske samfunnet og stammer fra det latinske språket, men har blitt tatt opp i og formet av andre språk i store deler av den vestlige verden. Begrepene har vært, og er fortsatt i dag, ofte knyttet opp mot kristne tradisjoner. De har vært omtolket i nye kontekster, med andre forutsetninger enn sine opprinnelige romerske. Utfordringen blir dermed å forsøke å forstå den opprinnelige betydningen til disse begrepene slik Augustus muligens forstod dem.

RG 34.3

“Etter dette tidspunktet overgikk jeg alle i innflytelse,”

RG 34.3 starter med *Post id tempus* – “etter dette tidspunktet”, og peker med dette tilbake på RG 34.1-2. Dette gir innholdet i teksten en tydelig kronologi. Denne kronologien er fjernet i den greske versjonen av teksten.¹¹⁶ I den latinske versjonen er det tydelig at innholdet i RG 34.3 er et direkte resultat av hendelsene i de to tidligere setningene. Senere i analysen vil jeg ta for meg utviklingen av forholdet mellom Augustus og senatet og det romerske folket gjennom myten. Jeg vil derfor understreke denne tydelige språklige fremstillingen av årsaks- virkningssammenheng. Gjennom en slik kronologi er det innholdet i RG 34.1-2 som fører til at Augustus overgår alle andre i *auctoritas*.

“men jeg hadde ikke mer makt enn de øvrige som var mine kollegaer i hvert embete.”

I dette avsluttende setningsleddet av RG 34 gir Augustus innsyn i forholdet mellom seg selv og sine *collegaer* (kollegaer). Augustus avgrensner hvem som er hans kollegaer med å fortelle at han referer til de som satt med *magistratus* (embeter), i staten. I det politiske systemet var det de som satt med embetene som hold den høyeste legitime *potestas* i staten. Augustus poengterte i forrige setningsledd at han fikk mer *auctoritas* (“innflytelse”) enn dem, men at han ikke hadde mer *potestas* (makt). Begrepet *potestas* bruker Augustus også i RG 34.1 når han forteller at han hadde makt over

¹¹⁶ Hele dette setningsleddet er ikke inkludert i den greske teksten som begynner RG 34.3 med “Jeg overgikk” (Cooley 2009:99 og 271).

staten.

På grunn av formuleringene i starten av RG 34.2-3, får teksten et tydelig preg av kronologi. I RG 34.1 utfører Augustus en politisk handling. På grunn av denne handlingen tildeles han en rekke utmerkelser. Her er også det eneste bruddet i kronologien gjennom RG 34 slik jeg ser det. Utmerkelsene blir tildelt Augustus på grunn av handlingen i RG 34.1, men skjoldet bærer samtidig en innskrift om at den er gitt på bakgrunn av hans fire dyder. Etter dette overgår Augustus alle andre i *auctoritas*, men har ikke mer *potestas* enn de som er hans kollegaer i hvert embete.

Kap 3. Politisk og historisk kontekst

Når man foretar et tekststudium, er det viktig å plassere teksten i sin historiske og kulturelle kontekst. Dette innebærer ikke bare å finne ut når og hvor teksten er fra, men også redegjøre for den aktuelle epoken, samt de kulturelle betingelsene teksten er skrevet med. En tekst kan gi innsyn i den perioden den er produsert i, men den bærer med seg forståelseshorisonter fra sin samtid. Dette gjør tekstitolkning til et krevende arbeid, siden man trenger en bred forståelse av det samfunnet teksten er fra.

Siden et av avhandlingens rammer er forholdet mellom religion og politikk, og hvordan en politisk tekst kan forstås som en myte, vil jeg i dette kapitlet fokusere på romersk politikk, med vekt på de formelle embetene i staten. Dette vil jeg gjøre for å forsøke å gi et klarere bilde av de endringene i den formelle makten mellom Augustus som *princeps* på den ene siden og senatet og det romerske folk på den andre. Jeg ønsker å kontekstualisere de hendelsene som er beskrevet i RG 34 og å gi et forståelsesgrunnlag for den konflikten jeg presenterer i avhandlingen om forholdet mellom dem.

I dette kapitlet vil jeg først gi en generell innføring i de hendelsene som fant sted i perioden beskrevet i RG med vekt på RG 34 (3.1). Videre vil jeg ta for meg en kronologisk oversikt over de formelle embetene i den romerske staten og hvordan styreformen utviklet seg (3.2). Denne utviklingen vil være i svært grove trekk og jeg har valgt å fokusere på de politiske tradisjonene Augustus brukte. Det viktigste gjennomgående temaet er *principatet* og utviklingen mot *princepsens* maktgrunnlag.

3.1 *Res Gestae Divi Augusti*: En historisk innføring

I år 31 fvt. seiret den ambisiøse romerske politikeren Octavius over styrkene til en annen romersk politiker og general, Antonius, og den siste ptolemeiske faraoen av Egypt, Kleopatra, i et sjøslag ved Actium i dagens Hellas. Octavius avsluttet med dette slaget, borgerkrigene som hadde herjet det romerske riket i flere tiår. Helt siden Julius Caesar ble drept av medlemmer av det romerske senatet i 44 fvt., hadde det vært konflikt om hvordan det romerske riket skulle styres og av hvem. Augustus, som i 44 fvt. bare var 19 år gammel, samlet en hær med sine private midler og gjorde krav på sin

del av makten Julius Caesar etterlot seg. Augustus allierte seg med Antonius og Lepidus¹¹⁷, som sammen dannet det andre *triumviratet*, hvor de hadde utstrakt makt over det romerske militæret og kontroll over senatets embeter. Dette var et politisk grep som skulle være gjeldende frem til samfunnet var stabilisert og den romerske republikken var gjenopprettet. Motivet bak det andre *triumviratet* var å ha kontroll på riket i en ustabil periode, men resultatet ble en intern maktkamp mellom dem som ledet frem til slaget i Actium i 31 fvt. Augustus var ifølge han selv motivert av to faktorer for å drive denne krigen. For det første ville han hevne drapet på sin adoptivfar (RG 2.1).¹¹⁸ For det andre, og som jeg i denne avhandlingen fokuserer mest på, ville han forsvare og gjenopprette den romerske republikken. Augustus beskrev alle sine politiske motstandere, spesielt Antonius og Lepidus, som fiender av republikken (RG 1.1, 2.1 og 25.1). Gjennom denne retorikken fremstilte han seg selv som forsvarer av de gamle demokratiske tradisjonene i Roma.

Etter at Augustus seiret over sine politiske motstandere, gjenopprettet han, ifølge seg selv, republikken og det romerske senatets embeter, som han hadde holdt i lengre tid. Augustus gav senatet tilbake de tradisjonelle embetene, men beholdt selv en spesiell rolle innen det nye systemet som *princeps*. Denne rollen gjorde at det nye systemet ble unikt, sammenlignet med tidligere romerske styreformene. På den ene siden fantes republikken slik den hadde eksistert i flere hundre år, med ulike embeter som ulike medlemmer av senatet konkurrerte om å ha i en gitt periode. På den andre siden satt keiseren, Augustus, og senere Tiberius som Augustus adopterte som sin etterfølger, med sterk kontroll over det politiske livet i Roma.

3.2 De romerske embetene fra den romerske republikken til keisertiden

Noen aspekter som kjennetegner det romerske politiske systemet er at dette var et komplekst system som hadde lover og tradisjoner etablert gjennom flere hundre år med en aktiv stat. Å skulle forklare hele denne kompleksiteten i en avhandling som dette er et for stort prosjekt, men jeg ønsker å redegjøre for noen viktige maktforhold og de viktigste embetene innenfor dette systemet. Jeg vil også vektlegge de embetene Augustus fikk tildelt.

Siden jeg prøver å finne de underlige ideologiske føringene i RG 34, er det viktig å

¹¹⁷ Marcus Aemilius Lepidus (88 eller 89 – 13 eller 12 fvt.)

¹¹⁸ Augustus drepte hans adoptivfars mordere Brutus og Cassius i 42 fvt. og Pompeius' sønn Sex. Pompeius i 36 fvt. (Rowe 2006:114-115)

redegjøre for Augustus sin reelle makt i samfunnet opp mot den formelle posisjonen han hadde. For å forstå *principatets* maktgrunnlag, er det viktig å se hvordan disse embetene endret seg i årene under borgerkrigene og de første årene etter at Augustus hadde fått kontroll over riket. Det er også relevant å se om det finnes noen misforhold mellom Augustus' egen fremstilling av sin posisjon og hvordan andre kilder fremstiller den.

3.2.1 Den romerske republikken

Roma var mot slutten av den republikanske perioden i hovedsak styrt av to politiske institusjoner som ofte stod i motsetning til hverandre: senatet og folketribunen. Senatet var den eldste av de to politiske institusjonene og bestod av *patrisene* i Roma. *Patrisene* var det mektige aristokratiet med de eldste og viktigste familiene i Roma, og stod i interessekonflikt med *plebsen* (folket), som var frie menn i Roma.

Senatet bestod av embetene i den romerske staten, hvor konsulembetet var det mest sentrale. Det var alltid to individer som satt med konsulembetet samtidig og det ble valgt inn nye individer hvert år til denne prestisjetunge posisjonen. Det var konsulenes oppgave å kalle senatet sammen til møte og ledet statens kriger. Etter at konsulene gikk av, ble de ofte *proconsuler* ("etter konsul"), eller tok andre embeter som *praetor*, for så å kunne bli *propraetor*. Dette innebar ofte å styre en av Romas mange provinser og da også ha *imperium* (øverste kommando over militæret) i den aktuelle provinsen.¹¹⁹ Senatet forøvrig bestod av individer som hadde hatt ulike embeter og nå fungerte som rådgivere for konsulene.

Folkets interesser ble vedlikeholdt gjennom den andre viktige maktinstansjonen i den romerske republikken. Dette var *tribuni plebis* (folktribunen), som var en viktig del av å gjøre den romerske republikken demokratisk. Personer ble valgt inn for å representere *plebsenes* interesser mot aristokratiet, som var representert gjennom senatet. Det lå mye makt i folktribunen, noe Julius Caesar hadde vist gjennom å alliere seg med dem mot senatet noen tiår før Octavius kom til makten. Folktribunenenes kanskje viktigste politiske innflytelse var gjennom deres mulighet til å legge ned veto mot det som ble bestemt i senatet. Denne makten var *sacrosancti* (ukrenkelig), av senatet. Folktribunenene kunne også kalle sammen senatet og få senatet til å stemme over lovforslag.

¹¹⁹ Mørland 1974:12

3.2.2 Det politiske bildet under Julius Caesar

Det er mye som kunne vært sagt om det politiske Roma under Julius Caesar, men jeg vil her fokusere på to elementer jeg mener er relevant for denne avhandlingen. Det første var at Julius Caesar hadde tatt tittelen enehersker etter sin seier over Pompeius¹²⁰ i år 48 fvt. Sammen med Crassus¹²¹ hadde de utgjort det første *triumviratet*, men etter en politisk konflikt havnet de i uføre, noe som ledet frem til militære konfrontasjoner hvor Julius Caesar stod igjen som seierherre. Viktigheten ved denne konflikten var at Pompeius hadde alliert seg med senatet, mens Julius Caesar hadde alliert seg med de som ønsket makt til folketribunene.¹²² På bakgrunn av Julius Caesars enorme militære makt etter denne seieren, ble han valgt til enehersker på livstid. Om dette var Julius Caesars plan eller ikke vites ikke, men bare noen få år senere, i 44 fvt., ble han drept av medlemmer av det romerske senatet. Konsekvensene av drapet på Julius Caesar er det andre sentrale elementet. Drapet var med på å motivere Octavius til å delta i politikken i Roma gjennom et ønsket å hevne sin døde adoptivfar. Samtidig spilte Octavius også på sin relasjon til adoptivfaren, både for å legitimere sin del av det andre *triumviratet*, men også som en sønn av en gud (*divi filius*).

3.2.3 Det andre triumviratet

Den norske historikeren Per Bjarne Ravnå beskriver i boken *Gresk og romersk politisk historie*, den politiske situasjonen som fastlåst etter drapet på Julius Caesar.¹²³ Ravnå påstår at senatet var alt for svekket til å kunne dekke det maktvakuemet som ble igjen. Han understreker at Julius Caesars muligens ikke var klar over konsekvensene av hans handlinger ville lede ham i en slik unik posisjon som enehersker, men at dette heller var en bivirkning av hans aggressive politikk. Ravnå påstår videre at det var umulig slik situasjonen var for de eldre institusjonene å kunne ta tilbake kontrollen over staten og at det var uunngåelig at makten ikke ville endt opp hos ambisiøse politikere.¹²⁴

Det er kanskje vanskelig å påstå at dette var det eneste mulige resultatet, men makten ble delt mellom tre individer som alle hadde hatt tilknytning til Julius Casear: Antonius, Lepidus og

¹²⁰ Gnaeus Pompeius Magnus (106 – 48 fvt.).

¹²¹ Marcus Licinius Crassus (115 – 53 fvt.).

¹²² Disse to politiske sidene har blitt kaldt *optimates* – de som ønsket makt til senatet og *populares* – politikere som ønsket mest makt til folketribunene. Ravnå gir en gjennomgående forklaring av disse politiske motsetningene i Ravnå 2006:134

¹²³ Ravnå 2006

¹²⁴ Ravnå 2006:145

Octavius. Antonius var konsul da Julius Caesar ble drept. Dette gav ham rolle som den utøvende makten i riket og et naturlig sentrum for makt etter Julius Caesars død. Den andre var Lepidus som hadde vært Julius Caesars nestkommanderende. Den tredje var Octavius, som Julius Caesars adopterte gjennom sitt testament, og Octavius gjorde krav på sin del av makten. Etter en konflikt mellom senatet og Antonius og Lepidus gikk Octavius over fra og tidligere ha alliert seg med senatet til å ta Antonius' og Lepidus' side og de dannet det andre *triumviratet*.

Republikken eksisterte fortsatt, men under spesielle tider ble enkeltindivider gitt utstrakt makt. Dette var i perioder hvor riket var spesielt truet eller det var store konflikter innad i riket. I effekt var dette full politisk og militær makt i en femårsperiode, hvor målet skulle være å gjenopprette republikken.¹²⁵ Etter at de hadde hevnet drapet på Julius Caesar, delte de riket mellom seg.¹²⁶

De neste årene var preget av splid mellom Antonius, Lepidus og Octavius. Resultatet var borgerkrig hvor Octavius' styrker, ledet av hans gamle venn Agrippa, seiret over Antonius som hadde alliert seg med Kleopatra av Egypt i sjøslaget ved Actium i 31 fvt. Octavius hadde lenge drevet en svertekampanje mot spesielt Antonius siden han hadde unnsloppet Roma da konfliktene mellom dem begynte å bygge seg opp. Octavius hadde den fordel at han fikk makten over Roma da de delte styreområdet, noe som gjorde ham i stand til å drive sitt politiske spill.

3.2.4 Republikkens gjenopprettelse og Augustus' nye posisjon

Etter at Augustus hadde vunnet over sine fiender ("endt borgerkrigene" (RG 34.1), påstod han at han gjenopprettet republikken, men som jeg vil vise, er dette langt fra hele sannheten. På mange måter var det først nå Augustus begynte sitt politiske spill med å utmanøvrere et svekket senat helt.¹²⁷ Octavius hadde på mange måter endt opp i samme situasjon som Julius Caesar, men gjorde ikke krav på eneveldig makt som en *rex* (konge), slik Julius Caesar hadde gjort. Derimot unngikk Octavius helt å beskrive seg selv som en *rex*, et meget negativt betont ord i romersk forstand. Octavius hadde tatt makten med en militær styrke og stod med sterk lojalitet fra store deler av militæret i riket. Problemet som meldte seg var hvordan Augustus kunne legitimere denne

¹²⁵ Ravnå 2006:150

¹²⁶ Dette innebar i hovedsak å ta livet av de som hadde satt seg mot Julius Caesar fra begynnelsen av og de som konspirerte med å ta livet av ham, med Brutus og Cassius i spissen (Meyer 2002:282-83).

¹²⁷ Mørland 1974:10-11

posisjonen. I første omgang ble svaret å gjenopprette republikken, i hvert fall tilsynelatende.¹²⁸

Augustus fikk raskt konsulembetet i senatet, men fikk i tillegg tittelen *princeps*, en tittel han beholdt hele sitt liv. Augustus satt også som konsul i flere år med en kollega som var helt underordnet ham. Senatet, som hadde som rolle å virke som konsulens råd, var også maktesløse så lenge Augustus satt som konsul. *Pretorene* som var under konsulene i makthierarkiet, kunne ikke samle senatet mens konsulen var i Roma.

Folketribunen fantes fortsatt og kunne samle senatet til møte. De hadde også vetorett i senatet og dets reelle makt var dermed lik, om ikke større enn, konsulens. Augustus innså at det lå mer potensiale i å sitte med tribunatmakten (makten til folketribunen), i stede for som konsul. Konsulembetet skulle rullere mellom individer av *patrisene*, og Augustus kunne bli beskyldt for å ønske posisjon som enehersker ved å sitte med konsulembetet i flere år på rad. I år 23 fvt. frasa Augustus seg dette embetet og fikk i stede tribunatmakten (*potestas tribunica*). Det var i kraft av dette vervet han regjerte til sin død i 14 evt.¹²⁹

Augustus hadde også blitt *sacrosanctitas* (ukrenkelig), som var et av de største privilegiene til folketribunen. Lederne for folketribunen satt vanligvis bare i et år av gangen (lik konsulen), men Augustus satt med denne makten i nesten førti år. Gjennom denne posisjonen kunne han med folketribunen vedta lover, kalle sammen senatet for å stemme over lover. Augustus hadde full vetorett mot alle bestemmelser gjort i senatet og hans bestemmelser var *sacrosanctitas*. Han kunne også påta seg rett til å gi anbefalinger om hvem som skulle få ulike embeter, en anbefaling man sjeldent gikk utenom.¹³⁰ Dette var makten til *ensorembetet* som Augustus i effekt satt med.¹³¹ Ifølge Cooley satt Augustus med makten til en konsul uten å være en konsul, *sensor* uten å være en *sensor* og med samme makten som lederen for folketribunen uten å sitte i den.¹³²

3.2.5 Augustus' militære makt

Augustus fikk i år 23 fvt. også posisjon som *imperium proconsulare maius* (prokonsularisk kommandomyndighet av utvidet art).¹³³ Under republikken var stattholdere ofte *propreator* og *prokonsuler* og hadde *imperium* (militær overkommando) i de provinsene de var stattholdere i. Når

¹²⁸ Meyer 2002:283

¹²⁹ Mørland 1974:12

¹³⁰ Mørland 1974:12

¹³¹ Ravnå 2006:152

¹³² Cooley 2009:272

¹³³ Oversatt av Mørland 1974

Augustus fikk *imperium proconsulare maius* var dette militær makt i flere provinser og gjerne grenseprovinser i det romerske riket, hvor de fleste av de militære styrkene var. I effekt gav dette Augustus makt over en betydelig del av det romerske militære uten at han selv måtte forlate Roma. Samtidig hadde han en egen livvakt garde – pretorianergarden i Roma, enda soldater ikke skulle være innenfor bygrensen.

Enkeltvis var alle disse embetene og privilegiene utnevnelser som senatet kunne gi embetsmenn og beskyttere av staten og alene utgjorde de ikke mer makt enn de vanlige embetsmennene. Den ukrenkelige makten til Augustus var resultatet av at alle disse posisjonene var samlet hos en person. Siden Augustus i effekt også bestemte hvem som skulle få de nye embetene, innsatte han bare personer han stolte på eller som var hans venner. Slik vedlikeholdt han sin posisjon uten større problemer. Det var summen av disse ulike privilegiene og titlene som utgjorde *principatets* maktbase. Augustus gav sin adoptivsønn Tiberius *imperium proconsulare maius* og *potestas tribunica* i testamentet etter sin egen død og gav dermed i effekt den største delen av rikets makt til ham. På denne måten ble denne maktstrukturen opprettholdt fra person til person og over tid forsterket.

Kap. 4 Analyse

I dette kapitlet vil jeg først gjøre rede for begrepene *potestas* og *auctoritas* som vil ha en sentral plass i analysen min (4.1). Etter jeg har redegjort for disse to viktige begrepene, vil jeg gjennomgå Lincolns sjutrinnsmodell for å analysere en tekst som en ideologi i narrativ form (4.2). Jeg vil eksemplifisere de ulike grepene Lincoln presenterer med et eksempel fra hans egen bok. Jeg vil ta for meg styrker og svakheter Lincolns analyseverktøy i forhold til dens bruk på min empiri. Ut av dette vil jeg i 4.3 skape fem hovedpunkter for tilnærming til RG 34, som jeg vil behandle i (4.4.1-5). Denne inndelingen bygger på Lincolns syv punkters relevans for fortolkningen av RG 34 som myte og RG 34 sin utforming og innhold.

4.1 *Potestas* og *Auctoritas*

Et gjennomgående begrep i denne avhandlingen er “makt”. Som jeg har vist i innledningen, bruker jeg begrepet teoretisk om de hierarkiske relasjonene mellom kategoriene. Dessuten forekommer det beskrivelser av makt i empirien min. Disse begrepene er *potestas* og *acutoritas*. Begrepene er nært knyttet opp mot hverandre, men skillet mellom dem er vesentlig for å forstå innholdet i RG 34. Jeg vil derfor her gi en gjennomgang av begrepene slik jeg forstår de i empirien min.

Potestas

Det latinske substantivet *potestas* kan oversettes til begrepet “makt”, men har forskjellige konnotasjoner ved seg. Når Augustus bruker begrepet i RG 34.1 handler det om politisk makt i form av kontroll over staten. Han spesifiseres ikke hvilken type kontroll det er snakk om, men Edwin S. Ramage argumenterer i *The Nature and Purpose of ‘Res Gestae’* for at Augustus’ bruk av *potestas* er knyttet til politisk embeter. Dermed er eierskapet Augustus gir fra seg i RG 34.1 den legitime makten han har gjennom politiske embeter.¹³⁴ Senere, i RG 34.3, bruker Augustus *potestas* som en opposisjon til *auctoritas*. Dette skaper et tydelig skille i Augustus oppfattelse av disse to begrepene.¹³⁵

¹³⁴ Ramage 1987:41

¹³⁵ Ramage 1987:41

Auctoritas

Auctoritas kan oversettes med “innflytelse”, men kan også bety “makt”. Nøkkelen er derfor å tydeliggjøre hvilken type makt *auctoritas* innebærer. *Auctoritas* har mange konnotasjoner og i sin beskrivelse av hva *auctoritas* er observerer Karl Galinsky at begrepet er: “[...] precise without being limited and it is elastic without being vague”.¹³⁶ Galinsky bemerker at Augustus' bruk av begreper gjennom RG er selvforklarende. Han argumenterer for at bruken av begrepet *auctoritas* i RG 34.3 blir forstått av leseren uten å måtte bli forklart i RG. Samtidig er det også rom for tolkning av begrepet. Det er denne balansen Galinsky referer til i sitatet over, og understreker at slik tvetydighet er et kjennetegn ved det latinske språket.¹³⁷

Ramage påpeker at *auctoritas* har spilt en veldig sentral rolle i Roma gjennom republikkens tid, både politisk, militært og religiøst, og har vært oppfattet som noe særegent for det romerske folket. Ifølge Ramage var *auctoritas* “[...] a genuine power which compelled without employing force [...]”.¹³⁸ *Auctoritas* var noe romere kunne oppnå gjennom å utføre eksepsjonelt arbeid på vegne av republikken. Alle handlinger var med å bygge opp *auctoritas* til et individ, til det ble et attributt eller en karakteristikk som lot ham handle på måter som ikke var tillatt for vanlige menn.¹³⁹ *Auctoritas* fremtrer dermed som en sosial eller privat makt som ikke var regulert av lover og embeter. Ramage understreker at dette ikke gjør *auctoritas* mindre viktig enn *potestas* når det gjelder å forme politiske tanker. Ifølge Ramage er det gjennom *auctoritas* at *princepsen* fikk sin legitimitet.¹⁴⁰ *Princepsen* legitimerer dermed sin posisjon gjennom hans private kvaliteter tilegnet gjennom prestasjoner for republikken.

Som jeg viste i 3.2, fikk Augustus den samme makten som fantes i en rekke offentlige embeter og som folketribunen hadde. Dette gav Augustus veto i senatet og hans bestemmelser var *sacrosanctitas*. Makten som ligger i *auctoritas* bærer dermed et preg av å være overkonstitusjonell.¹⁴¹ I motsetning til *potestas* var ikke *auctoritas* regulert av lovgivning. Mens *potestas* måtte skaffes gjennom valg eller gjennom grunnlovfestede vedtekter, var *auctoritas* noe en person skaffet seg gjennom handlinger.

Begrepet *auctoritas* har også en sterk moralsk dybde. *Auctoritas* var vunnet gjennom prestasjoner, men også gjennom å vise dyder. Dio Cassius kommenterer at *auctoritas* overgår

¹³⁶ Galinsky 1996:12

¹³⁷ Galinsky 1996:12

¹³⁸ Ramage 1987:42

¹³⁹ Ramage 1987:42 (se også Ramages note 76 på s.42)

¹⁴⁰ Ramage 1987:42

¹⁴¹ Galinsky 1996:12

materielle elementer. Begrepet knytter sammen makt og ideer og er den ultimate maktformen for en keiser på et moralsk nivå.¹⁴² Når Augustus uttrykker at han ville styre med sin *auctoritas*, underbygger han samtidig at det er gjennom en høyere moralsk autoritet. Det er altså gjennom denne moralske autoriteten at Augustus legitimerer sin posisjon i politikken og dermed legger grunne for *principatet*.

4.2 Lincolns analyseverktøy

For å forstå RG 34 som ideologi i narrativ form, er det en rekke spørsmål jeg vil stille teksten. Lincoln gir en rekke punkter med spørsmål en myteforsker som ønsker å arbeide med en tekst som myte burde prøve å finne svar på i teksten sin.¹⁴³ Her følger en presentasjon av de syv punktene i hans analyseverktøy:

1: Lincoln foreslår at man etablerer hvilke kategorier som finnes i teksten og ser på hvordan disse ulike kategoriene står i relasjon til hverandre. Dette innebærer å se på den hierarkiske maktbalansen mellom kategoriene og hvordan myten rettferdiggjør dette hierarkiet. Ifølge Lincoln burde man også se på hvordan ulike grupper eller undergrupper av kategorier settes sammen i myten og hvordan myten rettferdiggjør disse grupperingene av de ulike kategoriene i myten.

Kategoriene i myten er de sosiale gruppene myten prøver å si noe om. I hovedsak er det forholdet mellom disse kategoriene myten prøver å endre på. Lincoln eksemplifiserer bruken av sin egen tilnærming med en gammel irsk myte med navn *Táin Bó Cúalnge* (The Cattle Raid of Cooley).¹⁴⁴ Myten handler om en diskusjon mellom en konge (Ailill) og en dronning (Medb) om hvem som er mektigst. Disse to individene er av hvert sitt kjønn og krangelen mellom dem gjenspeiler forholdet mellom kjønnene. Ailill og Medb opptrer som to ulike kategorier med sine interesser og er opposisjonen i myten. De overliggende kategoriene som står i motsetning i myten er menn mot kvinner. I mytens begynnelse etableres det at Medb er mektigst. Ailill er bare en av flere menn hun har hatt og han er den yngste av tre sønner. Medb er arvtaker for en viktig slektslinje og den mest begavete av sine søsken. Mytens rangering er dermed at Medb tydelig står sterkere enn

¹⁴² Dio Cassius 55.3.5

¹⁴³ Disse syv punktene finnes i Lincoln 1999:151

¹⁴⁴ Lincoln 1999:147-149

Ailill. Denne posisjonen er forsvart blant annet gjennom hennes slektslinje.

2: Ifølge Lincoln er det i arbeidet med myter relevant å se på om rangeringen av kategoriene i myten endrer seg gjennom den. Hvis hierarkiet mellom kategoriene endrer seg fra start til slutt i myten, hvilken logikk¹⁴⁵ brukes for å legitimere dem?

Til grunn for Lincolns myteforståelse ligger det en ide om at myten prøver å etablere, forsvare eller endre hierarkiet mellom kategoriene i myten. Denne endringen legitimeres gjennom en logikk i form av retorikk i myten. I en analyse lik den i eksempelet over vil det innebære at man ser hvordan makten mellom Medb og Ailill endret seg gjennom myten og hvilken logikk som blir presentert for denne endringen. Logikken som brukes for å legitimere endringer i hierarkiet mellom Medb og Ailill vil bli avgjort av argumentene brukt i myten.

I Lincolns eksemplet leder kranglingen deres frem til at Ailill har en større okse enn Medb og hun setter ut for å få tak i en. I kampen som følger i hennes forsøk på å ta “The Dark Bull of Cooley”, får hun i et kritisk øyeblikk menstruasjon og må overgi seg. Medb sin motstander ønsker ikke å bli stemplet som en som dreper kvinner og sparer livet hennes noe som ydmyker henne enda mer. Medb sin hær blir drept og myten konstaterer dermed med at dette er en passende slutt for de som følger kvinner. Ideologien presentert i denne myten er at menn alltid vil være mektigere enn kvinner på grunn av kvinners biologiske natur.

3: Lincoln spør også hvordan myten forholder seg til andre tekster fra de samme kulturelle og historiske kontekstene. Dette inkluderer andre versjoner av den samme historien presentert i nært beslektede tekster og andre fortellinger med de samme eller lignende tema eller karakterer. Dette gjelder i stor grad tekster med de samme kategoriene fra samme periode og sted som myten man arbeider med er fra. Spørsmålet er om kategoriene legitimeres eller blir rangert forskjellige i de ulike kildene.

Lincoln trekker ikke inn dette punktet i sitt eksempel, men ville man kastet lys over innholdet i *Táin Bó Cúalnge* måtte man sett på andre tekster fra den samme perioden og innenfor de samme kulturelle rammene som også diskuterte forholdet mellom kjønnene. Kanskje fantes det også tekster som beskrev den samme myten, men på en annen måte, hvor konklusjonen var

¹⁴⁵ Begrepet “logic” er sentralt i Lincolns analyseverktøy. Jeg har i denne avhandlingen valgt å oversette det med “logikk”, men oversettelsen passer nødvendigvis ikke helt i alle tilfeller. Jeg vil derfor gjøre leseren oppmerksom på at begrepet bærer med seg konnotasjoner. Logikk er derfor argumentene brukt, retorikken, eller det grepet som legitimerer endringen i myten.

annerledes. Hva ville da vært forskjellen på forholdene mellom kategoriene i myten?

4: Lincoln ønsker at forskeren redegjør for forholdet mellom kategoriene i teksten og de kategoriene som er med på å bygge opp relasjonene mellom de sosiale gruppene som teksten sirkulerte i.

Siden myten spiller på relasjoner i samfunnet den eksisterte i, er forholdet mellom myten og samfunnet sentralt. Det overordnede fokuset i Lincolns teori er ideologien i myten. Målet med punkt 4, er å se på hierarkiet mellom kategoriene slik de blir presentert i myten og slik kategoriene bygger opp relasjoner mellom grupper i det samfunnet myten eksisterer i. Punktet er viktig for Lincolns tilnærming. Lincoln ønsker at analysen av myten skal si noe om samfunnet den eksisterer i. Siden analyseverktøyet gir muligheten til å se hierarkiet mellom kategoriene som er presentert i myten, er det derfor de samme relasjonene i samfunnet ellers myten reflekterer (eller noens holdninger om de samme relasjonene).

I eksemplet med *Táin Bó Cúalnge* måtte man ha sett på hierarkiet mellom kjønnene i samfunnet myten eksisterte i. Punkt 4 handler i dette eksemplet om å redegjøre for relasjonene mellom kjønnene som sosiale grupper i dette samfunnet. Var det allment akseptert at menn var mektigere enn kvinner og var dette legitimert gjennom kvinners biologiske natur? Siden *Táin Bó Cúalnge* bruker kvinners menstruasjon som logikk for å legitimere hierarkiet mellom kategoriene i myten. Motivet bak dette punktet er å finne denne samme logikken i det samfunnet som myten eksisterte i.

5: Ifølge Lincoln er det viktig at forskeren daterer og etablerer forfatterskapet til alle tekstene som brukes i analysen. Det må også gjøre rede for omstendighetene rundt hovedmytens utgivelse, sirkulering og mottakelse.

Lincoln understreker at i de fleste tilfeller er det ikke lett å finne forfatterne på myter. Myter blir ofte ansett som en historie skapt kollektivt fremfor diktet av en forfatter. Samtidig er myter ofte bygd på muntlige tradisjoner som har eksistert i vanligvis flere generasjoner og som kan ha endret seg drastisk i denne perioden.¹⁴⁶

6: Lincoln argumenterer for å trekke logiske slutninger om interessene som er frontet, forsvart eller forhandlet gjennom skildringer i myten. Videre må forskeren også være ekstra var på hvilken måte kategoriene som grunnlegger av den sosiale orden omdefinerer og justerer den slik at ulike grupper

¹⁴⁶ Lincoln 1999:149

beveger seg opp eller ned i det eksisterende hierarkiet.

I dette punktet er det Lincoln trekker inn motivet i myten ved å spørre om hvorfor den er produsert og hvem sine interesser den støtter. Dette punktet handler også om konsekvensen av konflikten som er presentert i myten. Det kan tenkes at samfunnet *Táin Bó Cúalnge* sirkulerte i var et mannsdominert samfunn hvor kjønns kategorien “menn” stod over “kvinnene” i de fleste forhold. Forholdet mellom myten og samfunnet den sirkulerer i er i dette eksemplet at myten forsvarer at menns posisjon står over kvinner i samfunnet.

7: Det siste punktet er et mer overordnet aspekt som gjennomsyrrer hele analysen. Lincoln gjør leseren var på at når forfatteren av en myte nevner et tema, selv om det er på en manipulativ måte, er det fortsatt en erkjennelse av temaet. Dette gir muligheten for at de med andre interesser kan fremme alternative tolkninger og tematiseringer. En hver myte åpner en arena for konflikt og manøvrering som kan bli utfordret av de som har andre former for myten eller de med andre tolkninger av den.

Ser man på myter som ideologi i narrativ form, legger det til grunn en forståelse av at myten også åpner for konflikt. Den presenterer sider og ønsker å etablere, endre eller forsvare et hierarkisk forhold i samfunnet. Dette gir også rom for andre parter til å presentere sin side. Kanskje kunne en myte som *Táin Bó Cúalnge* åpne opp for historier hvor menns biologiske forutsetninger gjorde dem svakere enn kvinner. Andre fremstillinger av det samme motsetningsforholdet henger derfor sammen i den samme konflikten. Punktet, slik jeg ser det, bærer ved seg en diskursanalytisk dimensjon. Å fremme et ideologisk element vil skape en diskurs rundt temaet. Presenterer man en myte med utgangspunkt i kvinners biologiske natur, skapes en diskurs rundt temaet som myten blir en del av. Det vil alltid gi rom for andre tolkninger av dette forholdet.

4.3 Mine analysekategorier

Jeg har redusert, omformet og slått sammen Lincolns syv punkter til fem, som hver vil ta for seg ulike aspekter ved Lincolns myteteori for min bruk av de på RG 34. Jeg har valgt å gjøre det slik fordi det er mer hensiktsmessig for min analyse. Slik jeg forstår Lincoln, er analyseverktøyet han presenterer en skisse, hvor jeg har sett det nødvendig å tilpasse hans teori til min egen empiri. Det er flere konkrete grunner til dette. Jeg vil redegjøre for disse grunnene i større dybde i avsnittene under

hvor jeg presenterer min analytiske inndeling. Jeg vil ta for meg følgende underkapitler:

Mytens maktkategorier: rangering og relasjoner mellom dem (4.4.1). I avhandlingens innledning gjorde jeg rede for hvordan jeg vil ta i bruk begrepet "kategori". Jeg vil bruke begrepet i min analyse av RG 34. I 4.4.1 vil jeg etablere disse kategoriene som jeg vil bruke gjennom analysen av RG 34. Videre vil jeg også se hvordan Augustus som tekstens forfatter presenterer forholdet mellom disse kategoriene. Kategoriene jeg vil etablere er de politiske institusjonene, siden jeg forstår RG 34 som en politisk tekst. Motsetningsforholdet i RG 34 er dermed mellom disse politiske institusjonene. I 4.4.1 ønsker jeg å se på hierarkiet mellom dem å forsøke å avdekke hvordan Augustus rangerer de politiske kategoriene i myten. Dette for å tydeliggjøre hierarkiet Augustus prøver å etablere gjennom myten. Gjennom 4.4.1 ønsker jeg også å finne hvilken logikk Augustus bruker for å rettferdiggjøre hierarkiet i myten. Hierarkiet mellom disse kategoriene er en av de mest grunnleggende elementene i analyse, siden resten av den bygger på dette forholdet.

Endringer i forholdet mellom kategoriene (4.4.2). Etter at jeg har redegjort for hvilke kategorier jeg vil operere med, ønsker jeg i 4.4.2 å se om forholdet mellom disse kategoriene utvikler seg gjennom myten. Dersom de gjør det, vil jeg forsøke å vise på hvilken måte dette skjer. Videre vil jeg undersøke hvilken logikk teksten bruker for å opprettholde eller endre relasjonene mellom kategoriene. Avhandlingens forutsetning er at hensikten med RG er å introdusere *principatet* og med det legitimere *princepsens* politiske posisjon i samfunnet, må jeg vise konkret på hvilken måte teksten gjør dette. På bakgrunn av min tilnærming vil derfor endringene i hierarkiet i teksten være et av de mest sentrale punktene i analysen.

Andre kilder og lignende tekster (4.4.3). I 4.4.3 vil jeg i større grad tilpasse Lincolns teoretiske rammeverk mot min egen empiri. Lincoln spesifiserer ikke om de tekstene man sammenligner myten med skal være nært relatert i innhold eller struktur. Jeg har valgt å behandle begge disse alternativene i min avhandling. Når det gjelder innhold vil jeg vil ta for meg Suetonius' beskrivelse av de politiske omstendighetene fra RG 34 i verket *Keiser biografiene*, under kapitlet om Augustus. En annen viktig kilde til de omstendighetene som Augustus refererer til i RG 34 er Dio Cassius' historiske detaljerte beskrivelse av de politiske hendelsene i 28 og 27 fvt. Jeg vil se om Suetonius og Dio Cassius presenterer de samme hierarkiene som Augustus gjør i RG 34. Jeg vil også se om relasjonene mellom kategoriene fra Suetonius, Dio Cassius og RG 34 skiller hverandre.

Jeg ønsker også å ta for meg andre tekster som har lik form og er fra den samme epoken. Dette dreier seg om kilder som ikke handler om Augustus og borgerkrigene han endte, men som er skrevet på lik måte som RG. Samtidig er formen på myten med på å legge viktige føringer for

hvordan innholdet skal forstås. Et problem med denne tilnærmingen er at mengden kilder er begrenset. Analysen vil være preget av at vi i dag bare har noen få tekster som beskriver det samme innholdet som RG 34 eller har en lik struktur som den. Med stor sannsynlighet fantes det flere kilder til slike tekster, men som har gått tapt gjennom historien.

Mytens utgivelse, sirkulering og mottakelse (4.4.4). I 4.4.4 vil jeg ta for meg omstendighetene rundt utgivelsen av RG. Jeg ønsker også i 4.4.4 å si noe om sirkuleringen og mottakelsen av RG, men dette må tilpasses den mengden av kilder som finnes. Det første problemet er at teksten ikke sirkulerte blant en bestemt sosial gruppe, men var festet til noen spesifikke bygg. Først over inngangen til Augustus' mausoleum, men senere også tempel dedikert til den avdøde keiseren og gudinnen Roma. Det finnes bare kilder fra noen få slike templer, noe som gjør det vanskelig å vite hvor utbredt teksten faktisk var. Det er også vanskelig å skulle gjøre noen helt konkret avgrensning av hvilke sosiale grupper som leste denne teksten.

Hvordan omdefineres samfunnets sosiale orden gjennom myten (4.4.5). I 4.4.5, som bærer preg av å være konkluderende, vil jeg si noe om konsekvensene i det romerske samfunnet, slik andre kilder beskriver dem og hvilken påvirkning RG kan ha hatt på disse endringene. Jeg vil her vektlegge opprettelsen av *principatet* og den posisjonen denne nye maktinstitusjonen fikk i samfunnet. Den kritiske holdningen min teoretiske tilnærming har med seg, er gjennom å se på hvilke måter de hierarkiske motsetningene i myten som sirkulerer representerer motsetningsforhold mellom sosiale grupper i samfunnet. Dette vil si å se på forholdet mellom hierarkiet i myten og de hierarkiske strukturene i samfunnet.

Jeg vil gjennom hele analysen behandle spørsmål om forfatterskap og datering. De fleste av tekstene jeg tar i bruk er vel etablerte innenfor forskningsfeltet og det har lenge vært bred enighet om forfatterskap og dateringene. Siden flere av kildene er fra romerske historikere, er de fleste kildene datert og forfatteren er ofte navngitt i verkene. Man skal selvfølgelig ha en kritisk holdning til kilders egne dateringer, men kildene underbygger hverandre historisk.¹⁴⁷

¹⁴⁷ Ulikheter ligger ofte i definisjonsspørsmål. Et eksempel på dette fra min empiri er kritikken gjort av Dio Cassius om at Augustus på mange måter var en konge, noe Augustus benektet hele sin karriere (se mer om dette lengre ned).

4.4 Res Gestae Divi Augusti kap. 34: Ideologi i narrativ form

4.4.1 Mytens maktkategorier: rangering og relasjoner mellom dem

Kategori: princepsen Augustus

Den kategorien jeg mener er mest sentral i RG 34, er “jeg”-personen – *Augustus*, forfatter og hovedperson i myten. Når jeg klassifiserer Augustus som en kategori, er det ikke subjektet Augustus, men hans posisjon i samfunnet jeg sikter til, knyttet til den nye maktinstitusjonen med Augustus som *princeps*. Dette er den institusjonen som senere ble ledende i den romerske staten som Caesar (keiser). Jeg har også valgt å trekke frem og tydeliggjøre Augustus’ rolle som *princeps*, da forutsetningen i avhandlingen er så nært knyttet opp mot denne posisjonen. Siden jeg tar utgangspunkt i at hensikten med RG var å introdusere *principatet* faller det naturlig å behandle *princepsen* selv som en kategori i analysen. Gjennom Lincolns myteteori søker jeg å finne de ideologiske føringene som finnes i RG 34, og som underbygger Ramages påstand. Forutsetningen jeg setter med å ta utgangspunkt i Ramages påstand er at *princepsen* posisjon i samfunnet og *principatet* blir redegjort eller argumentert for i RG, med vekt på RG 34.

Augustus sin posisjon som en sentral del av RG blir også tydeliggjort gjennom språket i RG. Det er gjennom Augustus at leseren får vinklet all informasjonen i myten og det er i relasjon til ham vi blir introdusert for andre kategorier. Augustus beskriver hendelsesforløpet i RG 34 og sitter derfor med mytens motiv. Det er Augustus som bestemmer hvordan innholdet skal fremstilles og det er hans virkelighet vi får beskrevet. Det er viktig å understreke at interessene i myten er Augustus sine interesser (forstått som at det er han som har skrevet den). Augustus opererer derfor som en kompleks kategori på grunn av sine ulike, men også dominerende roller i teksten: han er forfatter av teksten og derfor er det hans motiv vi blir presentert for. Samtidig er, ifølge Ramages, hans egen posisjon som *princeps* målet i RG. Augustus er derfor formidler, hovedperson og den som tjener på mottagelsen av tekstsamlingen. Siden jeg behandler *princepsen* – Augustus som kategori i analysen gjør det denne avgrensningen utydeligere. Dersom utgangspunktet mitt var personen Augustus, ville det vært enklere å avgrense denne. RG tar for seg den perioden da det nye systemet, *principatet*, ble etablert og det fantes ingen retningslinjer for hvordan balansen mellom *princepsen* og senatet og det romerske folket skulle være. Jeg viste i kap. 3 en del av kompleksiteten rundt *princepsens* kontroll over ulike embeter. Dette gjør en avgrensning av kategorien Augustus vanskelig.

Kategori: senatet og det romerske folket

Den andre kategorien jeg vil bruke er *senatet og det romerske folket*. Denne kategorien er det sterkeste etablerte politiske systemet i Roma. Senatet bestod av medlemmer som satt med de ulike embetene i staten, eller medlemmer som hadde hatt embeter der. Disse siste fungerte som en rådsforsamling i viktige politiske saker i hovedsak for konsulene. Denne kategorien inkluderer ikke bare senatet, men også folketribunen. Denne institusjonen representerte frie menn i det romerske riket og forsvarte folkets interesser mot makteliten i senatet. Det var disse institusjonene som hadde *potestas* over staten under republikken og deres posisjon var beskyttet gjennom romerske lover.¹⁴⁸ Det er to viktige forhold relatert til denne kategorien. Det første er at både senatet og det romerske folket er institusjoner fra republikken. Med utgangspunkt i forutsetningene til avhandlingen er min inndeling av kategoriene dermed med på å skille mellom republikkens institusjoner (senatet og det romerske folket), med *principatet* som noe nytt. Det andre forholdet som er viktig å poengtere er at jeg har valgt å ikke skille senatet og det romerske folket i to kategorier. Selv om de begge ofte var i opposisjon til hverandre, slik som under konflikten med Julius Caesar, har jeg valgt å behandle dem som en kategori. Dette har jeg gjort fordi Augustus selv presenterer dem slik i RG 34. I lys av forrige punkt representerer de det samme i RG 34. De er den legitime makten som lovmessig har rett på *potestas* og kontroll over staten.

Rangering og relasjon mellom kategoriene

Jeg har valgt å fokusere på motsetningsforholdet mellom Augustus som *princeps* på den ene siden og senatet og det romerske folket på den andre. Jeg ser dette som den mest fremtredende motsetningen i RG 34. Innhold i RG 34 omhandler relasjonen mellom disse to politiske kategoriene og det er forholdet mellom dem som endrer seg gjennom myten. Fokuset på forholdet mellom Augustus og senatet og det romerske folket blir først poengtert i RG 34.1, da Augustus understreker at han “overførte [...] staten fra [sin] makt til senatets og det romerske folkets rådighet”. Frem til Augustus i RG 34.3 sier at han ikke har mer *potestas* enn sine kollegaer i hvert embete. Etter *res publica restituta* fikk Augustus en rekke æresembeter og titler. Disse var knyttet til de eldre romerske institusjonene. De senatorene som fikk embeter og var representanter for senatet og det romerske folket var dermed også Augustus' kollegaer.

¹⁴⁸ Maktforholdet mellom disse to institusjonene har også endret seg gjennom perioden med romerske republikk. Poenget er ikke å gi inntrykk at disse alltid har eksistert som to like viktige enheter, men at den politiske makten i Roma under republikken lå i samspillet mellom dem.

Etter at borgerkrigene var slutt, endte også Augustus' utstrakte militære kommando (*imperator*), og republikkens styre skulle gjenoppstå. I RG 34.1 påstår Augustus at han endte borgerkrigene og gjenopprettet republikken. Påstanden kan problematiseres siden Augustus gjenopprettet republikkens institusjoner, men beholdt en unik posisjon selv. Grunnen til at Augustus kunne gjøre noe slikt, var hans *potestas* i årene mellom 30 fvt. og 27 fvt. Han hadde tidligere vært i det andre *triumviratet* sammen med Antonius og Lepidus, og sammen hadde de både politisk og militært kontroll over riket, men etter at Augustus hadde fjernet sine to politiske motstandere, satt han igjen med kontroll over de fleste politiske og militære institusjonene.

I RG 34.1 erkjenner Augustus sin egen posisjon etter at han endte borgerkrigene og påstår at han “hadde makt over alle ting”. Dette inkluderer også senatets anliggende. Han legger også til at det var “alles enighet” at han hadde denne *potestaten*. Augustus påstår altså at senatet og det romerske folket selv erkjente hans posisjon. Det er tydelig at ved mytens begynnelse etablerer Augustus en forståelse av at han står i et motsetningsforhold til senatet og det romerske folket. Mytens utgangspunkt er at Augustus sin *potestas* er over senatet og det romerske folket. Logikken Augustus bruker er å påstå at dette var den allmenne oppfattelsen og ikke bare hans subjektive påstand. Her ser vi et eksempel på hvordan Augustus bruker retorikk om allmennhetens enighet til å underbygge sin beskrivelse av samfunnet.

I RG 34.1 forteller Augustus at han til tross for sin “makt [*potestas*] over alle ting”, velger å gi fra seg råderetten over staten til senatet og det romerske folket. Denne påstanden er også leserens introduksjon til kategorien senatet og det romerske folket. Tidligere refererer Augustus bare til “alles enighet”, uten å spesifisere hvem “alle” er. Augustus fremstiller overføringen av staten fra sin makt til senatet og det romerske folkets rådighet, som et valg han tok. I lys av skjebnen til hans adoptivfar, Julius Caesars, kan det diskuteres hvor valgfritt denne handlingen i realiteten var. Augustus var veldig klar over de potensielle konsekvensene av å beholde den monarkiske makten. Denne påståtte endringen i kontroll over staten var et viktig ledd i etableringen av den nye samfunnsstrukturen med en *princeps*. Grunnen til dette var at *principatet* fortsatt var bygd på republikkens maktinstitusjoner og kunne dermed ikke bryte med disse.¹⁴⁹

4.4.2 Endringer i forholdet mellom kategoriene

I RG 34.1 påstår Augustus at han har “makt [*potestas*] over alle ting”. Han påstår også at alle er

¹⁴⁹ Se kapitel 3 om *princeps*' maktgrunnlag.

enig om at han besitter denne *potestas*. Enda han har denne posisjonen gir han den fra seg og får tildelt en rekke utmerkelse. Utmerkelsene er med på å understreke senatet og det romerske folkets takknemlighet og erkjennelse av Augustus' handling, men det er ikke før i RG 34.3 at myten presenterer en konkret konsekvens av handlingen i RG 34.1. I denne siste setningen forteller Augustus at han “[e]tter dette tidspunktet overgikk [...] alle i innflytelse [*auctoritas*]”. Dette til tross for at han ikke hadde “mer makt enn de øvrige som var mine [Augustus'] kollegaer i hvert embete”.

Augustus går fra i RG 34.1 å ha *potestas* over alle ting, til i RG 34.3 ikke å ha mer *potestas* enn de som er hans kollegaer. Når Augustus sier at han har *potestas* over alle ting, underbygger dette også senatet og det romerske folkets *potestas*. Augustus hadde gjennom triumviratet utstrakt militær makt (*imperator*) og hadde sittet som konsul i flere år (*In consulatu sexto et septimo*). Det som endrer seg, er at Augustus besitter *potestas* over staten, men gir råderetten fra seg. Med dette nedjusterer Augustus i RG 34.3 seg selv til samme nivå av *potestas* til de individene som satt med embeter i senatet. Dette var maktposisjoner som var vel etablerte i det romerske politiske systemet. Som resultat av sine handlinger fikk Augustus mer *auctoritas* enn alle andre, inkludert de som var hans kollegaer i hvert embete. *Auctoritas* fremtrer som en akseptert form for makt uten at det går på bekostning av republikkens prinsipper. Samtidig må *potestas* i en politisk kontekst legitimeres gjennom det samme politiske systemet. Ikke bare etablerer Augustus en forståelse av at han gav fra seg den monarkiske *posisjonen* han satt med, men han understreker også at han ikke hadde mer *potestas* enn de som legitimt satt i disse embetene. Augustus' *auctoritas* er et resultat av den politiske prosessen beskrevet i RG 34. Jeg vil derfor argumentere for at Augustus ikke bare nedjusterer, men også endrer typen makt han besitter fra *potestas* til *auctoritas*. Slik redefinerer han sin egen posisjon og legger til grunn at en *princeps* ikke styrer på bakgrunn av *potestas*, men *auctoritas*.

Logikken Augustus bruker for å rettferdiggjøre en slik endring av *potestas* til *auctoritas* er ved hjelp av to underkategorier presentert i RG 34.2. Disse to underkategoriene er utmerkelsene Augustus fikk tildelt og dydene innskrevet i det gyldne skjoldet. Utmerkelsene og dydene spiller en sentral rolle i forståelsen av utviklingen mellom handlingen presentert i RG 34.1 og konsekvensen i RG 34.3.

Utmerkelsene

Utmerkelsene Augustus fikk var at huset hans ble kledd med laurbærgreiner samt at en borgerkrans av eikeløv ble hengt over inngangsdøren hans. Han fikk også et gyldent skjold som var plassert i

curia Iulius. En fellesnevner er at utmerkelsene var symbolske. De hadde ingen økonomisk verdi, men de var alle sterke symboler på et individs prestasjoner. Disse tre utmerkelsene var alle plassert på spesifikke steder. Det kan tenkes at hver av gjenstandene i seg selv ikke holdt den fulle symbolske verdien før den var plassert på et spesifikt sted. Det kan tenkes at symbolikken lå i kombinasjonen av hvilke gjenstander som var plassert hvor. Den kanskje viktigste utmerkelsen Augustus ble tildelt var navnet “Augustus”. Felles med de andre utmerkelsene var dette også en symboltung gest fra senatet og det romerske folket, som etter dette ble en del av hans identitet.

I starten av RG 34.2 gir Augustus inntrykk av at han fikk navnet “Augustus” fordi han gav fra seg *potestas* over staten til senatet og det romerske folket (*quo pro merito meo*). Denne logikken følger også av de utmerkelsene som er nevnt i RG 34.2. Augustus oppgir ingen annen grunn for at han blir tildelt laurbærgreinen og borgerkransen av eikeløv. I seg selv presenterer disse utmerkelsene ikke noe tydelig internt makthierarki mellom seg. Jeg ser heller ingen bemerkelsesverdige forskjeller på de slik dem fremstår i RG 34. De er nevnt i en spesifikk rekkefølge i teksten, men det kan like gjerne være av språklige grunner som deres betydning.

Dydene

Det gylne skjoldet er den eneste av de materielle utmerkelsene Augustus spesifiserer hvorfor han fikk. Han ble tildelt skjoldet på grunn av de dydene han var i besittelse av. Dette er noe som endrer årsak-virkning forholdet mellom handlingen i RG 34.1 og utmerkelsene gitt Augustus i RG 34.2. Er hensikten å skape en relasjon mellom dydene og hans overføring av råderetten av staten til senatet og det romerske folk? Myten spesifiserer ikke hvorfor Augustus besitter dydene, men forteller at skjoldet hadde en innskrift på seg som fortalte at det var gitt ham på grunn av hans mot, barmhjertighet, rettferdighet og plikt. RG 34 spesifiserer ikke om det er noen sammenheng mellom dydene og handlingen beskrevet i RG 34.1.

Den siste utmerkelsen nevnt i RG 34.2 (kronologisk), var det gylne skjoldet med en innskrift som bevitnet at det var gitt til Augustus på bakgrunn av hans dyder. Dydene anser jeg som den andre gruppen av underkategorier i RG 34. Karl Galinsky argumenterer i boken *Augustian Culture* for at Augustus' fire dyder nevnt i RG 34 er et viktig ledd i hans styre basert på *auctoritas*. Galinsky mener at *auctoritas* ikke bare var å styre som en karismatisk leder, men var også definert gjennom tradisjonelle dyder.¹⁵⁰ Alle de fire dydene fra RG 34 eksisterte allerede i det romerske samfunnet og flere kjente romerske politikere var kjent for ulike dyder. Den kjente romerske politikeren Pompeius

¹⁵⁰ Galinsky 1996:80

var kjent for sin *pietas*, en eldre romersk dyd som sammen med *virtus* var forbundet med det å være en god romersk borger.¹⁵¹ Augustus' adoptivfar, Julius Caesar, var forbundet med *clementia*, mens *iustitia* var den viktigste lederegenskapen ifølge både Platon og Cicero. Galinsky argumenterer for at Augustus brukte nettopp disse dydene for å legitimere hans *auctoritas* gjennom tradisjon. Dette var sentrale dyder knyttet til forbilder ansett for å ha mye *auctoritas*, eller dyder som knyttet ideer fra eldre tradisjoner med nye ideer om mektige enkeltindivider.¹⁵²

Dydene hadde ikke bare sin opprinnelse i tradisjoner eller viktige politiske skikkelser, men Augustus knyttet dem til bestemte deler av hans politiske karriere. Mens *virtus* refererer til den klassiske *militaris virtus*, refererer *clementia* direkte til Augustus behandling av sine fiender i årene før 27 fvt.¹⁵³ Dydene *iustitia* og *pietas* er knyttet til Augustus' politiske og religiøse prestasjoner og henspeiler et smart retorisk grep utført av Augustus. Han understreket at krigen han førte mot Egypt rettet seg mot Kleopatra og ikke Antonius. Konflikten var derfor en krig mellom stater og ikke en borgerkrig, siden Antonius fortsatt holdt embeter i den romerske staten. Det var dermed ikke en krig mellom to embetsmenn i den romerske staten og det var dermed Augustus sin plikt som konsul å utføre krigen.¹⁵⁴ *Pietas* kan ifølge Cicero, også bli forklart som "justice in regard to the gods".¹⁵⁵ Det dreier seg ikke som underkastelse, men en likeverdig respekt og riktig utførelse av de religiøse ritualene.¹⁵⁶ Gudene måtte også vise rettferdighet ovenfor de individene som utførte ritualer på deres vegner.

Utmerkelsene og dydenes rolle i myten

Utmerkelsene er i RG 34.2 noe senatet og det romerske folket har makt over i den forstand at det er de som kan forvalte dem. Funksjonen utmerkelsene har i RG 34 er for det første å underbygge senatets og det romerske folkets makt ovenfor Augustus siden de forvalter dem. Den andre funksjonen til utmerkelsen er at senatet og det romerske folket erkjente Augustus' overrekkelse av råderetten over staten til dem. Handling underbygger også Augustus sin maktposisjon etablert i RG 34.1 og underbygger en påstand om at handling var ansett som positiv fra senatets og det romerske

¹⁵¹ Galinsky 1996:80-88

¹⁵² Galinsky gir en grunnleggende gjennomgang av argumentasjonen i kapitlet "Ideas, Ideals, and Values" (Galinsky 1996:80-140).

¹⁵³ Galinsky 1996:82

¹⁵⁴ Galinsky understreker dette i setningen "[...] [krigen mot Antonius og Kleopatra] was a pious and just war", (*bellum pium et iustum*) Galinsky 1996:82.

¹⁵⁵ Scheid 2003:26

¹⁵⁶ Den romerske religiøse kulten var strukturert rundt orthopraxis (rett utførelse av ritualer), og ikke orthodoxy (riktig lære) (Scheid 2003:18). Forklaringen av ulikheten på orthopraxis og orthodoxy er en forenkling fra Catherine Bells redegjørelse om begrepene (Bell 1997:191-97).

folkets side.

Forholdet mellom dydene og Augustus fremtrer ikke direkte i teksten. Augustus er veldig forsiktig og påstår ikke selv at han besitter dydene, men at det blir påstått gjennom teksten på skjoldet. Myten nevner heller ikke hvem det er som tillegger Augustus disse dydene, men de spiller fortsatt en sentral rolle i myten, selv om det ikke kommer frem tydelige hvilke handlinger han beviser disse dydene med. Dydene er med på å legitimere de utmerkelsene han var tildelt.

Jeg forstår utmerkelsene og dydenes rolle som to underkategorier. Disse underkategoriene er helt sentrale i Augustus' legitimering av utviklingen av forholdet mellom seg selv og senatet og det romerske folket. Augustus får utmerkelsene på bakgrunn av at han gir råderetten over staten tilbake til senatet og det romerske folket. Bakgrunnen for dydene finner vi ikke i RG 34, men er resultater som er gjennomgående gjennom hele RG.¹⁵⁷ Dette er med på å underbygge RG 34 sin spesielle posisjon i tekstsamlingen. Er forutsetningen at RG 34 er det mest sentrale kapitlet i RG, kan det virke som at målet er å underbygge *auctoritas*. Dydene til Augustus er dermed "valutaen" Augustus tilegner seg gjennom RG og blir presentert i RG 34 som del av forholdet mellom Augustus og senatet og det romerske folket. Som jeg har tidligere argumentert for, var dydene en viktig del av Augustus' *auctoritas*. Dydene er svært viktig for å legitimere Augustus sin påstand i RG 34.3 om at han hadde mer *auctoritas* enn alle andre og er et viktig ledd i logikken Augustus bruker for å legitimere endringene i hierarkiet mellom seg selv og senatet og det romerske folk.

4.4.3 Andre kilder og lignende tekster

Suetonius

En viktig kilde til de politiske prosessene Augustus refererer til i RG 34 har vi fra Suetonius.¹⁵⁸ Suetonius var en del av ridderstanden og hadde utdanning innenfor grammatikk og retorikk. Han produserte en rekke tekster mens han levde, men få av disse er bevarte. Et av de viktigste verkene hans er *De vita Caesarum*, eller "Keiserbiografiene". Dette verket er en biografisk gjennomgang av de tolv første keiserne av Roma.¹⁵⁹ Ifølge historikeren Henning Mørland svar verket utgitt ca. 120 evt., og gir innsyn i flere ulike aspekter ved keiserens liv. Gjennomgangen av de ulike keiserne er ikke kronologisk, men heller tematisk, noe som gjør det vanskelig å trekke noen tydelig historisk

¹⁵⁷ Som jeg diskuterte i kap. 2 er det vanskelig språklig å skulle argumentere for at dydene er et resultat av innholdet i RG 34.1. Selv om utmerkelsene følger en naturlig årsak-virkningsforhold til RG 34.1 gjør ikke dydene det samme.

¹⁵⁸ Gaius Suetonius Tranquillus 75-160 evt.

¹⁵⁹ Gaius Julius Caesar 100-44 fvt. - Titus Flavius Domitianus 51-96 evt.

konklusjon fra Suetonius. Hans fokus er ikke politisk, men er heller rettet mot ulike aspekter ved keiserens liv og han er opptatt av personlige skandaler. Suetonius beskriver i første omgang keiserne på et veldig personlig nivå og gir innsyn i deres privatliv. I Suetonius' beskrivelse av Augustus forteller han om alt fra når han var syk og hvilken type sykdommer han led av. Personlige krangler med andre medlemmer av staten og hans private holdninger til en rekke politiske saker er også en del av biografien. Som leser blir man bare introdusert til politiske prosessene på en indirekte måte.¹⁶⁰

Suetonius kommer med noen interessante bemerkninger og forteller at "Han [Augustus] tenkte to ganger på å gå av og å innføre den republikanske statsforfatningen igjen".¹⁶¹ Første gang var etter krigen mot Antonius (30 evt.) Dette var med hensyn til hans posisjon som den eneste igjen av hans kollegium i triumviratet. Resultatet var dermed at Augustus satt igjen med en stor mengde *potestas* i form av makt over staten. Samtidig ønsket Augustus ikke å bli identifisert som en monark.¹⁶² Den andre gangen var da Augustus hadde vært veldig syk over en lengre periode, men ombestemte seg denne gangen fordi han mente at han som en offentlig person kunne utrede mye mer enn det han kunne som privatperson.

Suetonius tydeliggjør ikke om den første gangen Augustus vurderte å gjenopprette republikken er samme gangen Augustus referer til i RG 34.1. Suetonius tydeliggjør heller ikke om han mener at Augustus gav fra seg sin *potestas* over staten til senatet og det romerske folket. En måte å lese teksten på er å tolke det dit hen at Suetonius mener at Augustus vurderte å gjennomføre *Res publica restituta* to ganger utenom den gangen han faktisk gjorde det. Dette vil være å legge mening i teksten utover det Suetonius selv uttrykker, men det ville fjernet motsetningen i tekstene. En annen måte å forstå teksten på er at det er Suetonius' hensikt å påstå at Augustus aldri gjenopprettet republikkens statsforfatning. Hvis Suetonius anså *principatet* som en forlengelse av den *triumvire potestas* Augustus besatte, kan det være at han argumenterer for at Augustus aldri innførte den republikkens statsforfatning igjen. Om dette er tilfellet, er den første hendelsen Suetonius nevner den samme som Augustus referer til i RG 34.1. Ifølge Suetonius ombestemte Augustus seg og gav aldri *potestas* over staten fra seg.

Sett i lys av Lincoln kan dette forstås som en alternativ historie til RG 34. Hvis man stiller spørsmålsteget om Augustus innførte republikkens statsforfatning igjen, rammer dette logikken

¹⁶⁰ Mørland 1974:7-9

¹⁶¹ Mørland 1974:92 (oversettelse fra Suetonius *Aug.* 28)

¹⁶² Suetonius forteller at han ville innføre den republikanske statsforfatningen igjen, på bakgrunn av kritikk fra Antonius om at det ville kun vært Augustus' feil om republikken ikke ble gjeninnført (Mørland 1974:92).

Augustus bruker for å legitimere endringene fra *potestas* til *auctoritas* gjennom RG 34. Augustus' *auctoritas* i RG 34.3 er, som jeg har vist, på mange måter et resultat av hans *Res publica restutia* i RG 34.1.

Suetonius' fremstilling av Augustus som gjennomgående god leder kan forklares ut fra Suetonius' egen posisjon. Han jobbet for keiser Hadrian¹⁶³ som sekretær for keiserens personlige arkiv. Et motiv for at Suetonius fremstiller Augustus som den sanne lederen av det romerske riket kan være at Hadrian ønsket å legitimere sin egen posisjon som *princeps* og bygger på arven fra Augustus. Ved å produsere et historisk verk som bygger opp under Augustus sin posisjon og hvordan denne makten har gått i arv frem til seg selv, legitimerer Hadrian dermed sin egen posisjon. Misforhold mellom Suetonius og Augustus sine beskrivelser av omstendighetene rundt *res publica restutia*, trenger dermed ikke å være en kritikk av Augustus' posisjon i staten. Suetonius virker muligens i lys av sin kontakt med Hadrian ved å etablere en forståelse av at *princepsen* var i kontroll av staten og at Augustus aldri gav sin *potestas* fra seg.

Dio Cassius

Den romerske historikeren og konsulen Dio Cassius var konsul, men er kanskje mest kjent for sitt historiske verk. Et retorisk trekk med Dio Cassius var at han skrev på gresk og ikke latin, enda han selv var romer. Verket hans er også mer politisk enn Suetonius', som tok for seg keiserne på et personlig nivå. Dio Cassius gir derimot et vidt innblikk med analytiske kommentarer til de politiske hendelsene Augustus refererer til i RG 34. Hans verk er et av de bedre bevarte om romersk historie fra denne tidsepoken.

Jeg vil ta utgangspunkt i Dio Cassius' 53 bok.¹⁶⁴ Denne boken omhandler de politiske hendelsene i 28 og 27 fvt. Dette er de samme årene Augustus refererer til i RG 34.1 (*In consulatu sexto et septimo*), og det er denne prosessen Dio Cassius gir innsyn i. Dio Cassius forteller at Augustus var *princeps senatus*, som hadde vært praksisen mens staten fortsatt faktisk var en republikk.¹⁶⁵ Videre forteller Dio Cassius at Augustus fjernet alle "urettferdige" lover og reguleringer som hadde vært gjennomført under det andre triumviratet eller før slaget mot Antonius i 30 fvt. Han sluttet dermed sitt sjette konsul embete med heder fra folket.¹⁶⁶

Dio Cassius siterer videre en tale Augustus holdt til senatet da han aksepterte sitt syvende

¹⁶³ Publius Aelius Traianus Hadrianus Augustus (76-138 evt. Keisere fra 117-138 evt).

¹⁶⁴ Referansene til Dio Cassius er fra en oversettelse gjort til Engelsk av Earnest Cary, basert på versjon fra Herbert Baldwin Foster (Cary 1968).

¹⁶⁵ Dio Cassius 53.1.3

¹⁶⁶ Dio Cassius 53.2.6-7

konsul i 27 fvt. Denne talen må sees på med svært kritiske øyne. Den er skrevet i 1.person entall, men det er også viktig å huske at den er skrevet flere hundre år etter talen ble holdt. Dio Cassius gir ingen innsikt i sine kilder til denne talen. Jeg vil derfor behandle innholdet i den, ikke som Augustus ord, men Dio Cassius' beskrivelse av hva som foregikk i overgangen mellom Augustus sjette og syvende konsulembete.

Hele talen har en gjennomgående selvsikker tone, hvor Dio Cassius fremstiller Augustus som en som veldig godt vet hvilken posisjon han har i samfunnet. Ifølge Dio Cassius forteller Augustus at senatet har sett at det er i hans makt å kontrollere hele senatet. Videre forteller Augustus i talen at han skal stige over alle mennesker i godt rykte (*auctoritas*?). Begrunnelsen som brukes som bevis for Augustus sin posisjon er at han har bragt rettferdighet til alle sine fiender, mens han har betalt alle de som har støttet ham med viktige posisjoner i staten. Militæret er i god stand både når det gjelder lojalitet og styrke, men viktigst av alt, senatet og det romerske folket ville gjerne fortsette å ha Augustus som leder.¹⁶⁷

Dio Cassius beskriver hvordan Augustus ikke lengre ønsker posisjonen som leder for staten (*potestas*). Han vil med denne talen gi fra seg sin *potestas* over staten tilbake til senatet og det romerske folket, inkludert også de tingene som har blitt underlagt staten mens han ledet den. Augustus understreker, ifølge Dio Cassius, at han med dette ønsker å fjerne all tvil om at han ønsker monarkisk makt over staten. Han forteller at den eneste grunnen til at han har tatt den ledende posisjonen er at han ønsker å hevne drapet på sin far, Julius Caesar, og “jakte ned” de politiske fiendene av staten. Store deler av talen dreier seg nettopp om å overbevise senatet om hans edle motiver.¹⁶⁸ Augustus' aller viktigste handling er ifølge Dio Cassius at han takket nei når han på samme måte som sin adoptivfar (Julius Caesar), ble tildelt monarkisk makt. Augustus hadde *potestas* over staten, men gav den fra seg gjennom å ikke godta den monarkiske makten.¹⁶⁹ Talen har mye selvskrut fra Augustus, men han understreker at dette er for å poengtere hvor stort det er at han gir fra seg sin *potestas*. I en ydmyk setning forteller Augustus at senatorene er de som er best og mest vis til å administrere staten.¹⁷⁰ Augustus uttrykker også redsel for konsekvensene av ikke å gi fra seg makten og sier at sjalusi og hat kan bli rettet mot selv de beste.¹⁷¹ Slik jeg forstår setningen er det blant annet seg selv Augustus mener her med “de beste”. Augustus ønsker å leve resten av livet som en privat person og ber senatet om å styre staten i stedet for ham. Begrunnelsen Augustus

¹⁶⁷ Dio Cassius 53.4.1-3

¹⁶⁸ Dio Cassius 53.4.4 – 53.5.4

¹⁶⁹ Dio Cassius 53.6.4

¹⁷⁰ Dio Cassius 53.8.5

¹⁷¹ Dio Cassius 53.8.6

bruker er at han har gjort så mye for dem og derfor burde de gjengi tjenesten.¹⁷²

Et interessant element er Dio Cassius sine egne kommentarer til Augustus' tale. Han forteller ganske detaljert om hvilken respons senatet gav Augustus og forteller at alle jublet til Augustus sin tale, men at det var mange som tvilte på hans intensjon. Noen tvilte på innholdet i talen, men turte ikke si imot Augustus av frykt for hva som hadde hendt med andre som var uenig. Noen var uenige, men brydde seg ikke om hva Augustus' motiv var.¹⁷³ Dio Cassius sin beskrivelse reflekterer muligens en usikkerhet som fantes blant senatorene, uten at han på noen måte kan være sikkert på deres indre følelsesliv. Ifølge Dio Cassius ba senatet Augustus om å fortsette som statens overhode mot at de skulle fordoble hans private vaktstyrke. Augustus godtok dette, men gav fra seg noen provinser som var fredfulle og stabile. Dio Cassius gir leseren innsikt i sine egne tanker rundt denne gesten. Ved første øyekast kan det virke nobelt av Augustus å beholde provinsene med konflikt, men Dio Cassius har et annet syn på det. Han spekulerer i om det heller var Augustus sitt motiv å beholde disse områdene for å ha kontroll over store deler av de soldatene som stod plassert i de konfliktfylte grenseprovisene.¹⁷⁴

Dio Cassius gir også innsikt i hvilke militære organisatoriske endringer som ble gjort under Augustus. Han gir ikke en kronologisk orden på dette, men forteller hvordan keiseren (*imperator*, den militære tittelen, ikke *Caesar*)¹⁷⁵ reorganiserte embetene i forhold til militær makt. Listen er lang og beskrivelsen fra Dio Cassius er detaljert og kompleks, men i essens gjorde Augustus slik at han fikk direkte kontroll over de provinsene med militære styrker ved å innføre ordninger hvor keiseren bestemte hvem som skulle styre i disse provinsene og ikke senatet.¹⁷⁶

Som resultat av disse endringene konstaterer Dio Cassius at Augustus satt med full kontroll over alle aspekter ved staten, han kontrollerte statskassa og hele det romerske militære.¹⁷⁷ Augustus ble gjenvalgt gang på gang i alle de embetene han holdt og til slutt fikk han dem på livstid. Dette skapte en konsensus om at senere keisere (*Caesar*) ble tildelt disse embetene på livstid og ikke i perioder, slik de aller fleste embetene hadde fungert før Augustus.¹⁷⁸

Dio Cassius konkluderer med at Augustus og keiserne etter ham var konger, uten at det blir

¹⁷² Dio Cassius 53.9.1 – 53.10.6

¹⁷³ Dio Cassius 53.11.1-4

¹⁷⁴ Dio Cassius 53.12.3-4

¹⁷⁵ Oversettelsen av Dio Cassius jeg arbeider med er på engelsk, og bruker "Emperor" (*imperator*). Dette må i denne sammenhengen ikke forveksles med "keiser" som stammer fra *Caesar*. Jeg oversetter fra den engelske og spesifiserer derfor at det er den greske versjonen av *imperator* og ikke *Caesar* som står i den greske originalteksten (Cary 1968:230-231).

¹⁷⁶ Dio Cassius 53.14.1 – 53.15.6

¹⁷⁷ Dio Cassius gjør ingen bemerkning av Augustus sensor rolle hvor han bestemte hvem som skulle få ulike embeter i senatet eller hans vetorett på avgjørelser som ble foretatt der.

¹⁷⁸ Dio Cassius 53.16.1-3

erkjent av samfunnet og det politiske systemet. Dio Cassius viser hvordan samlingen av de ulike embetene og titlene gir keiseren like stor makt som de gamle kongene hadde hatt. Han understreker at republikkens institusjoner fortsatt eksisterte, men at den reelle makten fullt lå hos Augustus og hans etterfølgere. Interessant nok forteller Dio Cassius også at Augustus organiserte systemet på en sånn måte at han kunne legitimere denne posisjonen og disse endringene uten å bryte romersk lov. Han omorganiserte staten og institusjonene slik at han kunne beholde makten på linje med en konge uten å bli kritisert åpenlyst som en.

For å trekke linjer til min egen empiri er det nettopp en slik kritisk holdning til Augustus' beskrivelse og endring av posisjon som er min teoretiske tilnærming i denne avhandlingen. Dio Cassius presenterer selv ideen om at Augustus redefinerte maktforholdene i den romerske staten uten å innrømme dette som sin motivasjon. Dio Cassius er en viktig kilde til alternative fremstillinger av innholdet i RG 34, da han spekulerer i motivasjonen bak Augustus' overføring av staten fra sin makt til senatet og det romerske folkets. Det som gjør Dio Cassius sin innsikt unik er at han som en konsul flere år etter Augustus viser hvilke konsekvensene disse endringene førte til. Han hevder ikke at senatorene burde visst bedre, men beskriver hvilke endringer Augustus gjorde og sin egen tolkning av hvilke politiske forhold som ble endret som en konsekvens av det.

Res Gestae Divi Augusti kap. 34 i dialog med resten av tekstsamlingen

Tekstsamlingen i sin helhet omhandler Augustus' politiske prestasjoner, med fokus på hans militære seirer og økonomiske utgifter til ulike formål i riket. RG 34 er et av de kapitlene det har vært skrevet mest om fra tekstsamlingen.¹⁷⁹ Kapitlet bærer preg av å oppsummere hele tekstsamlingen. Leseren introduseres til de politiske prosessene i store trekk, men også konsekvensene av dem. Dette er resultatet av hans politiske virke, av hvordan Augustus ønsker å fremstille denne prosessen og hvilke motiver som kan ligge bak det.

I 4.4.2, hvor jeg drøftet endringer i forholdet mellom kategoriene, argumenterte jeg for at utmerkelsene og dydene nevnt i RG 34.2 var en viktig del av Augustus omforming av *potestas* til *auctoritas*. I RG 34.1 presenterer Augustus handlingen og i RG 34.3 beskriver han konsekvensen av sin handling. RG 34 beskriver gjennomgående et årsak - virkningsforhold, men tar man i betraktning Ramages inndeling av kapitlene i RG, forstår han RG 34 (og delvis RG 35), som målet i RG. Denne oppfattelsen er betydningsfull for Ramages konklusjon om hensikten bak RG, hvor *auctoritas* er helt sentral. Ifølge Ramages påstand er det hele RG som bygger opp under Augustus'

¹⁷⁹ Cooley 2009:256

auctoritas og ikke bare innholdet i RG.

Konsekvensen av en slik tilnærming er at motsetningen mellom de to politiske kategoriene i RG 34 muligens ikke er styrt av den indre logikk i kap. 34, men trekker heller tråder fra hele tekstsamlingen for å forklare de endringene jeg mener myten prøver å etablere. Dette er en problematisk tilnærming, siden mitt teoretiske rammeverk forutsetter at det er den indre strukturen i myten som bærer de ideologiske føringene. En annen konklusjon med tanke på Lincolns tilnærming, er at alle delene i RG underbygger hverandre. De samme retoriske virkemidlene går igjen gjennom hele RG. Dette gir inntrykk av at innholdet og fremføringen er planlagt og bevisst valgt. Denne observasjonen underbygger påstanden om et dypere motiv i hele tekstsamlingen.

Gravtekster fra det romerske riket

I 2.1 gav jeg eksempler på teksttyper forskere har forsøkt å knytte RG til. Motivet bak et slikt forsøk er å besvare spørsmålet om hvilken type tekst RG er og hvorfor den var skrevet. RG har vært forstått som gravtekst, politisk testament, en beskrivelse av det nye politiske systemet (*principatet*) eller en del av Augustus sitt ønske om å bli guddommeliggjort etter sin død. RG har oftest vært sammenlignet med gravtekster fra Roma. Dette på grunn av de tydelige likhetstrekkene i innholdet.

Gravtekstene er tekster skrevet til avdøde personer som ofte omhandlet deres prestasjoner i livet. Disse tekstene var ofte skrevet i 1.person entall, slik som RG, men RG skiller seg fra andre lignende tekster både i sin størrelse og tydelige fokus på “jeg”-personen i teksten. Et eksempel på slike skrifter er gravteksten til Cornelius Scipio Hispanus som refererer til sine embeter og noen av sine dyder gjennom livet sitt. Et annet eksempel fra Roma er Munatius Plancus, som fikk en liste med sine dyder festet ved graven sin, men var skrevet i 3.person entall og meget kort sammenlignet med RG.¹⁸⁰ En annen tekst som har vært sammenlignet med RG er innskriften i Philae om Cornelius Gallus.¹⁸¹ Denne innskriften finnes på tre språk: Latin, gresk og i hieroglyfer. Valget av tre språk bevitner at teksten er tenkt mot et videre publikum enn innskriftene som er funnet i Roma. RG finnes bare på latin og gresk. Det har derfor vært argumentert for at tekstene har vært oversatt til de språkene som finnes der teksten har vært oppsatt. Dagens kilder til RG er fra en gresktalende del av det romerske riket, mens innskriften om Cornelius Gallus er funnet i et område der befolkningen skrev hieroglyfer og gresk. Samtidig har disse tekstene, lik RG, beholdt den originale latinske versjonen. Videre finnes en innskrift av P. Popilius Laenas (konsul 132 fvt.), som lister opp sine dyder mens han levde, men i et mindre omfang og bare på latin.

¹⁸⁰ Cooley 2009:30-31

¹⁸¹ I dagens Egypt (Cooley 2009:31)

Cooley argumenter for at de to siste eksemplene er de som ligner mest på RG av innskrifter funnet, men at RG samtidig inneholder veldig mye mer enn disse gravtekstene.¹⁸² Det finnes også andre innskrifter om militære prestasjoner som ikke er funnet knyttet til gravplasser. Disse er, som RG, heller ikke kronologiske, men går tematisk gjennom ulike aspekter av krigen. Et eksempel er innskrift av C. Duilius fra *Forum Romanum* av Duilius seier over Kartagerne i 260 fvt.¹⁸³

Det er ikke en enkel oppgave å skulle sammenligne RG med gravtekster, siden det ikke finnes noen tekster som kan måle seg i størrelse eller tyngde av det politiske innholdet. At det ikke finnes tekster som kan måle seg i størrelse reflekterer også Augustus egen posisjon i RG. Det er få individer, om noen, i romersk historie som har hatt like stor kontroll over ressurser og vært tildelt like mye heder i løpet av livet sitt som Augustus. Maktstrukturen i samfunnet endret seg drastisk i løpet av Augustus' liv, så det er vanskelig å gjøre en sammenligning av en tekst som beskriver en persons liv med andre når personens liv har vært så dominerende for en tidsalder. Innholdet i RG er ikke unikt sammenlignet med gravtekster. Det som skiller RG fra andre lignende tekster er størrelsen på samlinga samt i hvilken grad den understreker hvor unik Augustus er. Det som gjør innholdet i RG unik er dens gjennomgående politisk budskap og mulige politiske motivet. Gjennom en sammenligning med andre tekster underbygges ideen om hvor spesiell Augustus sin posisjon var.

4.4.4 Mytens utgivelse, sirkulering og mottakelse

For å få innblikk i RG sin utgivelse må vi til en annen kilde nemlig Suetonius. Jeg har allerede i 4.4.3 behandlet Suetonius som en alternativ kilde til innholdet i RG 34. I 4.4.3 var motivet å finne ulikheter i fremstillingen og å problematisere innholdet i RG 34. Samtidig er jeg i denne delen avhengig av den samme forfatterens beskrivelse av utgivelsen av RG på grunn av mangel på kilder. De samme ulikhetene fra hans fremstilling av Augustus' plan om å gi fra seg råderetten over staten kan også finnes i Suetonius' beskrivelse av mytens utgivelse.

Suetonius gir innblikk i produksjonen og utgivelsen av RG. Han beskriver Augustus sin død og forteller at Augustus hadde ført opp sitt testament ett år og fire måneder før han døde. Det bestod av to pergamenter som var beholdt av vestalinnene frem til hans død. Disse tekstene samt noen papyrusruller ble lest opp i senatet etter Augustus død. Her delte Augustus opp deler av sin makt til sine etterfølgere (i hovedsak Tiberius). Augustus donerte også enorme summer til det romerske

¹⁸² Cooley 2009:32

¹⁸³ Cooley 2009:32

folket og soldater som hadde vært lojale mot ham gjennom hans karriere. Tekstene inneholdt også ønsker om sin egen og andre i slektens begravelser. Deler av tekstene var en kort oversikt over hva han hadde fått utført gjennom sin politiske karriere og hvor mye penger han hadde brukt på det romerske folket. Teksten skulle risses inn på en kobbertavle og henges over inngangen til hans mausoleum (*Res Gestae Divi Augusti*). Siste del av teksten var en oversikt over staten. Denne inneholdt en oversikt over hvor mange soldater som var stasjonert hvor i riket og hvor mye penger det var i statskassen.¹⁸⁴

Suetonius gir også innsyn i forfatterskapet bak deler av dette testamentet. Han påstår at Augustus selv skrev deler av testamentet, men fikk hjelp av sine to frigitte slaver – Polybius og Hilario. Det Suetonius ikke spesifiserer, er om dette bare omhandler den delen av testamentet som gir innsyn i hvordan makten skulle fordeles mellom Augustus' arvinger eller om de også bidro til å skrive RG. Siden disse tekstene var presentert sammen, er det kanskje en logisk slutning å anta at Suetonius tok utgangspunkt i at dette også inkluderte RG, noe som setter Augustus i direkte kontakt med utformingen av RG.¹⁸⁵

RG som tekst på tempelvegger

En dominerende faktor i forståelsen av sirkulering og mottakelse til RG er at kildene man har på tekstsamlingen er fra tempelvegger i dagens Tyrkia. Templene var dedikert til gudinnen av Roma og til den avdøde Augustus. RG har av denne grunnen vært forstått som en del av Augustus sitt ønske om å bli guddommeliggjort. Jeg vil i denne forbindelse fremheve forutsetningen presentert i starten av avhandlingen om at forholdet mellom politikk og religion var i Roma svært ulikt vår oppfattelse i dag. Spørsmålet om hvorfor RG var publisert på en tempelvegg faller utenfor denne avhandlingens rammer. At dagens kilder begrenser seg til tempelvegger, ikke trenger å bety at teksten var begrenset til disse stedene. Teksten befant seg opprinnelig ved inngangen til Augustus' mausoleum og siden templene var dedikert til Augustus kan det bare ha vært en logisk praksis at teksten som beskrev Augustus prestasjoner i livet også fantes der han var i fokus for kulten av keiseren.

Uavhengig av grunnen til at RG fantes på tempelvegger, var konsekvensen at dette også var folkets kilde til tekstsamlingen og dermed muligens deres kilder til Augustus politiske prestasjoner. Motivet for å plassere RG på tempelvegger kan derfor like gjerne ha vært politisk fra Augustus selv

¹⁸⁴ Suetonius *Aug.* 101

¹⁸⁵ På grunn av plass vil jeg ikke drøfte spørsmål om forfatterskap til RG. Forutsetningen for denne analysen er at RG uttrykker Augustus sitt syn uavhengig om han skrev eller diktet RG. Tar man utgangspunkt i at Augustus ikke skrev RG vil det endre hele utgangspunktet for denne avhandlingen.

eller hans sønn Tiberius, enn av et ønske om å bli guddommeliggjort.¹⁸⁶ Derimot er det noen tydelige elementer ved tekstfunnene fra Apollona, Antiokia og Ankara som gir inntrykk av at teksten var skrevet for at de lokale skulle forstå innholdet i den. Det mest fremtredende er at RG var skrevet både på latin og på gresk.

Latin og gresk

Uten at vi vet så mye om verkets sirkulering og mottakelse vil jeg fortsatt argumentere for at våre kilder til RG var skrevet for å nå flest mulig individer.¹⁸⁷ Kildene på RG fra Apollona og Ancyra finnes på to språk – latin, som jeg har fokusert på i denne avhandlingen, men også på gresk. Dersom Augustus ønsket at RG skulle bli lest og forstått av et gresktalende folk, var det hensiktsmessig å skrive teksten på det lokale språket. En interessant observasjon er at det er tydelige ulikheter mellom den greske og latinske versjonen. Forskere mente tidligere at dette skyldtes dårlige oversettelse fra en latinsk originaltekst. I senere tid er forskere overbevist om at dette heller er et bevisst valg gjort for å tilpasse et annet publikum.¹⁸⁸ Denne påstanden er relevant i min tilnærming til tekstsamlingen. Hvis hensikten med RG var å presentere *principatet*, slik Ramage argumenter for, er det også hensiktsmessig at man gjør teksten tilgjengelig. Ikke bare er det interessant at Augustus har tilpasset språket og innholdet til gresk for at det skulle bli lest, men at tekstene bærer så distinkte forskjeller mellom hverandre.

Noen eksempler fra RG 34 på ulikheter mellom den latinske og den greske versjonen er at den greske versjonen forklarer innhold i RG 34 som er knyttet til romerske tradisjoner. Det kan tenkes at slike tradisjoner ikke trengte forklaring på latin siden de som leste latin var individer med relativ lik kulturell forståelse og innsyn i tradisjonene. Derimot var den greske rettet mot personer som snakket gresk og kanskje ikke var like kjent med romerske tradisjoner knyttet til for eksempel ære. Et eksempel på dette er i RG 34.2, hvor Augustus forteller at han får en borgerkrans av eikeløv i den latinske versjonen, mens den greske versjonen forklarer at den er gitt ham for å redde en medborgers liv. Gudene gjennom hele RG blir også oversatt fra latinsk til greske navn og de spesifikke kultene blir oversatt fra deres unike tilhørighet til en enkel generalisering.¹⁸⁹

Jeg har tidligere i avhandlingen skrevet om hvordan Augustus ikke ønsket å bli ansett som

¹⁸⁶ Augustus selv som en del av sin legitimering av sin posisjon etter 27. fvt., eller Tiberius som var den personen som tjente mest på en legitimering av *principatet*, som Augustus arvtaker.

¹⁸⁷ Siden de kildene som finnes i dag begrenser seg til provinser som ligger i dagens Tyrkia vil denne delen si noe om sirkuleringen i de områdene.

¹⁸⁸ Cooley 2009:26-30

¹⁸⁹ Noen eksempler er Vestalinnene eller Vesta jomfruene er oversatt med “prestinnene” og Jupiter og Juno er oversatt med Zevs og Hera

en enehersker eller en konge, siden dette ble dårlig mottatt hos romerske innbyggere. Dette gjaldt i hovedsak i Roma og de vestlige delene av riket. I øst hadde det vært en lang tradisjon med hellenistiske konger, og i denne tradisjonen lå det en forståelse om at disse kongene var guddommelige, selv mens de levde. I den latinske versjonen av RG, blir Augustus verken fremstilt i å ha eneherskende makt eller guddommelighet. Et eksempel finner vi i selve tittelen til tekstsamlingen. Den latinske versjonen lyder følgende. “Den guddommeliggjorte Augustus’ prestasjoner, hvor han underla verden den romerske befolkningens styre, og hans utgifter til staten og det romerske folket”.¹⁹⁰ Den samme tittelen lyder følgende på gresk: “Oversatt og innskrevet under er dydene og utmerkelsene til guden Augustus”.¹⁹¹ Ikke bare er den tunge imperialistiske retorikken tonet ned (kanskje på bakgrunn av at Ankara nettopp var underlagt full romersk kontroll og man ikke ønsket å fornærme noen), men teksten endrer også forståelsen av Augustus’ religiøse posisjon fra den mer forsiktige guddommeliggjøringen i det latinske språket til en åpenlys erklæring av Augustus som en gud i den greske. Den greske versjonen har også fjernet *post id tempus*, fra RG 34.3. Dette gir ingen kronologi i teksten som forklarer hvorfor Augustus stiger over alle i *auctoritas*. Cooley argumenterer for at dette gir inntrykk av Augustus’ mer monarkiske rolle i den greske versjonen. Folkets rolle er også tydelig nedjustert fra en viktig støtte av Augustus til en heller ubetydelig folkemengde.¹⁹²

Jeg vil støtte meg til Cooleys påstand om at RG ikke er oversatt feil, men at alle de små endringene i teksten er med for å gi et annet inntrykk av RG. Den greske versjonen har en nedtonet imperialistisk tone og fokuserer heller på Augustus’ donasjoner til ulike formål gjennom sitt liv. Den er heller ikke så nøye med å underbygge en forståelse av Augustus som en forsvarer av republikkens prinsipper, men heller som en monark over staten.

I Lincolns eksempel om *Táin Bó Cúalnge* sirkulerer myten mellom de gruppene som utgjør hierarkiet som er motsetningsforholdet i myten. Både menn og kvinner leste eller hørte om *Táin Bó Cúalnge*, så kategoriene i myten var også målet for myten. I kontrast er ikke de menneskene RG sirkulerte hos på tempelvegger i Tyrkia en del av kategoriene i myten. Allmennheten er referert til i RG 34.1 i Augustus legitimering av påstanden om at han har makt over alt, men slik jeg har valgt å forstå RG 34, så er ikke leserne av RG fra tempelvegger en del av motsetningsforholdet i hierarkiet i myten. Hensikten med å gjøre RG tilgjengelig for folk blir dermed en del i et ledd og legitimere maktforholdet mellom Augustus og senatet og det romerske folket.

¹⁹⁰ Min oversettelse til norsk av Cooley sin oversettelse fra latin til engelsk (Cooley 2009:28).

¹⁹¹ Min oversettelse til norsk av Cooley sin oversettelse fra latin til engelsk (Cooley 2009:28).

¹⁹² Cooley 2009:29

Senatets og det romerske folkets kilde til RG var gjennom Augustus' testament og tekstens plassering over hans mausoleum. Gjennom opplesningen av testamentet ble både senatet og den nye *princepsen*, Tiberius, introdusert til innholdet i RG. Tiberius var den eneste som allerede hadde lest innholdet i RG. Presentasjonen av RG hentet også sin legitimitet gjennom den formelle konteksten den ble presentert i, gjennom Augustus' død.

4.4.5 Hvordan redefineres samfunnets sosiale orden gjennom myten

I Lincolns myteteori er det en ide om at motsetningen presentert i myten sier noe om motsetningene i samfunnet myten var produsert i. Jeg har gjennom analysen argumentert for hvilke maktforhold det er myten prøver å si noe om, men lite om konsekvensene av myten mellom de aktuelle kategoriene i samfunnet. Siden myten sier noe om samfunnet den eksisterer i, er det forholdene i samfunnet forfatteren av myten prøver å etablere endre eller forsvare. Sett i lys av min empiri vil denne tilnærmingen være på hvilken måte hierarkiet mellom Augustus som *princeps* og senatet og det romerske folket kan ha endret seg på bakgrunn av det motsetningsforholdet jeg mener finnes i myten.

Et problem tilknyttet denne tilnærming er at RG 34 ble presentert etter Augustus' død. Jeg har gjennom analysen brukt RG 34 som utgangspunkt for å forstå forholdet mellom *princepsen* Augustus og senatet og det romerske folket. Motsetningsforholdet mellom Augustus og senatet og det romerske folket i perioden mellom 27 fvt., og til Augustus død i 14 evt. kan ikke ha være et resultat av myten, men er heller det forholdet myten forteller noe om. Problemet er at jeg med Lincolns teori prøver å finne ideologiske føringer i en tekst, med utgangspunkt i at noen tjener på den. Men Augustus som forfatter og hovedperson i myten kan ikke selv tjene på innholdet i den. Dette er en problemstilling som er svært gjeldende for min empiri, siden det gjennom Lincolns tilnærming er forfatterens interesse som er i fokus.¹⁹³ Spørsmålet er derfor hvilke interesse en person kan ha med å publisere en slik tekst etter sin død som sier noe om hans prestasjoner i livet? Dette har vært motivet for de ulike tolkningene av hvilken tekst RG er. Samtidig er det en av Ramages viktigste utgangspunkt i hans forståelse av RG som en introduksjon til *principatet*. Ramage argumenterer for at dette er den eneste logiske konklusjonen av spørsmålet, da Augustus ikke var til stede for selv og direkte kunne tjene på et slikt dokument.¹⁹⁴

¹⁹³ Lincolns syvende punkt (Lincoln 1999:151).

¹⁹⁴ Se spesielt innledningen av konklusjonen til Ramage 1987:111

I min bruk av Lincolns myteteori for å analysere RG 34 er det omstendighetene rundt innholdet i teksten analysen min sier noe om. Analysen sier ikke noe om konsekvensen av sirkuleringen av myten i det offentlige. Jeg vil aldri kunne vite hva Augustus sin intensjon var med teksten, men hans politiske handlinger hadde flere ganske tydelige konsekvenser.

Den mest fremtredende konsekvensen av RG med vekt på kap. 34 er legitimeringen av *principatet*. Dette gjør Augustus i RG 34 ved å endre typen makt han besitter med å nedjustere sin *potestas* og endre den til *auctoritas*. Makten til *principatet* lå i en samling av en rekke lovlige embeter uten å ha en ulovlig *potestas* over staten.¹⁹⁵ Grunnen til at ingen andre kunne samle makten fra embetene slik Augustus gjorde, var fordi ingen besatte den mengden *auctoritas* som Augustus hadde.

Auctoritas legitimerer de politiske embetene Augustus hadde og samlingen av disse embetene var fundamentet i *princepsens* makt over staten. På denne måten er Augustus sin begrunnelse av hans *auctoritas* gjennom RG 34 helt vesentlig i forsvaret av *princepsens* posisjon i samfunnet. Helt sentralt i oppbyggingen av Augustus sin retorikk er utmerkelsene Augustus blir tildelt som bevis for sine handlinger. Disse utmerkelsene er med på å underbygge hvorfor Augustus har så mye *auctoritas*, men fungerer også som en del av hans *auctoritas*. På samme måte er også dydene en sentral del av logikken i Augustus sin endring i forholdet mellom *potestas* og *auctoritas*. De er med på å legitimere endringene, men er samtidig en viktig del i Augustus' forståelse av hans *auctoritas*.

Auctoritas ble den nye makten som legitimerte Augustus posisjon og senere keiserne etter ham. Augustus forteller i RG 34.3 ganske spesifikt at han “[...]overgikk [...] alle i innflytelse”. Ikke bare uttrykker Augustus at han som resultat av innholdet i RG 34.1 fikk mye *auctoritas*, men påpeker at det er ingen som er over ham i *auctoritas*. Videre kan denne logikken legitimere hvorfor nettopp han var den eneste egnet til å få posisjonen som *princeps*.

På samme tid mistet Augustus sin *potestas* over staten ved at han ga råderetten over den til senatet og det romerske folket. Dette skulle ha innebåret at Augustus' kontroll over staten skulle ha minket, noe selv Dio Cassius påpeker at den ikke gjør.¹⁹⁶ Maktendringene i RG 34 påvirker derfor forholdet mellom samfunnets sosiale orden ikke bare gjennom at Augustus endret makten sin fra *potestas* til *auctoritas*, men samtidig innførte en politisk institusjon som styrte gjennom *auctoritas*.

¹⁹⁵ Som jeg i kap. 3 av avhandlingen har vist beholdt Augustus en rekke embeter eller makten til embeter som var lovlig i kontrast til den *potestas* han hadde over staten etter at han hadde endt borgerkrigene med seieren over Antonius i 30 fvt.

¹⁹⁶ Dio Cassius 53.17.3

Konsekvensen av opprettelsen av *principatet* var at makten over staten ble forflyttet fra *potestas* til *auctoritas*. Ikke bare endret Augustus sin *potestas* til *auctoritas*, han innførte også en posisjon som hadde kontroll over staten og som samtidig bygde på og ble legitimert gjennom dens *auctoritas*. På mange måter er RG 34 med på å legge til grunn hva kategorien *princeps* innebærer. Derfor bruker jeg ikke bare kategoriene fra myten for å forstå myten. Myten er også essensiell for å forstå kategorien *princeps* og dens posisjon i den romerske staten.

Kap. 5 Konklusjon

I dette kapitlet vil jeg først en kort oppsummering. Jeg ønsker med dette å fremheve de viktigste punktene jeg har presentert gjennom avhandlingen. Videre ønsker jeg å gjøre rede for noen problemer tilknyttet mitt valg av teori, og måten jeg har valgt å bruke den i avhandlingen. I denne delen vil jeg se på dynamikken mellom teori og empiri. Denne delen vil reflektere konklusjonens siste del, hvor jeg presenterer mitt svar på avhandlingens problemstilling. Mitt svar på problemstillingen vil være et resultat av de mest sentrale funnene i avhandlingen som jeg har trukket ut gjennom oppsummeringen. Svaret vil også være styrt av min teoretiske tilnærming så problemer tilknyttet mitt bruk av Lincolns myteteori vil derfor ha en avgjørende effekt på hvordan å forstå funnene i avhandlingen.

5.1 Oppsummering

Avhandlingen, tar utgangspunkt i historikeren Edwin S. Ramage's konklusjon om at RG handler om innføringen av *principatet*. Arbeidet mitt bygger også på religionsforskeren Bruce Lincoln sin forståelse av myte som ideologi i narrativ form. Jeg har foretatt en myteteoretisk analyse av RG 34 og har med denne tilnærmingen undersøkt hvordan Augustus' ideologien kommer til uttrykk i denne teksten.

Med utgangspunkt forskningstradisjon på RG, spesielt i lys av C. Robert Phillips III og John Scheids kritikk av forskningen på romersk historie og religion, ønsket jeg å arbeide med en latinsk tekst med en moderne teori som henter elementer fra andre forskningstradisjoner. Jeg valgte derfor å arbeide med Lincolns myteteori som bygger på lingvistikk, religionsvitenskap og kritisk sosiologi. Dette gir Lincolns tilnærming til myte, og i forlengelse min avhandling, en tverrfaglig karakter. Jeg ønsket med dette valget å legitimere mitt eget prosjekt og samtidig vise hvilke tradisjoner min egen avhandling bygger på. Jeg valgte derfor å arbeide filologisk med en latinsk tekst for å benytte meg av en ubrukt teoretisk tilnærming på den

For å plassere kap. 34 i tekstsamlingen den tilhører, valgte jeg i kap. 2 å introdusere nøkkelelementer ved tekstsamlingen i sin helhet. Dette gjorde jeg både for å skape en ide om hva RG 34 er, men også for å forstå helheten kap. 34 er en del av. Et viktig element var at Augustus er

tekstens absolutte senter, både som forfatter og jeg-personen i teksten, men også som et filter all informasjon blir formet gjennom. Ramage i sitt arbeid deler fra hele RG for å forklare det han mener er hovedbudskapet i tekstsamlingen: Augustus sin *auctoritas* som grunnlag for *principatet*. På denne måter legger han til grunn en forståelse av kap. 34 sin sentrale posisjon i RG, samtidig som han bygger opp under at hele RG har et politisk budskap som vises i den politiske retorikken i RG 34.

RG sitt fokus på Augustus viser seg ikke bare gjennom innhold sentrert rundt hans politiske virke, men like viktig gjennom språket og retorikken som er valgt. Hele setningsstrukturen og valg av formuleringer som er med på å bygge opp under dette personfokus på Augustus i tekstsamlingen. Jeg har redegjort for lignende tekster som RG har vært sammenlignet med i spørsmålet om hvilken tekst RG er. Jeg argumenterte for at Augustus bruker språket bevisst i RG og henter elementer fra andre tekster i sin samtid. Samtidig står RG på mange måter som et helt unikt verk i størrelse på tekstsamlingen og den mengden prestasjoner presentert i RG.

Jeg har presentert kommentarer til oversettelsen min, og gitt en utredning om mine språklige valg og problemer knyttet til oversettelsen. Jeg diskuterte valg av begreper, spesielt begreper som viser en kronologisk årsaks –virkningssammenheng rettet mot begrepet *auctoritas* i RG 34.3. I oversettelsen forklarte jeg også sentrale fenomener som er uttrykt i RG 34 knyttet til romersk tradisjon, slik som utmerkelsene Augustus introduser i RG 34.2 og deres politiske og religiøse undertoner. Dette inkluderte også en forklaring av oversettelsen av dydene i RG 34.2.

Siden jeg har valgt en politisk tilnærming til empirien min og forutsetningen for avhandlingen er *principatets* maktgrunnlag, har jeg valgt å vektlegge de politiske rammene RG omhandler. I kap. 3 gikk jeg gjennom de politiske konfliktene RG omhandler, med spesiell vekt på borgerkrigen som refereres til i RG 34.1. Dette inkluderte en introduksjon til endringene i maktforholdet mellom *princepsen* og senatet og det romerske folket, siden avhandlingens fokus er hierarkiet mellom disse kategoriene. Jeg har vist hvordan makten mellom Augustus og senatet og det romerske folket endret seg fra Augustus endte sitt konsulembete i 27 fvt., og heller fikk makten til folketribunatet og en rekke andre embeter som fantes i senatet, uten å faktisk holde disse embetene.

I avhandlingens analyse redegjorde jeg for to begreper som er sentrale i avhandlingen min: *potestas* og *auctoritas*. Jeg har gjennom kap. 1 vist hvordan begrepet *auctoritas* i forskningstradisjonen har vært knyttet opp mot en politisk tolkning av RG. I kap. 2 argumenterte jeg også for at kronologien i RG 34 bygger opp mot begrepet *auctoritas* i RG 34.3, og spesielt

gjennom utmerkelsene og dydene i RG 34.2. *Auctoritas*, i motsetning til *potestas*, er ikke bygd på grunnlovsbestemmelser, men på bakgrunn av en moralsk autoritet basert på karaktertrekk og personlige attributter. Sammen med Augustus' ukrenkelighet og kontroll over sentrale deler i senatet bygde dette maktgrunnlaget for *princepsen*. Dette maktgrunnlaget er utgangspunktet for min analyse.

De kategoriene jeg mener RG 34 prøver å endre hierarkiet imellom er: *princepsen* Augustus på det ene siden og senatet og det romerske folket på den andre. Jeg har gjort dette valget på bakgrunn av deres tydelige motsetningsforhold som jeg mener går gjennom store deler av myten. I mytens begynnelse er Augustus tydelig i besittelse av mer *potestas* enn senatet og det romerske folket. Augustus hadde kontroll over staten, en kontroll han hadde tilegnet seg på lovlig vis, men som han ikke kunne holde etter at borgerkrigen hadde endt. Jeg har argumentert for at dette forholdet endrer seg gjennom myten ved at Augustus gir fra seg denne råderetten over staten til senatet og det romerske folket. Resultatet av denne handlingen vises i RG 34.3, gjennom at han ikke har mer *potestas* enn hans kollegaer i senatet. Til gjengjeld stiger Augustus over alle i *auctoritas*.

Logikken Augustus bruker for denne endringen i hierarkiet mellom seg selv som *princeps* og senatet og det romerske folket, er gjennom dydene det gylne skjoldet som han mente at han besatte. Denne påstanden er underbygd av alle utmerkelsene Augustus påstår han ble tildelt gjennom sine politiske handlinger. Disse symbolske utmerkelsene er derfor "bevis" for Augustus' prestasjoner, og de er dermed også med på å legitimere hans *auctoritas*. Dydene i RG 34.2 gir ikke bare *auctoritas* en moralsk autoritet, men knytter Augustus også opp mot eldre tradisjoner i Roma. Denne retorikken Augustus benytter med å referere til eldre romerske tradisjoner finnes gjennom hele RG. Samtidig finnes det også andre kilder som kaster lys over forståelsen av RG 34. Dette er kilder til de politiske hendelsene presentert i RG 34 og gir alternative tolkninger til noen sentrale punkter i myten. De to mest sentrale kildene er Suetonius og Dio Cassius. Begge disse forfatterne presenterer alternative oppfattelser til Augustus sine i RG 34 og illustrere med dette at innholdet i RG 34 ikke er ubestridt. Spesielt trekker Dio Cassius inn et argument som berører avhandlingens problemstilling direkte. Dio Cassius argumenterer for at selv om Augustus selv mente han gav fra seg *potestas* over staten beholdt en posisjon i staten som en monark. Hvis det var Augustus' mål å introdusere *principatet* og kanskje legitimere denne nye maktinstitusjonen, kan man i lys av Dio Cassius' påstand stille spørsmålstegen med effekten av denne introduksjonen.

Et av de sentrale elementene ved RG sin utgivelse og sirkulering er at den var funnet på tempelvegger. Ifølge Ramages påstand om at hensikten bak RG var å gi en enkel innføring i

principatet, vil dette bety at teksten måtte nå folk for å bli lest. Et annet element er at teksten ikke bare finnes på latinsk, men også på gresk. Funnene er fra gresktalende land, så hensikten kan ha vært å nå ut til flest mulig. Samtidig er flere retoriske virkemidler valgt med hensikt for å få teksten til å bedre passe kulturen den er funnet i. Dette gjelder både i beskrivelsen av Augustus sin makt som monarkisk, men også ham som en guddom. Begge disse elementene passer i en gresk tradisjon, mens den ikke passer i en romersk.

Jeg har argumentert for at Augustus prøver gjennom RG 34 å endre makten mellom seg selv som *princeps* og senatet og det romerske folket. Makten Augustus prøver å endre er *potestas* som han nedjusterer og endrer til *auctoritas*. Dette kan bli sett som en forlengelse av hele RG, hvor Augustus takker nei til *potestas*, som han lovlig ikke kan holde. Samtidig gir prestasjonene Augustus mer *auctoritas* enn alle andre i samfunnet og hans kollegaer i senatet. Med utgangspunkt i Galinkys påstand om at *auctoritas* er makt i like stor grad som *potestas* vil det si at det som Augustus har endret er type makt han besitter.

Sammenhengen mellom *auctoritas* og *principatet* blir også tydelig i denne prosessen, spesielt når Augustus forteller at hans handlinger er et forbilde på hvordan andre etter ham burde leve. Augustus levde resten av sitt liv etter å ha gitt fra seg *potestas*, fortsatt som en leder for staten, men legitimert gjennom hans *auctoritas*. *Auctoritas* fungerer dermed som legitimerer for makten Augustus har over senatet og det romerske folket.

5.2 Problemer med bruken av Lincolns myteteori

5.2.1 Bruken av Lincolns myteteori på min empiri

Gjennom avhandlingen har jeg kommet over noen problemer tilknyttet mitt valg av teori. For det første kan det diskuteres om en så omfattende teori passer på en så liten empiri som de tre setningene RG 34 består av. Dette valget kan ha både sine styrker og svakheter. Det blir færre valg av kategorier og utviklingen mellom dem kan være veldig begrenset. Dette kan være en fordel, siden det kan tydeliggjøre den utviklingen som finnes i myten. Samtidig er det få av forholdene som utvikler seg i en så kort myte og myten gir også minimalt med logikk for å bygge under en slik utvikling.

I min analyse av RG 34 mener jeg at størrelsen på myten har virket til min fordel. RG 34 har et konkret maktforhold som utvikler seg gjennom myten. Alle deler av myten er med på å bygge opp under denne utviklingen i hierarkiet og det er ingen “overflødig” informasjon som ikke er med på å underbygge maktforholdet. Dette stiller igjen et spørsmålstegn ved bruk av teorien siden i hvor stor grad sier den noe nytt om empirien. Ideologien i RG 34 er ikke skjult i teksten, men heller som Ramage argumenterer for hele hensikten med RG. Ramages argumenterer også for at hensikten med dette budskapet skulle være tydelighet. Spørsmålet er om Lincolns teori muligens egner seg bedre på empiri hvor de ideologiske føringene er i større grad skjult i språket.

5.2.2 Hva ser jeg ikke med min teoretiske tilnærming

Lincolns myteteori er bygd rundt forståelsen at en myte er en tekst med ideologiske føringer uttrykt som en narrativ. Dette er en rent politisk forståelse av teksten. Jeg har gjennom avhandlingen illustrert hvordan teorien søker å finne disse ideologiske føringene, men det er kanskje like viktig å reflektere over at slike ideologiske føringer er alt teorien kan se. Den tar ikke høyde for andre forklaringsmodeller eller andre tolkninger av empirien. Jeg vil gå til det steget å si at den er blind for andre måter å forstå teksten man studerer gjennom disse brillene.

I fokus av denne forståelsen står motivet bak produksjonen av teksten, men man kan argumentere for at dette vil være umulig å kunne vite med sikkerhet. Konsekvensene av innholdet i myten i samfunnet kan også være svært vanskelig å si noe konkret om. Min avhandling er i stor grad preget av dette. Dette skyldes ikke minst mangel på kilder til de hendelsene RG referer til. De kildene som finnes omtaler ofte de politiske konsekvensene, men lite utover det. Samtidig var disse tekstene også skrevet i sine egne politiske kontekster.¹⁹⁷

Selv en tekst som RG som omhandler politiske forhold blir gjort politisk av meg som student når jeg tar i bruk denne teoretiske tilnærmingen. Som jeg viste i kapitlet om forskningstradisjon, har det vært flere alternativer til hvordan man kan forstå innholdet i RG på helt andre måter enn politisk. Den største kritikken mot Lincolns teori er dermed at den skaper det politiske nivået i den teksten man analyserer, et nivå man muligens alltid vil kunne finne. I min avhandling kan man argumentere for at det har resultert i funn i empirien min, men jeg vil på ingen måte påstå at teorien vil passe på alle lignende tekster.

¹⁹⁷ Et eksempel er Dio Cassius som skrev sine tekster i en periode hvor keiseren hadde større makt i form av *potestas* og man ønsket å fremstille Augustus som et forbilde av keiseren (Cooley 2009:2).

5.3 Svar på problemstilling

Jeg har i 5.1 gitt en gjennomgang av avhandlingen i sin helhet og med dette gitt et svar på problemstillingen min slik jeg har valgt å svare på den gjennom hele avhandlingen. Jeg ønsker her å gi et kort presist svar på spørsmålet jeg stilte i avhandlingens innledning.

I avhandlingen forutsetter jeg at hensikten med RG var å introdusere *principatet* i det romerske politiske systemet. Dette er, slik jeg ser det, i kontrast med senatet og det romerske folkets posisjon. Det var denne institusjonen som satt med makten, og enkeltindivider fikk bare sin makt gjennom disse institusjonene. Med utgangspunkt i denne påstanden la jeg til grunn at motsetningsforholdet i RG 34 var mellom *princepsen* Augustus og senatet og det romerske folket.

Om disse to kategoriene står i et motsetningsforhold i myten, er *potestas* og *auctoritas* det som definerer makten mellom dem. Myten endrer tydelig typen og mengde makt Augustus har i forhold til senatet og det romerske folket fra *potestas* til *auctoritas*. Mer korrekt er det kanskje å påstå at Augustus endrer typen makt fra *potestas* til *auctoritas* gjennom RG 34.

Auctoritas har vært i sentrum i forskning på *principatet* og som jeg viste i kapitlet om forskningstradisjon også ansett som en viktig del av RG. I arbeid med RG 34 har *auctoritas* blitt forstått som en viktig del av hensikten bak RG og legitimeringen av *principatet* i opposisjon til *potestas*. Mitt bidrag gjennom denne avhandlingen har, gjennom Lincolns tilnærming til RG 34 som ideologi i narrativ form, vært å vise konkret på hvilken måte Augustus' makt endres gjennom RG 34 og hvordan dette legitimeres gjennom teksten.

5.4 Videre forskning

Jeg har gjennom avhandlingen argumentert for *auctoritas*' sentrale rolle i forståelsen av *principatet*. Jeg har analysert maktendringene i RG 34 og underbygger *auctoritas*' sentrale posisjon basert på denne analysen. Samtidig har jeg vist hvordan Ramage ser *auctoritas* som et resultat av hele tekstsamlingen. I lys av dette kunne det vært interessant å utføre en analyse av hele RG som ideologi i narrativ form for å se hvordan endringer i hierarkiet mellom kategoriene endrer seg gjennom hele tekstsamlingen

Å utvide empirien ville kanskje samtidig også åpnet for å inkludere andre kategorier. En slik mulighet finnes også i kap. 34. Det kunne vært interessant å se på *potestas* og *auctoritas* som

binære opposisjoner. Dette kunne også trekkes ut til å illustrere motsetningsforholdet mellom konsulen Octavius med kontroll over staten gjennom hans *potestas*. En posisjon legitimert gjennom borgerkrigene i riket og hans posisjon i det andre *triumviratet*. På den andre siden er Augustus som *princepsen* den som styrer staten gjennom sin *auctoritas* tilegnet gjennom hans prestasjoner gjennom hans karriere.

Det er en har en lang forskningstradisjon på romersk historie, men som Phillips argumenterer, er denne preget av positivismens paradigmer. Selv forskning som gjøres i dag er preget av de fordommene kunnskap fra eldre paradigmer bringer med seg. Det er derfor viktig å gå tilbake til grunntekster med nye teoretiske øyner hentet fra ulike fagfelt for å kaste nytt lys over denne epoken som har fasinert forskere i mer enn hundre år.

Litteraturliste

- Bell, Catherine (1997): *Ritual: perspectives and dimensions*. New York. Oxford University Press.
- Cooley, Alison E. (2009): *Res Gestae Divi Augusti: Text, Translation and Commentary*. Cambridge: Cambridge University Press
- Farrel, Joseph (2005): "The Augustan Period: 40 BC—AD 14". I Stephen Harrison (red.) *A Companion to Latin Literature*. s.44-57. Malden: Blackwell Publishing Ltd.
- Galinsky, Karl (1996): *Augustan Culture*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Kearsley, Rosalinde (2009): "Octavian and Augury: The Years 30-27 B.C." I *The Classical Quarterly*, New Series, Vol. 59, No. 1 s.147-166. Cambridge University Press, på vegne av The Classical Association.
- Lincoln, Bruce (1999): *Theorizing Myth: Narrative, Ideology and Scholarship*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Meyer, Jørgen Christian med T. Bekker-Nielsen og I. Brandvik Mæhle (2002): *Antikkens historie: Høvdingdømme, bystat, imperium*. (oversatt av Bjørn Alex Herrman). Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.
- Mørland, Henning (1974): *Sveton Romerske Keisere*. Oslo. Aschehoug.
- Phillips III, C. Robert (2007): "Approaching Roman Religion: The Case for Wissengeschafsgeschichte". I Jörg Rüpke (red.) *A Companion to Roman Religion*. s.10-28. Malden: Blackwell Publishing Ltd.
- Potter, David S. (red.) (2006): *A Companion to The Roman Empire*. Malden: Blackwell Publishing Ltd.
- Price, Simon R.F. (1984): *Rituals and Power: The Roman Imperial Cult in Asia Minor*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ramage, Edwin S. (1987): *The Nature and Purpose of Augustus' 'Res Gestae'*. "Historia Einzelschriften" no. 54. Stuttgart: Franz Steiner.
- Ravnå, Per-Bjarne (2006): *Gresk og romersk politisk historie*. Oslo: Cappelen Akademiske forlag.

- Rowe, Greg (2006): "The Emergence of Monarchy: 44 BCE–96 CE". I David S. Potter. (red.) *A Companion to The Roman Empire*. s.115-126. Malden: Blackwell Publishing Ltd.
- Rüpke, Jörg (red.) (2007): *A Companion to Roman Religion*. Malden: Blackwell Publishing Ltd.
- Scheid, John (2003): *An Introduction to Roman Religion*. Indiana: Indiana University Press.
- Scheid, John (2007): *Res Gestae Divi Augusti Hauts Faits Du Divin Auguste: texte établi et traduit par John Scheid*. Paris: Les Belles Lettres.
- Warrior, Valerie M. (2002): *Roman Religion: A Sourcebook*. Newburyport MA: Focus Publishing R. Pullins Company.
- Cary, Earnest (1968): *Dio's Roman History: in nine volumes*. Engelsk oversettelse av Earnest Cary, basert på versjon fra Herbert Baldwin Foster. (Vol. VI). Cambridge. Harvard University Press.
- Westall, Richard (2011): *Westall on Cooley, Res gestae divi Augusti: Text, Translation and Commentary*. Bryn Mawr Classic Review.
- Lenke: <http://bmcr.brynmawr.edu/2011/2011-02-03.html> (10.05.2012)